

BOSNA I HERCEGOVINA

EKONOMSKI I FISKALNI PROGRAM

za 2013. godinu

Sarajevo, januar/siječanj 2013.

Sadržaj

1.	SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE	3
2.	EKONOMSKA PREDVIĐANJA.....	4
2.1	NEDAVNA EKONOMSKA DOGAĐANJA	4
2.2	SREDNJOROČNI MAKROEKONOMSKI SCENARIO	4
3.	JAVNE FINANSIJE	16
3.1	STRATEGIJA POLITIKA I SREDNJOROČNI CILJEVI	16
3.2	IZVRŠENJE BUDŽETA U 2012	18
3.3	SREDNJOROČNI IZGLEDU BUDŽETA	24
3.4	NIVO ZADUŽENOSTI I RAZVOJ DOGAĐAJA	34
3.5	KVALITET JAVNIH FINANSIJA	46
3.6	ODRŽIVOST JAVNIH FINANSIJA	49
3.7	INSTITUCIONALNA OBILJEŽJA JAVNIH FINANSIJA.....	51
4	CILJEVI STRUKTURALNE REFORME.....	54
4.1	PREPREKE RASTU I PLAN STRUKTURNIH REFORMI.....	54
4.2	KLJUČNE OBLASTI STRUKTURALNE REFORME	55
4.2.1	<i>Tržište proizvoda i kapitala .....</i>	55
4.2.2	<i>Tržište rada .....</i>	58
4.2.3	<i>Administrativne reforme .....</i>	59
4.2.4	<i>Dodatne oblasti reforme .....</i>	60
5	PRILOZI	66

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Slijedeći zahtjev Europske komisije iz 2012. godine, nadležne institucije u BiH pripremile su Ekonomski i fiskalni program za 2013. godinu (EFP 2013). Ovogodišnji program je sedmi po redu koji se dostavlja Europskoj komisiji, ali ujedno četvrti nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u junu 2008. godine i stupanja na snagu Privremenog sporazuma. Ekonomsko-fiskalni program smatra se pripremom za Predpristupni ekonomski program (PEP), koji je obavezan dokument za zemlje kandidatkinje za članstvo u EU, a posebno kao priprema za revidiranu Lisabonsku strategiju i za Program konvergencije po učlanjivanju.

Jednako kao i prethodnih godina, EFP 2013 izrađen je po posebnoj metodologiji, koju je dostavila Europska komisija, a radi lakše uporedivosti sa drugim zemljama. Pošto se kao osnova uzima prethodno dostavljeni dokument, nije bilo potrebe za detaljnim opisom politika koje su nepromijenjene od prošlogodišnjeg Ekonomsko - fiskalnog programa. Ipak, ishodi će biti uporedivi sa predviđenim trendovima i ciljevima, s tim da će se neočekivana ekonomska događanja i promjene politika objasniti.

Aktivnosti izrade Ekonomsko-fiskalnog programa za 2013. godinu, u skladu sa svojim nadležnostima, koordinirala je Direkcija za ekonomsko planiranje. Program je izrađen na osnovu priloga koje su dostavile nadležne institucije, a razmatran je na sastanku sa predstavnicima nadležnih institucija i entitetskim koordinatorima. U izradi ovog dokumenta su sudjelovali predstavnici - eksperti ministarstava Vijeća ministara BiH, eksperti entitetskih ministarstava i Distrikta Brčko, Direkcije za ekonomsko planiranje i Direkcije za europske integracije. Konačno, Ekonomsko-fiskalni program za 2013. godinu usvojilo je Vijeće ministara BiH, na 36. sjednici održanoj 23.01.2013. godine.

2. EKONOMSKA PREDVIĐANJA

2.1 Nedavna ekonomska događanja

Nakon blagog pada u prvom kvartalu 2012., BiH ekonomski rast je vjerovatno ponovo bio negativan i u drugom tromjesečju. Uprkos padu vanjskotrgovinskog deficitu od 3,3% (g/g) u drugom tromjesečju (čime je zaustavljen njegov rast od 10% g/g u prethodnom kvartalu) to je bilo dovoljno da se tek donekle uspori ukupan pad ekonomije. Glavni faktori BiH ekonomskih kretanja u prvom polugodištu su bili veoma nizak rast, pa čak i pad ekonomija nekoliko važnih trgovinskih partnera i to posebno u drugom tromjesečju nagli pad izvoza električne energije u prvom kvartalu i smanjenje javnih rashoda u drugom tromjesečju. Smanjenje ekonomske aktivnosti se manifestovalo u većini dominantnih djelatnosti kao što je industrijska proizvodnja, građevinarstvo, željeznički prevoz, moguće i poljoprivreda i sl., dok su maloprodaja i finansijske usluge bilježili veoma nizak rast.

Dostupni podatci ukazuju da situacija ni u trećem tromjesečju nije znatno promjenjena. Blagim smanjenjem vrijednosti robnog izvoza u trećem kvartalu praćenog stagnacijom uvoza (g/g) je smanjena pokrivenost uvoza izvozom sa 52,8% u prvih šest na 51,9% nakon devet mjeseci 2012.. Godišnji pad industrije je nastavljen i u trećem tromjesečju mada nešto nižim intenzitetom u odnosu na prvo polugodište. Devetomjesečni rast trgovine na malo od 5% (g/g) je neznatno niži u odnosu na polugodište čime je (obzirom na inflaciju) nastavljen skroman realni rast ove djelatnosti. S druge strane, građevinarstvo u predizbornom periodu bilježi određeni rast čime je (barem privremeno) zaustavljeno smanjenje vrijednosti izvršenih građevinskih radova iz prvog polugodišta.

2.2 Srednjoročni makroekonomske scenario

Dinamika BiH ekonomskog rasta je u velikoj mjeri određena kretanjima u EU i neposrednom okruženju. Faktori kao što su izvozna tražnja i kretanja svjetskih cijena, tržište rada zemalja sa brojnom BiH dijasporom i sezonskim BiH radnicima, te stanje finansijskih tržišta u svijetu kroz svoj uticaj na izvoz i domaću potrošnju i investicije dominiraju BiH ekonomskim kretanjima. Njihov pad tokom svjetske ekonomske krize je doveo i do opštег pada BiH ekonomske aktivnosti od 1,8% u 2009. praćenog skromnim realnim rastom od 1,1% 2010. godine. Mada je rast EU ekonomije od 2% u 2010. bio važan faktor skoka realnog rasta BiH izvoza od 17,5%, očekivano ozbiljnije pokretanje ukupnog BiH ekonomskog rasta je izostalo u 2011. Naime, ponovno slabljenje rasta EU i užeg okruženja u 2011. je prema procjeni DEP-a u velikoj mjeri dovelo do realnog rasta od svega 1,4%.

Rast 2012.-2013. godine

Očekivani¹ pad Euro zone u 2012. godini od 0,4%, te stagnacija (rast od 0,1%) u 2013. su ponajviše doveli do veoma niske projekcije BiH rasta od svega 0,2% odnosno 1,3% za 2012-13. Slabljenje ekonomije iz okruženja u 2012. bi se trebalo negativno odraziti na izvoznu tražnju, ali i finansiranje privatne potrošnje i investicija. S tim u vezi se očekuje realni pad izvoza od 1,8%, praćenog padom privatne potrošnje od 0,1% i privatnih investicija od 4,9%. Ovakvo slabljenje ekonomske aktivnosti bi se trebalo negativno odraziti na prihode sektora vlade što u velikoj mjeri ograničava javne rashode. Pored toga, restriktivan aranžman sa MMF-om dodatno ograničava rast tekućih rashoda tako da se u 2012. očekuje realna stagnacija javne potrošnje uz rast javnih investicija od 15%. Pomenuti pad domaće tražnje bi trebao dovesti do realnog smanjenja BiH uvoza od 2,4%, te pada vanjskotrgovinskog deficitu (od 3,5%) koji neutrališe negativne efekte smanjenja tražnje na ekonomski rast u 2012. Sve ovo bi trebalo rezultirati realnim rastom u BiH od neznatnih 0,2%. Skroman EU ekonomski rast projiciran za 2013. bi trebao dovesti do sitnih pomaka naprijed i u BiH. Konkretno, očekuje se (obzirom na nisku osnovicu) skroman realni rast izvoza od 3,6%, praćen skromnim rastom domaće tražnje i uvoza. Drugim riječima, nizak rast finalne potrošnje od 0,5%, te investicija od 4,5%

---

¹ Prognoze DG ECFIN-a – jesen 2012.

bi mogli rezultirati realnim rastom uvoza od 2,6% i neznatnim porastom deficit-a. Uprkos tome, pomenuti rast izvoza i tražnje bi trebali biti dovoljni za ponovno pokretanje ekonomije u 2013. sa realnom stopom od 1,3%.

Rast 2014.-2015. godine

Početak pokretanja evropske ekonomije se očekuje tek 2014. uz dodatno intenziviranje 2015 godine. S tim u vezi, projekcije BiH rasta se takođe povećavaju i to uglavnom kroz postepeno jačanje izvoza, ali i vanjskotrgovinskog deficit-a uzrokovanog jačanjem domaće tražnje. Drugim riječima, očekuje se nastavak dominacije finalne potrošnje u ekonomskom rastu uz istina sve značajniju ulogu investicija i izvoza. Rezultat ovakvih kretanja bi treao biti BiH ekonomski rast od 3,6% 2014., te 3,9% 2015. godine.

Rizici

Slično kao i kod EU projekcija, rizici osnovnog makroekonomskog scenarija su uglavnom usmjereni nadole. Oni se zapravo u velikoj mjeri tiču negativnih rizika za EU projekcije u smislu recesije tokom 2012-13. U slučaju ovakvog razvoja, situacija iz 2009.-10. bi se u narednim godinama mogla ponoviti. Tada je u BiH zabilježen pad privatne potrošnje, investicija, uvoza i izvoza uzrokovan padom izvozne tražnje, proizvodnje, zaposlenosti, inostranih tekućih i kapitalnih priliva i sl.

Industrijska proizvodnja u BiH 2012.-2015. godine

Dinamika kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini određena je uzajamnim djelovanjem domaće i izvozne tražnje. Promjene domaće tražnje su manje značajne i odražavaju se ponajviše kroz električnu energiju i rudarstvo, te veoma mali dio prerađivačke industrije. S druge strane, BiH prerađivačka industrija u velikoj mjeri je izvozno orijentisana tako da izvozna tražnja ima primarnu ulogu i praktično u potpunosti određuje trend kretanja industrijske proizvodnje u BiH. To se najbolje vidjelo tokom ekonomske krize kada je pad privredne aktivnosti na izvoznim tržištima-(EU i CEFTA) rezultirao značajnim smanjenjem fizičkog obima industrijske proizvodnje u BiH. Međutim već tokom 2010. i u prvoj polovini 2011. godine prvi znaci oporavka na izvoznim tržištima rezultirali su poboljšanjem industrijske proizvodnje u BiH sa godišnjom stopom rasta od 5,6% na kraju prethodne godine. No na žalost evidentno je da su zemlje EU već krajem 2011. godine ponovo ušle period negativnih ekonomske turbolencije koje su uzrokovane dužničkom krizom, problemima oko stabilnosti eura i javnih finansija pojedinih zemalja. Sva ova dešavanja u međunarodnom ekonomskom okruženju negativno se reflektuju na proizvodne procese u BiH. Tako se može sa sigurnošću konstatovati da će kretanje BiH industrijske proizvodnje i u narednom periodu biti određeno dešavanjima u zemljama EU i regionala.

Industrijska proizvodnja u BiH za 2012. godinu

Posljednje prognoze ekonomskih pokazatelja u zemljama EU za 2012. godinu dodatno su pogoršane i nesumnjivo će se odraziti i na industrijsku proizvodnju u BiH.² Neizvjesnost u eurozoni, slabljenje bankarskog sektora te konsolidacija i mjere štednje u javnim finansijama zemalja EU negativno su se odrazile i na industrijsku proizvodnju, pa tako EU 27 u septembru 2012. godine bilježe pad industrijske proizvodnje od 2,7% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.³ Pad privredne aktivnosti u zemljama koje su glavni trgovinski partneri BiH (EU i CEFTA) i slabljenje izvozne tražnje negativno se odrazilo i na proizvodne procese i izvoz Bosne i Hercegovine. Tako prema preliminarnim podacima BHAS-a za prvih 9 mjeseci 2012. godine BiH prerađivačka industrija koja je uglavnom izvozno orijentisana bilježi pad proizvodnje od 5,4% u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane potrebno je također istaći da su sektori koji su determinisani domaćom tražnjom rudarstvo i sektor za proizvodnju električne energije, slabim rezultatima uslijed nepovoljnih vremenskih prilika dodatno oslabili ukupan nivo industrijske proizvodnje u navedenom periodu. Tako prema podacima BHAS-a za prvih 9 mjeseci 2012. godine BiH bilježi pad industrijske proizvodnje od 5,6% u odnosu na isti period prethodne godine.⁴ Međutim ako se

² European Commission, Directore –General for Economic and Financial Affairs, „European Economic Forcast“, Novembar 2012

³ Eurostat i nacionalni zavodi za statistiku, „ indeksi rasta industrijske proizvodnje za period januar-septembar 2012“.

⁴ Agencija za Statistiku BiH, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u septembru 2012. godine“.

posmatra kretanje industrijske proizvodnje po kvartalima (K1: -9,4, K2: -4,1, K3: -3,5) evidentno je da se trend slabljenja polako zaustavlja, a uporede li se mjesecni podaci na entitetskom nivou, FBiH u avgustu i RS u septembru su ostvarile pozitivnu stopu rasta industrijske proizvodnje.⁵ S toga uzme li se u obzir struktura BiH industrije i neizvjesnost ekonomskih prilika u zemljama EU i regionalna procjena DEP-a je da bi BiH na kraju 2012. godine mogla zabilježiti stagnaciju industrijske proizvodnje.⁶

Prepostavke industrijske proizvodnje za 2013. godinu

Prema posljednjim raspoloživim podacima DG ECFIN-a tokom 2013. godine (posebno u drugoj polovini godine) očekuje se poboljšanje ekonomskog aktivnosti u EU. Ovo poboljšanje trebalo bi se pozitivno odraziti na cijeli region pa tako i na Bosnu i Hercegovinu. Tako bi poboljšanje izvozne tražnje tokom 2013. godine trebalo rezultirati prvo normalizacijom a kasnije i osjetnjim oporavkom industrijske proizvodnje i izvoznih potencijala BiH. Ako se ovom poboljšanju pridoda očekivano poboljšanje poslovnog ambijenta u BiH projekcija DEP-a je da bi tokom 2013. godine BiH mogla ostvariti rast industrijske proizvodnje od oko 3% u odnosu na prethodnu godinu. Ključnu ulogu bi trebale imati izvozno orijentirane grane prerađivačke industrije koje imaju visok udio u ukupnoj industrijskoj proizvodnji u BiH. Tako se tokom 2013. godine očekuje povećanje proizvodnje u metalnoj industriji od oko 3%. Drvna industrija koja uključuje i proizvodnju namještaja trebala bi ostvariti rast proizvodnje i izvoza od 4,3% odnosno 5,5%. U hemijskoj industriji i proizvodnja naftnih derivata gdje registrirana određena investiciona ulaganja tokom 2013. godine očekivani rast proizvodnje i izvoza je oko 4,5%. Pored ovih izvozno orijentiranih grana BiH privrede koje su determinisane izvoznom tražnjom, tokom 2013. godine očekuje se poboljšanje proizvodnje u prehrambenoj industriji koja ima visok udio u ukupnoj industrijskoj proizvodnji BiH. Pored prerađivačke industrije očekuje se da bi energetski sektor koji je tokom prethodnih godina poslovao veoma stabilno trebao dodatno osnažiti rast industrijske proizvodnje tokom 2013. godine.

Prepostavke industrijske proizvodnje za period 2014.-2015. godine

Obzirom da se potpuni oporavak većine industrije u EU očekuje u periodu 2014-2015. godina, izvjesno je očekivati da će ova dešavanja omogućiti i potpuni oporavak industrijske proizvodnje u BiH. U ovom periodu očekuje se potpuna konsolidacija EU tržišta, oporavak privatne potrošnje, prevazilaženje problema oko finasiranja preduzeća i intenziviranje vanjskotrgovinske razmjene između zemalja EU što će se pozitivno odraziti na kompletan region pa u konačnici i na BiH.⁷ Veća iskoristenost kapaciteta i povećanje broja zaposlenih rezultirat će povećanjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji BiH na nivo predkrižnog perioda kada je BiH ostvarivala rekordne stope rasta u regionu. Planirana investiciona ulaganja u infrastrukturu i energetiku također bi trebala značajno doprinijeti jačanju građevinskog sektora u BiH tako i onih grana prerađivačke industrije koje su usko vezane uz građevinarstvo. Također se očekuje da energetski sektor koji je u prethodnom periodu bio jedan od nosilaca industrijske proizvodnje nastavi pozitivan trend rasta proizvodnje i dodatno osnaži industrijsku proizvodnju u BiH navedenom periodu. Značajan doprinos poboljšanju industrijske proizvodnje u BiH i jačanju njene konkurenčne pozicije trebale bi dati i konkretnе mјere entiteskih vlada koje su sadržane u sektorskim strateškim dokumentima.⁸ Prema projekcijama DEP-a ovo bi trebalo rezultirati povećanjem BiH izvoza od oko 9%, dok je očekivani godišnji rast industrijske proizvodnje oko 6% u odnosu na prethodnu godinu.

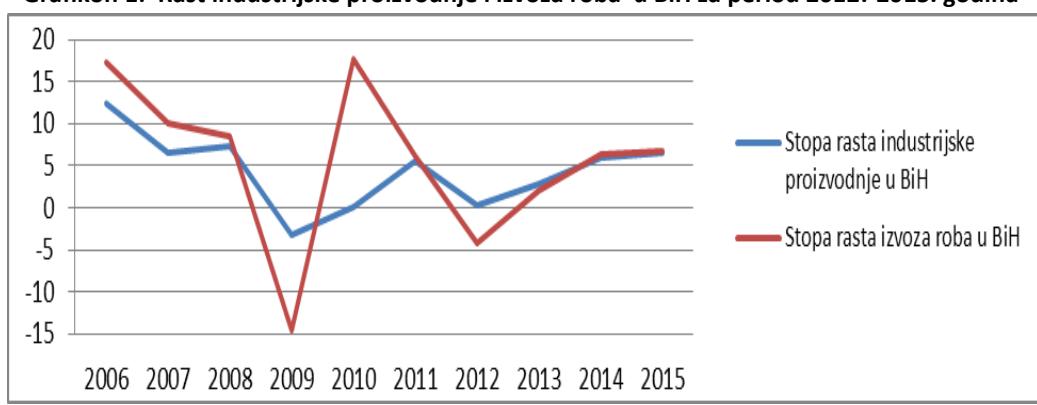
⁵ FZZS i RSRZS, mjesecna saopštenja industrijske proizvodnje za avgust i septembar.

⁶ Projekcije DEP-a , Novembar 2012. god

⁷ EC, DG ECFIN, „European Economic Forecast“, Autmn 2012.

⁸ Za pregled planiranih mјera pogledati:

- Federacija Bosne i Hercegovine,Federalno ministarstvo energije,rudarstva i industrije,“Akcioni plan za realizaciju projekata –Razvoj industrijske politike u FBiH“, Mostar, juni-2011.god
- Ministarstvo industrije,energetike i rudarstva RS,“ Sektorska strategija razvoja industrije RS“, Banja Luka 2009.god

Grafikon 1: Rast industrijske proizvodnje i izvoza roba u BiH za period 2012.-2015. godina

Izvor: BHAS i Projekcije DEP-a, novembar 2012. godine

Rizici

Potencijalni rizik za navedenu situaciju pretstavlja neizvjesnost i nervosa u užem i širem međunarodnom ekonomskom okruženju. Visok nivo integracije kako kroz trgovinske tako i finansijske tokove sa zemljama EU i regionala praktički određuje kretanje industrijske proizvodnje u BiH. U slučaju pogoršanja situacije na EU tržištu posebno u slučaju Italije koja je važan trgovinski partner za BiH dodatno bi mogla biti ugrožena i industrijska proizvodnja u BiH.

Složena politička situacija (problemi oko formiranja vlasti na nivou BiH) dodatno usporavaju reformske procese što negativno utječe na konkurenčku poziciju BiH privrede.

Tržište rada u 2012. godini

Oporavak tržišta rada je izostao u 2012. godini. Kao i prethodne dvije godine najteža situacija je u okviru privatnog sektora, odnosno sektora usluga. Već u periodu I-VIII 2012. godine broj zaposlenih u građevinarstvu je smanjen za -8% g/g, hotelima i restoranima -2,3% g/g, te trgovini na veliko i malo -2,5%. Sigurno da su otežani uslovi rada manjih trgovina ali i smanjena potrošnja građana uticali na ukidanje radnih mesta. Analogno spomenutom i broj zaposlenih u saobraćaju, skladištenju i vezama u istom periodu je smanjen za 2,2%. Oblast sa najvećim brojem zaposlenih u BiH, prerađivačka industrija, bilježi skromno smanjenje broja zaposlenih (-0,2%) u periodu I-VIII 2012. godine. Nasuprot privatnom sektoru, broj zaposlenih u javnom sektoru se uvećao za 1,3% g/g u istom periodu. Na taj način bi se prosječan broj zaposlenih u BiH u 2012. godini mogao smanjiti za 0,6% g/g. Anketna stopa nezaposlenosti u BiH u 2012. godini je uvećana i iznosi 28%. Budžetske uštede u javnom sektoru, ali i skroman obim poslovne aktivnosti u privatnom sektoru u 2012. godini su doprinjeli umjerenom nominalnom rastu plata. Međutim, viša stopa inflacije je uticala da realni rast neto plata u BiH bude negativan. U analizi plata u privatnom i javnom sektoru, tradicionalno su zabilježene više plate u javnom sektoru ali su plate u privatnom sektoru brže rasle zbog budžetskih ograničenja u javnom sektoru. Očekuje se da bi do kraja godine nominalni rast neto plata iznosio oko 1,1% (uz negativan realni rast). Broj penzionisanih lica u BiH u 2012. godini se konstantno uvećava paralelno sa smanjenjem broja zaposlenih lica što je zabrinjavajuća okolnost sa aspekta prikupljenih doprinosa za isplatu penzija. Omjer između penzionisanih i zaposlenih lica tokom 2012. godine pogoršao i iznosi 1:1,1⁹. Prosječna penzija u septembru je iznosila 336¹⁰ KM što je za 1,4%¹¹ manje u odnosu na isti mjesec 2011. godine.

⁹ DEP kalkulacije, podatak se odnosi na avgust 2012. godine.

¹⁰ Prosječna penzija u BiH je izračunata na osnovu prosječnih mjesecnih penzija ponderisanih udjelom ukupnog broja penzionera u svakom od BH entiteta u ukupnom broju penzionera.

¹¹ Primjena novog Zakona PIO RS u 2012. godini je svakako imala uticaj na nivo penzija u BiH (nova kategorizacija i određivanje nivoa penzija).

Tržište rada – projekcije 2013.-2015. godine

U 2013. godini se očekuje samo djelimična stabilizacija na tržištu rada. I pored pozitivnog ekonomskog rasta u BiH se ne predviđa snažan rast broja zaposlenih. U EU 27 se takođe predviđa rast stope¹² nezaposlenosti što znači da će mogućnost zapošljavanja bh. radnika u inostranstvu biti neizvjesna. Smanjenje broja zaposlenih se može očekivati u privatnom sektoru u 2013. godini ali uz nešto slabiji intenzitet u odnosu na 2012. godinu, koji je prethodnih godina bio najviše izložen otpuštanju radnika. Uz skroman rast broja zaposlenih lica u javnom sektoru, BiH može zabilježiti minorno smanjenje ukupnog broja zaposlenih (ili stagnaciju) u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu. U domenu plata bi se mogao zabilježiti pozitivan rast od 1,5%¹³. U privatnom sektoru se očekuje veća stopa rasta plata u odnosu na javni sektor gdje bi se neto plate u nominalnom iznosu zadržale na približno jednakom nivou u odnosu na 2012. godinu (nastavak budžetskih ušteda).

Pozitivnija dešavanja na tržištu rada se mogu očekivati 2014. odnosno 2015. godine. Snažniji rast svjetske i bh. ekonomije bi trebao imati pozitivne implikacije kako na zaposlenost tako i na primanja u BiH. Jačanje izvoza i investicija bi otvorilo mogućnost za upošljavanje i kreiranje novih radnih mesta. U domenu privatnog sektora, očekuje se povećanje broja zaposlenih u svim oblastima, naročito u onim koje su bile najviše izložene smanjenju broja zaposlenih prethodnih godina (građevinarstvo, industrija, trgovina). Broj zaposlenih u javnom sektoru bi se trebao uvećavati ali znatno sporije u odnosu na privatni sektor. Na osnovu spomenutog, ukupan broj zaposlenih u BiH bi se povećao za oko 1,6% u 2014. godini odnosno 2,2% u 2015. godini. Dobro poslovno okruženje bi trebalo uticati pozitivno na poslovanje bh. preduzeća što bi se odrazilo na zarade. Procjenjuje se da bi se prosječna neto plata u BiH u nominalnom iznosu u 2014. godini mogla uvećati 3,1% odnosno 3,7% u 2015. godini.

Rizici

- Loša poslovna klima uslijed sporog opravka svjetske pa tako i bh. ekonomije. Navedeno bi zasigurno uticalo na nivo zarada ali i ograničilo mogućnost za eventualno kreiranje novih radnih mesta sa direktnim uticajem na nivo zaposlenosti u BiH;
- Brži prliv nove radne snage i nemogućnost ekonomije da apsorbuje istu;
- Dodatna smanjenja plata u oblasti javnog sektora;
- U domenu penzija osnovni rizik je nivo prikupljenih prihoda od doprinosu koji je u direktnoj korelaciji sa brojem zaposlenih lica.

Cijene u 2012. godini

Tokom drugog kvartala 2012. godine u BiH je zabilježen nešto sporiji rast cijena u odnosu na prvi kvartal. Promjene svjetskih cijena nafte su zasigurno imale veliki uticaj na cijene u drugom kvartalu. Već uobičajeno cijene stanovanja i energenata, alkohola i duvana te transporta su najviše doprinijele razvoju inflacije u BiH koja je u periodu I-IX 2012. godine iznosila 2,1% g/g. Skuplje komunalije u BiH su direktno uticale na rast cijena u kategoriji stanovanja, vodosnadbijevanja, el. energije, gasa i drugih energenata. Iako se većina poskupljenja desila u 2011. godini (u drugoj polovini godine) to je povećalo godišnji rast cijena vode, struje i gasa u prvoj polovini 2012. godine. Cijene u kategoriji transporta su u periodu I-IX 2012. godine uvećane za 5,2%. S druge strane, jedna od najvećih kategorija u strukturi CPI indeksa, hrana i bezalkoholna pića, bilježi rast cijena u istom periodu od 1,5% g/g. Međutim, suše i loši prinosi (žitarice, voće i povrće) ukazuju na nešto veće poskupljenje hrane u BiH do kraja 2012. godine. U kategoriji alkohola i duvana cijene u prvih devet mjeseci 2012. su uvećane za 10% g/g je posljedica uvećanja akciza na duvanske proizvode (uskladišvanje sa EU akcizama na duvanske proizvode). Uz sve navedeno u BiH se može u 2012. godini očekivati rast cijena do 2,2%.

¹² European forecast autumn 2012, za EU 27 stop anezaposlenosti u 2013. godini je 10,9%.

¹³ Neizvjesno je da li će se plate u javnom sektoru smanjivati u 2013. godini pa se očekuje i dalje skroman nominalni rast neto plata u BiH.

Cijene – projekcije 2013.-2015. godine

Projekcije cijena u BiH se temelje na posmatranju eksternih i internih faktora koji su i prethodnih godina imali najveći uticaj na kretanje cijena u BiH. Među eksternalim komponentama cijene nafte, gasa i hrane na globalnom tržištu su glavni faktori koji značajno determinišu opšti nivo cijena u BiH. S druge strane, domaće komponente sa najvećim uticajem na cijene su: akcize na cigarete, cijene komunalija, komunikacijskih usluga i sl. Prema projekcijama Evropske Komisije (European Economic Forecast, Autumn 2012) u EU se u 2013. godini očekuje inflacija od 2%. Svjetske cijene sirove nafte u 2013. godini, prema MMF-u¹⁴, EK¹⁵ i Svjetskoj Banci¹⁶, se ne bi trebale uvećati. U isto vrijeme i svjetske cijene hrane bi se trebale smanjiti. Imajući u vidu procjene eksternalih faktora u BiH se može očekivati umjeren rast cijena. Pretpostavlja se da bi inflacija u BiH u 2013. godini mogla iznositi oko 2,1%. Od domaćih komponenti koje doprinose rastu cijena prilikom projekcija uzeto je u obzir novo uvećanje akciza na duvanske proizvode u BiH od januara 2013. godine i moguće uvećanje cijena¹⁷ fiksne telefonije u BiH.

Kretanje cijena za 2014. i 2015. godinu je zasnovano na pretpostavkama o nižim do umjernim cijenama eksternalih faktora. U EU 27 se takođe očekuje niža inflacija¹⁸. Uz pretpostavku relativno stabilnih domaćih faktora koji doprinose promjeni cijena u BiH (osim povećanja akciza na cigarete koje se uzima u obzir), inflacija u BiH u navedenim godinama bi se mogla kretati 1,9%-2,1%.

Rizici

- *Domaći,interni rizici* su neplanirana povećanja cijena komunalija koja nisu uzeta u obzir prilikom izrade projekcija;
- *Eksterni rizik*, odstupanje svjetskih cijena nafte (politička situacija na Bliskom istoku i problemi sa isporukom nafte, jačanje potražnje za spomenutim energentom i sl.), te cijena hrane i gasa od pretpostavljenih na kojima se bazira projekcija kretanja cijena u BiH.

Monetarni sektor 2012.-2015. godine

Na osnovu dosadašnjih pokazatelja, sve ukazuje na to da će 2012. godina biti završena stagnacijom naše ekonomije. Od značaja sa stanovišta deviznih rezervi su kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni, koja na osnovu dosadašnjih zvaničnih podataka, ne bilježe pozitivna dešavanja. Slaba ekonomska aktivnost, takođe je praćena i slabim prilivom sredstava kroz sve vidove investicija, kao i kroz bankarski sektor. Raspoloživi podaci za devizne rezerve za devet mjeseci tekuće godine pokazuju da su one dostigle nivo od oko 6,3 milijardi KM. Po prvi put, u toku posmatrane godine, a na godišnjem nivou, one bilježe pozitivnu stopu rasta (0,8% g/g).¹⁹ Međutim, zahvaljujući svim, uglavnom, negativnim faktorima devizne rezerve bi do kraja godine mogle nastaviti da prate dosadašnji trend. Ali, očekivano smanjenje deviznih rezervi trebalo bi da bude minimalno i da ne prelazi 1% u poređenju sa prethodnom godinom.

U istom periodu ukupna novčana masa dostiže nivo od 14,7 milijardi KM i veća je za 4,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Uz pretpostavku niskih priliva novčanih sredstava, minimalnu stopu depozita i nikakvu ekonomsku aktivnost, očekuje se da novčana masa do kraja godine zadrži stopu rasta od oko 4% g/g.

¹⁴ Prema WEO-u od oktobra 2012. godine cijene sirove nafte u 2013. godini bi trebale biti manje za 1% g/g.

¹⁵ European forecast autumn 2012, cijena sirove nafte u 2013. godini bi se trebala smanjiti za 3,1%.

¹⁶ Prema projekcijama Svjetske Banke od septembra 2012. godine cijena sirove nafte bi u 2013. godini stagnirala 0,1% g/g, cijena hrane bi trebala biti manja za 7,4%, dok bi cijena gasa trebala biti manja za 2,6% g/g.

¹⁷ Regulatorna agencija za komunikacije preporučila je nove cijene fiksne telefonije u BiH sa ciljem harmonizacije tarifne politike kod postojećih telekom operatora. Konačna odluka o poskupljenju trebala bi se primjenjivati od 1. januara 2013. godine.

¹⁸ EK, EU 27 1,8% u 2014. godini.

¹⁹ U septembru mjesecu je uplaćena prva tranša novoodobrenog Stand by aranžmana sa MMF-om.

<http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=75&date1key=2012-10-31>

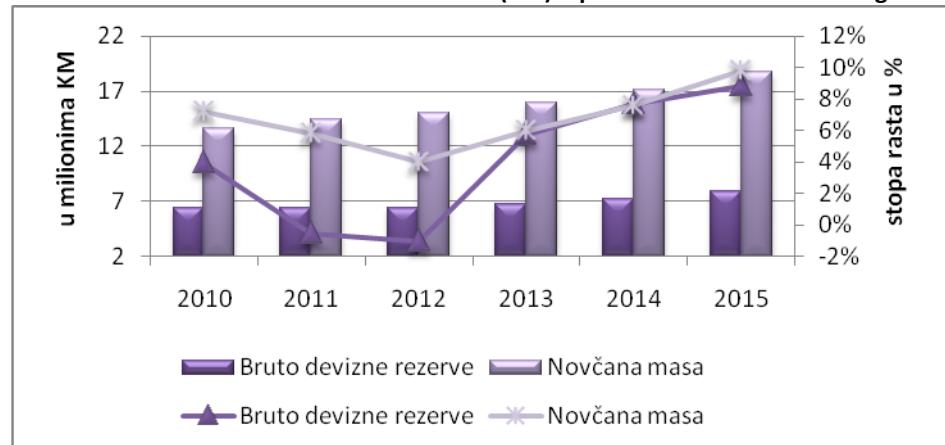
Za narednu, **2013.** godinu se pretpostavlja da predstavlja početak oporavka ekonomske aktivnosti. Pretpostvka iz vanjskog sektora jeste ponovni, ali skromniji rast i izvoza i uvoza. Sa stanovišta deviznih rezervi, više značaja se pridaje rastu izvoza u odnosu na uzvoz, koji bi trebao da ima i nešto višu stopu u odnosu na uvoz. Priliv novčanih sredstava po osnovu investicija takođe ide u prilog oporavku naše ekonomije, a takođe daje značajan doprinos i deviznim rezervama. U skladu sa navedenim, očekivana stopa rasta deviznih rezervi bi se kretala oko 5% g/g.

Svi očekivani novčani prilivi, kao i dešavanja u bankarskom sektoru, odnosno sva, uglavnom pozitivna, dešavanja u našoj ekonomiji bi trebali dovesti i do rasta ukupnih depozita. Navedeni rast depozita, koji čine 80% ukupne novčane mase, bi trebali dovesti do rasta ovog novčanog agregata. Pretpostavka stope rasta novčane mase ne bi prelazila 7% u odnosu na prethodnu godinu.

Za **2014. i 2015.** godine se pretpostavlja da će predstavljati nastavak rasta svih privrednih aktivnosti, započetih prethodne godine. Očekuje se nastavak stabilnog i kontinuiranog rasta vanjskotrgovinske razmjene, koji jačanjem izvoza u odnosu na uvoz daje značajan doprinos deviznim rezervama. Sa druge strane, očekuje se i drugi vid priliva u našu ekonomiju: kroz značajne prilive direktnih stranih ulaganja, kao i drugih vidova investiranja, jačanje bankarskog sektora i ponovno plasiranje sredstava naših banaka u inostranstvo uz povećanje kreditne aktivnosti na domaćem tržištu. Naravno, očekuje se i priliv novčanih sredstava u vidu novih zajmova i trgovinskih kredita. Kao nastavak oporavka iz prethodne godine, očekuje se da će devizne rezerve narednih godina nastaviti da se povećavaju, stabilnim stopama (2014. do 8% g/g, 2015 do 9% g/g).

Uz ranije navedene prilive, kao i očekivani rast depozita, očekuje se da će ovih godina i novčana masa nastaviti da raste. Navedenih godina, novčana masa bi trebala da zabilježi stabilne stope rasta (2014. oko 8% g/g i 2015. preko 10%).

Grafikon 2: Devizne rezerve i novčana masa (M2) u periodu od 2010. do 2015. godine

Izvor: Centralna banka i projekcije DEP-a²⁰

Rizici

Navedena kretanja deviznih rezervi i novčane mase mogu se očekivati ukoliko se sve navedene pretpostavke, na kojima su bazirane, ostvare. Ukoliko dođe do pogoršanja u vanjskoj trgovini ili smanjanja depozita, ili smanjenja bilo kojeg vida priliva, postoji rizik da se projekcije ne ostvare. Ili, ukoliko za tekuću 2012. godinu dođe do recesije, onda se slika mijenja u potpunosti za sve godine.

Bankarski sektor u 2012. godini

Ukupan financijski rezultat bh. bankarskog sektora za devet mjeseci 2012. godine iznosio je 163,1 mlrd. KM što predstavlja povećanje od 98,0% g/g²¹. Međutim, pozitivan financijski rezultat ostvaren je bržim padom

²⁰ Sve do septembra mjeseca 2012. godine korišteni su zvanični podaci Centralne banke BiH, a za ostale godine korištene su projekcije DEP-a zasnovane na bazi podataka CBBiH.

ukupnih rashoda (-4,6% g/g) u odnosu na ukupne prihode (-12,1% g/g), a ne zbog značajnog rasta poslovne aktivnosti.

Bilančna suma bankarskog sektora²² u BiH za devet mjeseci 2012. godine iznosila je 22,1 mlrd. KM i veća je u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 1,9%.

Iako je kreditna aktivnost imala pozitivan trend u odnosu na prošlu godinu, kvaliteta kreditnog portfelja se pogoršao u odnosu na isto razdoblje prošle godine, kao i u odnosu na kraj 2011. godine. Učešće nekvalitetnih kredita (kategorije C-E) u ukupnim kreditima plasiranim fizičkim i pravnim osobama za devet mjeseci 2012. godine bio je 12,7%.

Ukupni krediti za prvo polugodište 2012. godine iznosili su 15,9 mlrd. KM i zabilježili su stopu rasta od 5,2% g/g. Najveći doprinos rastu ukupnih kredita dali su krediti plasirani sektoru stanovništva, a zatim slijede krediti plasirani sektoru opće vlade i sektoru nefinansijskih poduzeća.

Ukupni depoziti u istom ovom razdoblju iznosili su 13,1 mlrd. KM što predstavlja povećanje u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 2,6%. Kao i na strani kreditiranja, najveći doprinos rastu ukupnih depozita dali su depoziti stanovništva, ali za razliku od trendova na strani kreditiranja, depoziti opće vlade i depoziti nefinansijskih poduzeća imali su negativnu stopu rasta g/g, pa su samim tim dali i negativan doprinos rastu ukupnih depozita.

Do kraja 2012. godine predviđa se usporavanje rasta ukupnih depozita iz sljedećih razloga: depoziti stanovništva čine preko 50% ukupnih depozita, a kako je na tržištu rada nastavljen negativan trend iz 2011. godine, popraćen slabim rastom plaća u nominalnom smislu i doznaka iz inozemstva za očekivati je smanjenje prihoda ovog sektora, pa samim tim i smanjenje sredstava na računima banaka. Usporavanje rasta depozita stanovništva skupa s negativnim rastom depozita sektora opće vlade i sektora nefinansijskih poduzeća, dovest će do usporavanja ukupnih depozita. Može se očekivati stopa rasta ukupnih depozita od 2,5% g/g.

Kretanje ukupnih kredita uvjetovano je ponašanjem i sektora nefinansijskih poduzeća i sektora stanovništva jer krediti plasirani ovim sektorima imaju učešće preko 90% u ukupnim kreditima. Stopa rasta ukupnih kredita bit će niža u odnosu na 2011. godinu zbog usporavanja rasta kredita pomenutim sektorima. Stopa rasta g/g kretati će se oko 3,5%.

Rast kredita i depozita u razdoblju od 2013. – 2015. godine

U 2013. godini projicira se usporavanje negativnih trendova na tržištu rada u odnosu na 2012. godinu²³. Stope rasta plaća u nominalnom smislu, kao i doznaka iz inozemstva zadržat će skroman rast, dok će se stopa inflacije kretati oko 2,1%. Pozitivna, ali nadalje skromna ekonomska kretanja u BiH (slab rast vanjskotrgovinske razmjene, privatne potrošnje i investicija) projicirana su za 2013. godinu²⁴. Bankarski sektor može očekivati nešto jaču kreditnu aktivnost u odnosu na 2012. godinu (7-8% g/g), dok se na strani depozita može očekivati rast od 5% g/g.

Povoljnije razdoblje za BiH gospodarstvo očekuju se u razdoblju od 2014. – 2015. godine. Samim tim, pretpostavlja se i jača kreditna aktivnost banaka. Stopa rasta ukupnih kredita kretat će se između 10,0% - 15,0% g/g. S druge strane, više stope rasta ukupnih depozita (oko 10% g/g) bit će generirane prvenstveno od strane sektora stanovništva, budući da će se u ovom razdoblju povećati i raspoloživi dohodak, a za pretpostaviti je da će stanovništvo i dalje imati najveće učešće u ukupnim depozitima. Također, i privatizacija strateških poduzeća mogu se realizirati u ovom razdoblju, tako da bi i depoziti opće vlade dali pozitivan doprinos rastu ukupnih depozita.

Rizici

²¹ Podaci o ukupnom finansijskom rezultatu i ostali pokazatelji dobiveni su iz nekonsolidiranog izvješća o uspjehu bankarskog sektora u BiH. Izvor: Entitetske agencije za bankarstvo.

²² Podaci dobiveni iz konsolidirane balance stanja komercijalnih banaka u BiH. Izvor: Centralna banka BiH.

²³ Usporavanje pada broj nezaposlenih kao i usporavanje rasta broja nezaposlenih osoba. Projekcije DEP-a.

²⁴ Projekcije DEP-a.

Budući da bh. ekonomija je najvećim dijelom podložna trendovima izvana, prethodno navedene projekcije za razdoblje 2013. – 2015. godine, mogu se ostvariti ako ne dođe do značajnih eksternih šokova koji nisu uzeti u razmatranje u danim projekcijama. Značajni poremećaji odnose se na naglo povećanje svjetskih cijena hrane i nafte zbog ekstremnih vremenskih uvjeta i ratnih sukoba, produbljivanje recesije u Eurozoni, itd. Također, pored produbljivanja ekonomske krize i izmjene regulative u zemljama maticama banaka koje posluju u BiH, a koje najvećim dijelom su u Eurozoni, mogu imati značajan utjecaj i na poslovanje banaka u BiH. Pored ovoga, izmjena kreditnog rejtinga na niže, također se može odraziti negativno na poslovanje u smislu poskupljenja inozemnih finansijskih sredstava kako za BiH, tako i za zemlje matice banaka koje posluju u BiH.

Projekcije vanjskog sektora BiH 2012. – 2015. godine

Prema procjenama i projekcijama DEP-a nominalna stopa izvoza roba i usluga smanjiće se za 1,4% dok će uvoz roba i usluga biti smanjen po višoj stopi od 1,6%.

Tokom 2012. godine na strani izvoza kategorija proizvoda mineralnih goriva bilježiće pad od 35%. Na strani uvoza mašine, aparati i oprema bilježiće pad po stopi od 0,2%. Pad uvoza ove kategorije proizvoda biće rezultat smanjene potražnje domaćih proizvođača zbog neprimjetnog rasta investicija. Na drugoj strani, izvoz mašina, aparata i opreme će padati po stopi od 2,1%. Na strani izvoza u ovoj kategoriji dominiraju rezervni dijelovi za auto-industriju.

Izvoz željeza i čelika u 2012. godini će bilježiti stopu rasta od 5,5%, a izvoz proizvoda od željeza i čelika rasti će po znatno nižoj stopi od 1%. Uvoz željeza i čelika će padati po stopi od 10,6%, a proizvodi od željeza i čelika bilježiće negativni uvoz po stopi od 3,1%.

Izvoz aluminijuma će i u 2012. godini bilježiti negativan trend i padaće po stopi od 2,5%, dok će uvoz aluminijuma prema projekcijama DEP-a padati po stopi od 10%.

U sektoru drvne industrije izvoz će da bilježi blagi pad od 1%, ali izvoz namještaja će da raste i to po boljoj stopi od 5,3% te tako nastaviti rast u odnosu na prethodne godine. Smatra se da će namještaj uslijed prestrukturiranja proizvodnje sa drvne industrije u proizvodnju namještaja predstavljati jedan od najznačajnijih izvoznih potencijala BiH.

Uvoz prehrambenih prerađevina u 2012. godini biće blago povećan po stopi od 0,5%.

Nafta i naftni derivati će tokom 2012. godine padaće po stopi od 1,2%, ovaj pad uvoza nafte biće pruzrokovan padom industrijske proizvodnje i realno manjim uvozom nafte, jer se očekuje da će cijene nafte u 2012. godini zadržati nivo cijena iz prethodne godine.

Uvoz anorganskih proizvoda će takođe padati i u 2012. godini će iznositi 4,8%, ali i izvoz će padati po nižoj stopi od 2% tako da će doći do promjena u strukturi trgovinskog deficitu zbog ove kategorije proizvoda.

U 2012. godini carine na proizvode iz BiH imaće najniže stope prije njihovog potpunog ukidanja koje je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju određeno za 2013. godinu.

Projekcije vanjskog sektora BiH za 2013. godinu

Tokom 2013. godine očekuje se rast izvoza roba i usluga od 5,7% i sve veća orientacija izvoza prema tržištima EU. Uvoz će takođe rasti i to po stopi od 4,1%, približno identične stope rasta uvoza od izvoza neće doprinjeti promjeni trgovinskog deficitu.

Očekivanja su da će se u 2013. godini najviše izvoziti kategorija proizvoda u koju je uključena električna energija i nafta i to u vrijednosti od oko 1 milijarde KM i stopom rasta od 4,5%.

Na strani uvoza dominiraće nafta i naftni derivati sa vrijednošću uvoza od 3,4 milijarde KM i stopom rasta uvoza od 3%. Kao i u predhodnoj 2012. godini tako i tokom 2013. godine kada će investicije rasti prouzrokovati značajnu potrebu za potrošnjom nafte i naftnih derivata, takođe i nastavak rasta uvoza vozila od 9% doprinoće rastu potrebe za potrošnjom nafte i njenih derivata. Cijena nafte i naftnih derivata će biti niže za 3%.

Od intermedijarnih proizvoda najviše će se trgovati kao i u predhodnim godinama sa željezom i čelikom, aluminijumom, te njihovim proizvodima. Tokom 2013. godine očekuje se rast izvoza željeza i čelika od 3%, dok na drugoj strani stopa rasta uvoza željeza i čelika biće u stagnaciji i imati blagi rast od samo 1%.

Aluminijum će tokom 2013. godine ostvariti izvoznu stopu rasta od 5%. Za razliku do željeza i čelika gdje postoje razlike u stopama rasta uvoza i izvoza, kod aluminijuma će biti slučaj da stopa rasta uvoza bude veća od izvozne i iznosi 8%.

Doprinos rastu deficitu daće uvoz mašine, opreme i aparata za kojima će biti velika potražnja pruzrokovanja spomenutim rastom investicija. Očekivana vrijednost uvoza ove kategorije proizvoda biće oko 2 milijarde KM i stopom rasta od 3%, dok će izvoz biti oko 900 miliona KM i imati rast od 6%. U ovoj kategoriji proizvoda najviše se izvoze rezervni dijelovi za poznate svjetske auto-industrije.

Tokom 2013. godine ostale kategorije proizvoda bilježiti će pozitivnije promjene izvoza i uvoza nego u 2012. godini. Bitno je spomenuti da će tokom 2013. godine izvoz namještaja rasti po stopi od 4% te na taj način doći do definitivnog prestrukturiranja izvoza sa drvne industrije na izvoz namještaja prije svega zbog njegovog vrijednosnog efekta.

Projekcije vanjskog sektora BiH za 2014. i 2015. godinu

Uvoz roba i usluga u 2014. godini imaće rast od 8,4%, dok će u 2015. godini blago porasti i iznosti 9,8%. Na drugoj strani, izvoz će bilježiti rast od 9% u 2014. godini odnosno 9,8% u 2015. godini. U pomenutim godinama neće biti značajnijih promjena u stopama trgovinskog deficitu.

Tokom 2014. godine na strani izvoza najviše će rasti kategorija mineralnih proizvoda gdje dominira električna energija i nafta po stopi od 15%, ova kategorija proizvoda će i u 2015. godini zadržati identičnu stopu rasta izvoza. S druge strane uvoz nafte i naftnih derivata u 2014. godini rasti će po stopi od 9%, odnosno po stopi od 11% u 2015. godini. Na strani uvoza tokom 2014. godine najveći rast će imati mašine, aparati i oprema i to po stopi od 15%, dok će u 2015. godini uvoz mašina porasti za 17%. Na drugoj strani, izvoz mašina, aparata i opreme će rasti po stopi od 7% kako u 2014. tako i u 2015. godini.

Izvoz željeza i čelika će u 2014. i 2015. godini rasti po istoj stopi i to od 9%, dok će uvoz željeza i čelika rasti po stopama od 1% za pomenute godine, te će na taj način ova kategorija proizvoda doprinijeti poboljšanju trgovinskog deficitu.

Tokom 2014. godine izvoz alumunija će rasti po stopi od 7,5%, dok će u 2015. godini izvoz aluminija biti usporen i imaće rast od 5%. Na drugoj strani uvoz alumija kako u 2014. tako i u 2015. godini bilježiće stope rasta uvoza od 9%.

Uvoz prehrabnenih prerađevina u 2014. godini imaće rast od 4% koji će ostati nepromjenjen i u narednoj godini. Farmaceutski proizvodi bilježiti će stope rasta uvoza od 4%, i u 2014. i u 2015. godini.

Izvoz anorganskih proizvoda rasti će po istoj stopi od 5% za pomenute godine, dok sa druge strane uvoz anorganskih proizvoda u 2014. godini će bilježiti rast od 5%, odnosno 3% u 2015. godini.

Tokom 2014. i 2015. godine izvoz namještaja će imati značajan rast po identičnim stopama od 15% što će svakako proizvodnju i izvoz namještaja svrstati u grupu najznačajnijih proizvoda BiH ekonomije i proizvoda koji u trgovini ostvaruju značajan deficit.

Uvoz vozila će kako u 2014. tako i u 2015. godini bilježiti stope rasta od 5%, dok cijene neće značajnije rasti i zadržaće se na nivou od 2,2%. Rezultat rasta uvoza vozila, biće potpuno ukidanje carina krajem 2013. godine na sva vozila bez obzira na njihovu starost, a koja imaju porijeklo u zemljama članicama EU.

Tokom 2014. i 2015. godine ostale kategorije proizvoda neće bilježiti značajnije promjene izvoza i uvoza nego u 2013. godini. Bitno je spomenuti da će tokom 2014. i 2015. godine doći do značajnijeg oporavka BiH ekonomije, jer će prema procjenama i projekcijama DEP-a realni BDP u 2014. godini rasti po stopi od 5,5%, odnosno po stopi od 6,1% u 2015. godini.

Rizici

Rizici po našu ekonomiju i spoljnotrgovinski sektor uopšte se ogledaju u mogućem scenariju širenja dužničke krize u evrozonu što bi značajno uticalo na smanjenje bh izvoza, FDI i novčanih doznaka iz inostranstva, a jednim dijelom bi uticalo i na kompenzacije zaposlenih bh državljana u inostranstvu. Slab finansijski sektor u EU bi takođe doprinjeo smanjenju mogućnosti inostranog zaduživanja što bi značajno ugrozilo budući rast bh ekonomije i investicija. Pogoršanje ekonomske situacije u EU direktno bi imalo uticaja i na oslabljene performance susjednih ekonomija, takođe nama značajnih trgovinskih partnera, što bi sa druge strane još više umanjilo bh izvoz (a na račun toga i ukupan rast).

Projekcije stranih direktnih ulaganja za period 2012-2015. godina

Za 2012. godinu se očekuje ukupna strana ulaganja u iznosu od 480-600 miliona KM

Odgore navedenog iznosa oko 80 do 200 miliona KM bi iznosila uobičajena ulaganja na osnovu prosjeka iz zadnje tri godine i predviđanja slabog ili negativnog privrednog rasta u zemljama Evropske Unije i zemljama u okruženju (najvećih ulagača u BiH). Od stranih ulaganja u elektroenergetski sektor se očekuje oko 280 miliona KM te ulaganja u Rafineriju nafte Brod od 120 miliona KM²⁵. U procesu privatizacije u 2012. godini se ne očekuju značajniji rezultati. U 2012. godini se nastavlja izgradnja Termoelektrane-Toplane Zenica. „KazTransGas“ iz Kazahstana (centrala za Evropu „KTG AG“Lugano Switzerland²⁶) je kao strani partner če sa Opština Zenica će ukupno uložiti oko 500 miliona KM (250 miliona EUR do 2015. godine). U okviru finalizacije projekta potpisani je takođe i ugovor sa konzorcijem „Ferrostaal-Christof“ (kao podizvođač radova) za injženjering, nabavku i izgradnju postrojenja po sistemu ključ u ruke. Time bi u „TE Zenica“ prema postojećoj dinamici ulaganja bila u 2012. godini do 100 miliona KM.

„ETF grupa“ (Energy Financing Team²⁷) je potpisala koncesione ugovore za izgradnju „TE Stanari“ i proširenje postojećeg rudnika te u 2009. godini za izgradnju hidroelektrane „HE Ulog“. Ukupna ulaganja u ova dva projekta će iznositi 1,1 milijarde KM do kraja 2016. godine²⁸. Postojećom dinamikom ulaganja bi u 2012. godini bilo oko 180 miliona KM ulaganja.

Kao značajna investicija se navodi i modernizacija uz proširenje prerađivačkih kapaciteta²⁹ „Rafinerija Bosanski Brod“ od strane ruskog partnera za period 2011-2015. godina u ukupnom planiranom iznosu od oko 1,5 milijardi KM (730³⁰ miliona Eur). Od toga iznosa u 2012. godini bi se prema tvrdnjama zvaničnika uložio iznos i do 240 miliona KM (za projekciju je uzeto pola navedenog iznosa) te bi u narednom periodu u zavisnosti i od stanja na tržištu prosječno godišnje ulaganje moglo dostizati i do 120 miliona KM.

Za 2013. godinu se očekuju direktna strana ulaganja u iznosu od 540–780 miliona KM

Od procesa privatizacije se očekuje ulaganje stranog kapitala do 20 miliona KM, ulaganja u elektroenergetski sektor u ukupnom iznosu od oko 440 miliona KM (ETF od 290 miliona KM, „TE Zenica“ 150 miliona KM) i „Rafinerija Bosanski Brod“ do 120 miliona KM, te ulaganja u ostale sektore u rasponu od 100-200 miliona KM.

U 2013. godini je moguć početak procesa privatizacije firmi u ukupnom iznosu 20 miliona KM prema knjigovodstvenoj vrijednosti (a koja na tržištu može varirati i do 35%).

Tu su još ulaganja „ETF grupe“ u „TE Stanari“ sa ulaganjima od 250 miliona KM i početak gradnje „HE Ulog“ sa prosjekom godišnjeg ulaganja do 40 miliona KM. Strana direktna ulaganja u ostale sektore bi u prosjeku prema ulaganjima u prethodnim godinama mogla kretati u rasponu od 100-200 miliona KM.

²⁵ Prema zvaničnoj izjavi direktora Jurij Smirnov „NefteGazInkor“koja je u većinskom vlasništvu konzorcija „Zarubežneft“ u rafineriju B. Brod do kraja godine će se uložiti 90 miliona Eur i dok će 30 mil. Eur biti uloženo u ostale rafinerije iz grupacije.

²⁶<http://www.kaztransgas.kz/en/article/123>, <http://www.ktg-ag.ch>,

²⁷http://www.eft-group.net/investments_tpp_stanari.htm

²⁸Prema planu od toga ulaganja ETF je u „TE Stanari“ je 20.06.2012. godine sklopio ugovor sa "Donfang Electric Corporation" iz Kine po sistemu ključ u ruke u vrijednosti od 350 mil. Eur za završetak radova.

²⁹podizanje kapaciteta sa 1,2 miliona na 4,2 miliona tona prerade sirove nafte i dostizanje kvaliteta "euro 5",

³⁰Prilikom izrade procjene uzeta je u obzir umanjeni iznos od planiranog zbog tržišnih uslova u Evropi i BiH.

Direktna strana ulaganja u 2014. godini bi bila od 690-920 miliona KM

Ulaganje u elektroenergetski sektor BiH bi iznosila od 430 do 530 miliona KM (ulaganje „ETF grupa“ oko 280 miliona KM i „TE Zenica“ 150 miliona KM, te „TE Ugljevik 3“ u iznosu do 100 miliona KM), zatim „Rafinerija nafte Bosanski Brod“ od 60-160 miliona KM uz prosječno ulaganje u ostale sektore od oko 200 miliona KM te od privatizacije u iznosu do 30 miliona KM.

U RS planiran početak izgradnje „TE Ugljevik 3“³¹ u ukupnom iznosu od oko 1,4 milijarde KM u periodu od 3-4 godine (planirani početak u proljeće 2014. godine). Prvobitno je bilo planirana izgradnja tremoblokova 2x200 MWG ali je nakon izvršenog istraživanja postojećih ležišta ugljena odlučeno da se instalisana snaga termoblokova poveća na 2x300 MWG. U prvoj godini bi ulaganje iznosilo mogla iznositi i do 100 miliona KM.

Nije uzet u obzir mogući početak gradnje Blok 7 u „TE Tuzla“ snaga 400 MW. Raspisan je po treći put tender za pronalaženje strateškog partnera³². Ulaganje u izgradnju, uključujući i ulaganje u povećanje kapaciteta rudnika, u ukupnom iznosu bi bilo oko 1,5 milijardi KM. Početak izgradnje bi bio u 2014. godini a završetak radova u 2018. godini i u prosjeku godišnje bi ulaganje bilo i do 200 miliona KM. Takođe bi trebala bi otpočetii realizacija projekta izgradnje elektroenergetskog sistema „HES Gornja Drina“ (pod uslovom da je prethodno uspio proces pronalaženja strateškog partnera od strane Vlade RS i Elektroprivrede RS). U prvoj godini izgradnje ulaganje u HES Gornja Drina bi bilo oko 50 miliona KM, dok bi u narednom periodu prosječna godišnja ulaganja mogla iznositi oko 100 miliona KM.

Direktna strana ulaganja u 2015. godini bi bila od 800 miliona – 1.310 miliona KM

Ulaganja u elektroenergetski sektor u od 550 do 890 miliona KM („EFT grupa“ oko 250 miliona KM, ulaganja u „TE Zenica“ 100 miliona KM, ulaganja u „TE Ugljevik 3“ od 200 do 300 miliona KM, te ulaganja sa strateškim partnerima u „TE Tuzla blok 7“ do 240 miliona KM). Tu su ulaganja u modernizaciju i proširenje proizvodnih kapaciteta „Rafinerija Bosanski Brod“ u prosjeku od oko 100-220 miliona KM od strane Ruskog partnera „Zarubrežnjeft“. Treba uzeti u obzir i redovne SDU u ostale sektore u iznosu od 150 do 200 miliona KM.

Ako se pokaže uspješnim projekt izgradnje „TE Tuzla“ Blok 7 postoji vjerovatnoća i za početak ulaganja u „TE Kakanj“³³ Blok 8.

Prilikom izračuna projekcija nisu uzeta u obzir moguća ulaganja u „HES Gornja Drina“³⁴. U završnoj fazi su pregovori sa njemačkim konzorcijem RWE kao glavnim partnerom gdje bi ukupna vrijednost projekta bila oko 500 miliona Eur. Vrijeme izgradnje bi bilo u periodu između 2014. godine do 2018. Što bi u narednom periodu donosilo oko 100 miliona KM u prosjeku godišnje KM).

Postoje izgledi ulaganja na projektu „HES Srednja Drina“³⁵ gdje bi u ukupna vrijednost ulaganja u projekt od strane Italijanskog konzorcija „SECI“ bila oko 800 miliona EUR.

Rizici

Visoki budžetski deficiti, kriza Eura uz smanjenje kreditnog rejtinga većeg broja zemalja u Euro zoni su utjecali na smanjeno ulaganje u BiH u prvoj polovini 2012. Od događaja koji će svakako imati negativnog utjecaja na priliv SDU svakako treba spomenuti da je u trećem mjesecu 2012. godine Internacionalna kreditna agencija „Standard & Poors“ poboljšala rejting „B na posmatranju negativno“ na „B stabilno“, dok je u sedmom mjesecu Moody's Investors Service potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B3“ i izmijenila izglede „sa promatranja - negativno na stabilne izglede“. Prema postojećim procjenama rizik bi

³¹ Vlada Republike Srpske usvojila je pismo namjere investitora za izgradnju termoelektrane "Ugljevik 3" - firme "Komsar energy" sa sjedištem na Kipru, ukupna investicija za izgradnju bloka TE "Ugljevik 3" iznosi 400 miliona EUR, i poslovi bi se trebali izvoditi preko formiranog zajedničkog preduzeća "Komsar enerđi RS".

³² U 8. mjesecu a takođe je vlada FBiH potpisala protokol o razumijevanju sa rusko njemačkim konzorcijem IFC-IFM.

³³ Iznos nije uzet u obzir prilikom računanja ove projekcije.

³⁴ Projekat podrazumjeva izgradnju četiri hidroelektrane Buk Bijela, Foča, Sutjeska i Paunci.

³⁵ Projekt predviđa izgradnju tri hidroelektrane Dubrava, Tegare i Rogačica ukupne instalisane snage 320MWG.Ukupna vrijednost projekta oko 830 miliona EUR Italijanske grupacije SECI gdje treba uzeti u obzir i dio koji pripada Republici Srbiji koja je jedan od strateških partnera u projektu.

se najviše odrazio na smanjena ulaganja u elektroenergetski i naftni sektor, te nezainteresovanost stranih ulagača pri provedbi procesa privatizacije preostalog državnog kapitala. Još uvijek je pod znakom pitanja početak neodložnog procesa rekonstrukcije elektroenergetskog sistema FBiH (raspisan je po treći put tender za pronalaženje strateškog partnera³⁶ za „TE Tuzla Blok 7“). Upitni su i planovi za „RiTE Kongora“ (1,5 milijardi KM SDU) i pronalazak partenera za izgradnju „TE Kakanj Blok 8“ (1 milijarde KM SDU), „RiTE Bugojno“ (800 miliona KM SDU) i „RiTE Banovići“ (1 milijarde SDU). Pored smanjenog interesovanja stranog partnera zbog nedostatka finansijskih sredstava (najčešće kreditnih) kao prepreka bi se pojavila i moguća smanjena potreba za električnom energijom u regionu odnosno niska cijena električne energije. Izgradnja „TE Zenica“ i „TE Stanari“ se nastavljaju³⁷ i vjerovatno će biti završeni prema planiranoj dinamici.

Obećava planirani početak (u 2014. godini) izgradnje „TE Ugljevik 3“³⁸ u ukupnom iznosu od oko 1,4 milijarde KM u periodu od 3-4 godine mada bi se i on ako se ekomska kriza u EU nastavi takođe našao pod znakom pitanja. Projekat „HES Gornja Drina“ ima takođe dobre izglede dok „HES Srednja Drina“ je još u fazi dogovaranja i rješavanja statusnih problema.

Daljnja ulaganja po dinamici i obimu u proširenje proizvodnih kapaciteta „Rafinerije Brod“ bi mogla biti prolongirana uslijed smanjenih proizvodnih potreba (mada svjetski trendovi potreba za naftom i cijene pokazuju stalni rast). Proces privatizacije u BiH već dvije godine zaredom nije donio značajnija direktna strana ulaganja iz više razloga te se može očekivati da firme poput Hidrogradnja“ d.d. "Šipad export-import“ d.d. Sarajevo, „Unis-udružena metalna industrija“ d.d. Sarajevo te „Energoinvest“ d.d. Sarajevo ne pronađu zainteresovane kupce ni u narednom periodu. Smanjenje direktnog ulaganje bi se takođe manifestovalo i kroz smanjenje ulaganja i u ostale sektore u odnosu na dosadašnji projek.

3. JAVNE FINANSIJE

Javnu potrošnju u Bosni i Hercegovini čine:

- Budžet institucija Bosne i Hercegovine;
- Konsolidovani pregled svih nivoa vlasti u Federacije Bosne i Hercegovine koji obuhvata budžet Federacije BiH, kantona, opština/gradova i vanbudžetskih fondova;
- Konsolidovani pregled svih nivoa vlasti Republike Srpske koji obuhvata budžet Republike Srpske, korisnike budžeta Republike Srpske unutar i izvan Glavne knjige trezora, opštine/gradove i vanbudžetske fondove, te sredstva po osnovu projekata finansiranih iz inostranstva i sredstva sa escrow računa; i
- Budžet Distrikta Brčko BiH.

3.1 Strategija politika i srednjoročni ciljevi

U junu 2012. godine Fiskalni savjet Bosne i Hercegovine usvojio je Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2013-2015. godina po kojem se planira deficit primarnog fiskalnog bilansa u 2013. godini.

Pored toga određeni su glavni ciljevi fiskalne politike u srednjem roku na nivou Bosne i Hercegovine:

- Okvir rashoda za institucije Bosne i Hercegovine je utvrđen na novou 950 miliona KM za 2012., 2013. i 2014. godinu dok je za 2015. godinu određen u iznosu od 980 miliona KM;
- Raspodjela prihoda od indirektnih poreza izvršena je na način da je za finansiranje institucija BiH određeno 750 miliona KM za 2012., 2013. i 2014. dok je za 2015. godinu određeno 780 miliona KM,

³⁶ Dio ulaganja u izgradnju od oko 1,5 milijardi KM je uzeto u obzir prilikom računanja ulaganja tek za 2015.godinu.

³⁷ Predstavnici Kineske razvojne banke, energetske kompanije EFT i Vlade Republike Srpske potpisali su ugovor o kreditiranju projekta izgradnje Termoelektrane Stanari u vrijednosti 350 miliona eura

³⁸ Vlada Republike Srpske usvojila je pismo namjere investitora za izgradnju termoelektrane "Ugljevik 3" - firme "Komsar energy" sa sjedištem na Kipru, ukupna investicija za izgradnju bloka TE "Ugljevik 3" iznosi 400 miliona EUR, i poslovi bi se trebali izvoditi preko formiranog zajedničkog preduzeća "Komsar enerđzi RS".

- dok će se ostatak raspodjeliti između entiteta i Distrikta Brčko u skladu sa zakonskim rješenjima i podzakonskim aktima koje donosi Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje BiH;
- Nivo javnih rashoda, kao udio u BDP-u, u periodu 2013-2015. godine treba se smanjivati sa ciljem da nivo javnih rashoda do kraja 2013. godine, konsolidovano na nivou Bosne i Hercegovine, bude ispod 40% BDP-a;
  - Učiniti dodatne napore ka ispunjavanju jednog od strateških ciljeva Evropskog partnerstva a to je promjena strukture javne potrošnje u pravcu jačanja kapitalnih investicija, na teret smanjenja tekućih rashoda, ali i razvojem koncesionih ulaganja, kao i javno-privatnog partnerstva.

Imajući u vidu projekcije skromnog ekonomskog rasta u BiH u 2013. godini, početak oporavka u 2014. i 2015. godini, i na toj osnovi oprezne projekcije prihoda od indirektnih poreza fiskalna konsolidacija zemlje, prezentirana u tabeli 2-izgledi budžeta šire vlade, je predviđena za 2,5% BDP sa nivoa budžetskog deficit-a od 1,5% BDP-a u 2012. godini do suficita od 1% BDP-a u 2015. godini. Unaprijeđenje bilansa BiH i entiteta planira se izvršiti smanjenjem i strogom kontrolom tekućih rashoda, ograničavanjem rasta socijalnih transfera putem revizija korisnika, istovremeno štiteći transfere najugroženijim grupama stanovništva, ograničavanjem zapošljavanja i smanjenjem plata i naknada u javnom sektoru te ulaganjem u infrastrukturu.

Kao odgovor na sve veću zabrinutost u pogledu makroekonomске stabilnosti vlasti u Bosni i Hercegovini (Institucije BiH, vlade Federacije BiH i Republike Srpske i CBBiH) izradile su „ekonomski program“ za očuvanje makroekonomске stabilnosti i podržavanje rasta u srednjoročnom periodu sa ciljem smanjenja fiskalnog deficit-a i unaprijeđenja srednjoročne fiskalne održivosti, jačanja uloge Fiskalnog savjeta u koordinaciji fiskalnih politika, provođenja dogovorenih fiskalnih reformi, poboljšanja pripremljenosti za krizu i planiranja za vanredne situacije, te unaprijeđenja strukturalnih reformi. Politike date kroz ovaj program podržane su kroz IV SBA od strane MMF-a.

Fiskalna konsolidacija u Bosni i Hercegovini vršiće se na prihodovnoj a najviše na rashodovnoj strani budžeta. Na prihodovnoj strani kod indirektnih poreza nastaviće se sa povećanjem akciza na duvanske proizvode i usaglašavanje sa minimalnom akcizom u EU kao i mjeru unaprijeđenja naplate carina i poreza, dok su na strani direktnih poreza predviđene mjeru koje će, obzirom na stepen ekonomske aktivnosti, imati ograničene ali pozitivne efekte na budžet (tabela 7 Aneksa).

Najveće prilagođavanje se odnosi na rashodovnu stranu gdje je predviđeno smanjenje javne potrošnje od 5,5% u posmatranom srednjoročnom periodu 2012-2015. godina od 41,4% BDP-a u 2012. godini do 35,9% u 2015. godini. Glavne politike kojima će se to postići, na svim nivoima vlasti, tiču se ograničenja novog zapošljavanja, ograničenja/smanjenja i stroge kontrole izvršenja tekućih rahoda (plate i materijalni troškovi) te ograničenja rasta socijalnih transfera. Finansiranje nepokrivenog viška rashoda nad prihodima planirano je iz sredstvima SBA, makrofinansijske pomoći, prenesenim viškovima iz prethodnih perioda, u budžetu zajedničkih institucija BiH, te izdavanjem kratkoročnih i dugoročnih hartija od vrijednosti.

U skladu sa ustavnim uređenjem BiH u nastavku EFP-a dati su detaljniji pregledi fiskalne pozicije Institucija BiH i entiteta koji su urađeni na osnovu Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini i u skladu sa usvojenim politikama svakog nivoa vlasti.

Kada govorimo o ciljevima fiskalne politike Republike Srpske, osnovni cilj se vezuje za proces priključenja Evropskoj uniji, odnosno za dostizanje cilja iz Maastrichta, koji kaže da konsolidovani tekući deficit (uključuje deficit centralne vlade sa uključenim „escrow“ računom i projektima finansiranim iz inostranstva³⁹, opština i gradova i vanbudžetskih fondova, – iskazan prema metodologiji ESA 95) ne smije biti veći od 3,0% BDP-a Republike Srpske. Prema tome, cilj je fiskalno stabilna, socijalno odgovorna i dugoročno održiva Republika Srpska. Dokaz opredijeljenosti Republike Srpske da jača fiskalnu stabilnost su dodatne uštede u javnoj

³⁹ Konsolidacija Centralne vlade obuhvata: budžet Republike Srpske, korisnike budžeta u okviru i izvan Glavne knjige rezervi Republike Srpske, sredstva sa escrow računa, putarine i projekte finansirane iz inostranstva.

potrošnji, koje se ogledaju u uštedama na gotovo svim pozicijama, a posebno na platama, ali bez smanjenja socijalnih davanja i subvencija i podsticaja za realni sektor privrede. To će ujedno smanjiti potrebno dodatno neto zaduženje za budžetsku potrošnju u odnosu na 2012. godinu, te stvoriti uslove za povećanje izdvajanja za realni sektor. Pored toga, strukturalne reforme socijalnog sektora koje su skoro završene, prije svega sistema penzijsko-invalidskog osiguranja, boračko-invalidske zaštite, te revizija boračkih prava uspostaviće ujedno socijalno pravedan i fiskalno održiv sistem. Međutim, takvo opredjeljenje mora da postoji i na ostalim nivoima vlasti u BiH, jer jedino na taj način se može postići funkcionisanje isključivo u skladu sa fiskalnim i ekonomskim kapacitetima BiH. Kada je riječ o politici duga, osnovni cilj Republike Srpske je svakako vezan za proces pridruženja Evropskoj uniji, što znači da je dugoročna opredjeljenost Republike Srpske zadržavanje javnog duga na nivou ispod 60% BDP-a Republike Srpske.

3.2 Izvršenje budžeta u 2012

U pogledu prikaza budžeta za 2012. godinu i srednjoročnih izgleda na prihodovnoj strani obrađeni su prihodi od indirektnih poreza koji čine najznačajniji dio poreskih prihoda dok su kod pojedinačnih nivoa vlasti detaljnije prikazani rashodi.

Prihodi od indirektnih poreza

Recesiona kretanja u Bosni i Hercegovini koja su u velikoj mjeri posljedica usporavanja privredne i spoljnotrgovineske aktivnosti u Euro zoni i zemljama regiona, kao najznačajnijih partnera Bosne i Hercegovine, snažno su se odrazila na javne finansije. Trend usporavanja rasta prihoda od indirektnih poreza, koji je bio evidentan u drugoj polovini 2011. godine, nastavljen je i početkom 2012. godine. Vremenske nepogode u februaru, koje su uzrokovale blokadu uvoza, transporta i poslovanja u većem dijelu BiH, negativno su se odrazile na naplatu prihoda u prvom kvartalu 2012. godine. Nakon porasta prihoda u naredna tri mjeseca od juna su se ispoljile snažne mjesecne oscilacije, koje su se kretale u rasponu od -13,5% do +9,4%. Za deset mjeseci 2012. godine najstabilniji trend u naplati indirektnih poreza je zabilježen kod PDV-a. I pored rasta povrata od 1,3% i neto rasta dugova po osnovu PDV-a od 20% neto rast PDV-a je iznosio 2,4%. Međutim, povećani zahtjevi za povrat i porezni kredit, koji se trebaju isplatiti do kraja 2012. godine, umanjuće konačni neto rast. Pored PDV-a rast prihoda je zabilježen i kod akciza na cigarete od 6,8%. S druge strane, zabilježen je pad prihoda od akciza na derivate nafte od 3% i putarine 2,5%. Smanjenje prihoda je rezultat promjene u strukturi potrošnje derivata ka manje oporezovanom dizelu, te zloupotreba kod korištenja lož-ulja koje nije oporezovano putarinom.

Najsnažnije mjesecne oscilacije prihoda, koje su često utjecale i na oscilaciju ukupnih prihoda od indirektnih poreza, ispoljile su se kod akciza na cigarete. Oscilacije su posljedica pozicioniranja najvećih duhanskih kompanija na reduciranim tržištu cigareta, ali i porasta porezne evazije. Nakon posljednjeg povećanja akciza na cigarete 1.1.2012. godine realizacija prihoda je ozbiljno umanjena u odnosu na očekivanu uslijed jačanja crnog tržišta cigareta zbog nižeg akciznog opterećenja u regionu, te pojmom zakonite porezne evazije zbog sve većeg korištenja rezanog duhana koji je manje opterećen akcizom u odnosu na cigarete. S obzirom da je do ukidanja 1% carinske evidencije došlo početkom četvrtog kvartala 2011. od oktobra 2012. godine moguće je realnije sagledati faktore koji utječu na ubiranje prihoda od carina. Rast prihoda od 11,8% u oktobru 2012. u odnosu na septembar rezultat je djelovanja nekoliko faktora, prvenstveno rasta uvoznih cijena, ali i mjera UIO na povećanju efikasnosti naplate i suzbijanja carinskih prevara u pogledu utvrđivanja carinske osnovice.

I pored pozitivnog trenda za deset mjeseci 2012. godine novembar je, prema preliminarnim podacima o gotovinskom toku prihoda, donio pad prihoda od 4,24%, što je kumulativni neto rast smanjilo sa 0,87% koliko je iznosio za deset mjeseci, na 0,37%.

Budžet Institucija BiH

Zakon o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2012. godinu je usvojen od strane Parlamentarne skupštine BiH 31.05.2012. godine, do kada se finansiranje institucija na nivou Bosne i Hercegovine vršilo na bazi privremenog finansiranja u odnosu na usvojeni Budžet institucija BiH za 2011. godinu, koji je donesen na nivou izvršenja u 2011. godini. Budžet institucija BiH u 2012. godini je odraz sljedećeg:

- sproveđenja mjera štednje institucija BiH, koje je Fiskalno vijeće BiH dogovorilo u okviru Stand by aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom, a Vijeće ministara BiH usvojilo (umanjenje osnovice za plate, toplog obroka i regresa);
- operativnih uputa za pripreme zahtjeva za dodjelu sredstava iz budžeta, date u novim instrukcijama za pripremu budžetskih zahtjeva za 2012. godinu, koje je Ministarstvo finansija i trezora uputilo svim institucijama BiH sredinom februara 2012. godine (kojim se od korisnika tražilo da uz zahtjeve dostave i plan rada institucije za 2012. godinu, shodno zaključcima 56. sjednice Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH);
- nivou rashoda budžetskih korisnika u okviru usvojenog Zakona o budžetu institucija BiH i međunaradnih obaveza BiH za 2011. godinu;
- dostavljenih prijedloga zahtjeva za odobrenje rashoda institucijama BiH iz budžeta za 2012. godinu;
- zaključaka sa sjednice Fiskalnog vijeća BiH održane 14.03.2012. godine, kojim je utvrđen Globalni fiskalni okvir bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2012-2014. godine i kojim se institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuje okvir u ukupnom iznosu od 950 mil. KM, kao i dodjela sredstava za finansiranje sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje u iznosu od 750 mil. KM, te
- smjernica usvojenih na 5. sjednici Vijeća ministara održanoj 30.03.2012. godine odnosno 05.04.2012. godine, koje obuhvataju: smanjenje osnovice za obračun plata za 4,5% (smanjenje sa 498,10 KM na 475,69 KM) osim uposlenima kojima je osnovna plata manja od 500 KM, te izuzimajući Ured za reviziju kao i određenu kategoriju stručnog osoblja u pravosudnim institucijama, te uposlenima u diplomatsko-konzularnim predstavništvima čije se plate obračunavaju shodno Pravilniku o platama, dodacima i naknadama osoblja u DKP-ovima, smanjenjem naknade za topli obrok za 2 KM dnevno (sa dosadašnjih 8 KM na 6 KM dnevno), smanjenjem regresa za 50% (sa 586 KM na 293 KM), smanjenjem dnevničke potrošnje za 10%, smanjenjem troškova mobilnih telefona za 50%, smanjenjem troškova reprezentacije za 20%, te smanjenja troškova nabave goriva za 10%.

Pregled rashoda institucija BiH i struktura se odnosi na:

- tekuće izdatke u iznosu od 815.599.000 KM, koji su u odnosu na 2011. godinu manji za 6.608.958 KM ili 1%,
- kapitalne izdatke u iznosu od 81.700.000 KM, koji su veći za 64.886.830 KM ili 386%,
- tekuće grantove u iznosu od 31.180.000 KM, koji su manji za 9.791.563 KM ili 24%, a odnose se uglavnom na implementiranje Zakona o dopunama Zakona o službi u Oružanim snagama BiH, participiranje u troškovima institucija od značaja za BiH iz oblasti kulture, sporta, nauke i tehničkog stvaralaštva, izvršavanja zadataka za BiH u međunarodnim organizacijama i institucijama, te sredstva za finansiranje prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma,
- kapitalne grantove u iznosu od 2.085.000 KM koji su u odnosu na 2011. veći za 1.150.602 KM ili 123%, a odnose se na grantove u okviru višegodišnjih ulaganja za jačanje informatizacije pravosudnih institucija BiH kod Visoko sudske i tužilačke vijeća, te za ekshumaciju i grantove tužiteljstvima na nižim nivoima vlasti kod Instituta za nestale osobe,
- ostalu potrošnju, odnosno direktne transfere sa Jedinstvenog računa trezora u iznosu od 15.274.000 KM, koji su veći za 1.128.949 KM ili 8%,
- rezervisanja u iznosu od 3.465.000 KM, koja su manja za 5.051.503 KM ili 59% u odnosu na 2011. godinu, odnosno iznose 0,4% rashoda institucija BiH.

Bruto plate i naknade su planirane u iznosu od 525.167.000 KM i u odnosu na 2011. godinu veće su za 2.948.263 KM ili 1% kao rezultat smanjenja osnovice za obračun plate za 4,5% počev od 01.05.2012. godine izuzev uposlenika čija plata iznosi 500 KM, te planiranog prijema 284 uposlena.

Naknade troškova uposlenih u 2012. godini planirane su iznosu od 110.535.000 KM i u odnosu na Budžet za 2011. godinu, manje su za 15.391.187 KM ili 12%. Na pad iznosa naknada troškova uposlenih najveći uticaj imalo je smanjenje naknade za godišnji odmor za 50%, smanjenje toplog obroka za 2 KM dnevno, smanjenje naknade za odvojeni život za 25% za institucije obuhvaćene Zakonom o platama i naknadama u institucijama BiH, te dodatne restrikcije u planiranju neredovnih naknada i daljnje poboljšanje procesa planiranja Budžeta kod korisnika.

Ukupni materijalni troškovi u Budžetu za 2012. godinu iznose 179.897.000 KM i u odnosu na budžet za 2011. godinu veći su za 655.851 KM Značajnije povećanje materijalnih troškova prisutno je kod Centralne izborne komisije (povećanje u iznosu od 5.205.566 KM) zbog finansiranja troškova opštinskih izbora, Agencije za statistiku (povećanje u iznosu od 3.826.461 KM) zbog pripremnih aktivnosti popisa stanovništava, domaćinstava i stanova, te Ministarstva pravde (povećanje u iznosu od 3.109.062 KM) zbog planiranja većeg iznosa na troškovima pritvorenika suda BiH, te Ureda za veterinarstvo (povećanje u iznosu od 645.380 KM) za potrebe laboratorijskog materijala. S druge strane, smanjenje ove kategorije troškova je prisutno kod većine institucija, a rezultat je umanjenja iznosa istih (osim troškova zakupa) kod svih korisnika za 10% kao i dodatnog smanjenja troškova reprezentacije za 20%, izdataka za PTT usluge –mobilne telefone za 50%, izdataka za gorivo za 10%, te izdataka za dnevnice u inostranstvu za 10%.

Ukupni kapitalni izdaci u Budžetu za 2012. godinu iznose 81.700.000 KM, odakle se vidi da dolazi do značajnog povećanja u odnosu na Budžet 2011. godine, jer je u prethodnoj godini bilo na snazi privremeno finansiranje kada se kapitalni izdaci nisu mogli izvršavati izuzev iz namjenskih sredstava. Povećanje kapitalnih izdataka je najviše odraz povećanja izdvajanja za višegodišnje projekte, koji su započeti ranije i/ili su odobrene nove investicije neophodne za funkcionisanje institucija na nivou Bosne i Hercegovine. Namjenska sredstva od GSM licenci i UMTS dozvola u iznosu od 19.602.470 KM, planirana su u aneksu budžeta institucija BiH za 2012. godinu i predstavljaju namjenske prihode za kapitalne izdatke.

Tekući grantovi u Budžetu za 2012. godinu iznose 31.180.000 KM, a odnose se na: implementiranje Zakona o dopunama Zakona o službi u Oružanim snagama BiH u iznosu od 19.917.000 KM (u skladu sa zaključcima sa 5. sjednice Vijeća ministara održane 30.03.2012. godine planirana je isplata penzija za 2012. godinu otuštenim pripadnicima Oružanih snaga BiH zaključno sa 31.05.2012. godine), na participiranje u troškovima institucija od značaja za BiH iz oblasti kulture, sporta, nauke i tehničkog stvaralaštva, te izvršavanja zadataka za BiH u međunarodnim organizacijama i institucijama, te finansiranje prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Kapitalni grantovi u Budžetu za 2012. godinu planirani su u iznosu od 2.085.000 KM, a odnose se na grantove kod Instituta za nestala osoba (za grantove drugim nivoima vlasti i grantove pojedincima za ekshumacije), te kod Visokog sudskog i tužilačkog vijeća kao dio višegodišnjeg ulaganja za informatizaciju i jačanje kapaciteta pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini.

U skladu sa Pismom namjere u okviru Stand by aranžmana sa MMF-om, institucije na nivou Bosne i Hercegovine u 2012. godini su imale obveze da smanje osnovicu za plate za 4,5% i naknade troškova uposlenih za 12%, za što su donesene odluke Vijeća ministara BiH i počele se primjenjivati od 01.05.2012. godine, kao i smanjenje drugih materijalnih troškova za 1,5% u odnosu na 2011. godinu, što se počelo primjenjivati u drugoj polovini 2012. godine. Institucije na nivou Bosne i Hercegovine su ispunile uslove iz Pisma namjere u okviru Stand by aranžmana sa MMF-om i nastaviće sa uštedama i u 2013. godini, u kojoj će se zamrznuti novo zapošljavanje.

Nedostajuća sredstva za finansiranje viška rashoda nad prihodima obezbjediće se iz viška sredstava iz prethodnih godina u iznosu od 31.970.000 KM, kreditnih sredstava makrofinansijske pomoći EU u iznosu od

19.534.000 KM i namjenskih kreditnih i donatorskih sredstava za finansiranje nabave/kupovine zgrada za smještaj institucija BiH.

Budžet Federacije Bosne i Hercegovine

Budžet Federacije BiH za 2012. godinu, koji je usvojen 10.01.2012. godine, izrađen je na načelima stabilizacijskog djelovanja fiskalne politike kroz smanjenje javne potrošnje uz istovremeno očuvanje socijalne pravednosti i zaštite najugroženijih grupa stanovništva kao i aktivan doprinos povećanju investicionih aktivnosti i jačanju poljoprivredne proizvodnje.

Ograničeni budžetski kapaciteti prouzrokovani slabim oporavkom zemlje poslije globalne ekonomske i finansijske s jedne strane, te porastom otplate unutrašnjeg i vanjskog duga s druge strane, u velikoj mjeri su onemogućili značajnije ulaganje u kapitalne i razvojne projekte tokom 2012. godine. Ipak Vlada FBiH je racionalnom alokacijom budžetskih sredstava te osiguranjem domaćih izvora finansiranja planirala određena sredstva za ulaganja u infrastrukturne projekte (izgradnja Koridora Vc), kao i povećanje poticaja poljoprivrednoj proizvodnji s ciljem poboljšanja konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje.

Budžet za 2012. godinu iznosio je 1.923,7 mil. KM. Struktura prihodovne strane odraz je prije svega revidiranih projekcija makroekonomskih indikatora i projektovanog pada ukupnih prihoda. Prihodi od indirektnih poreza planirani su u iznosu od 1.175,5 mil. KM. Neto prihodi od indirektnih poreza planirani su u iznosu od 896,8 mil. KM, dok su prihodi od indirektnih poreza za servisiranje vanjskog duga planirani u iznosu od 278,7 mil. Neporezni prihodi planirani su u iznosu od 334,7 mil. KM i manji su u odnosu na Budžet za 2011. godinu za 57,0 mil. KM.

Ukupni rashodi i izdaci planirani Budžetom za 2012. godinu iznosili su **1.923.744.269 KM**. Najveći dio povećanja rashoda odnosio se na povećanje otplate unutrašnjeg i vanjskog duga, ulaganja u kapitalne i razvojne projekte tj. izgradnja Koridora Vc i povećanje poticaja poljoprivrednoj proizvodnji. Takođe, u 2012. godini planirana je i isplata 1/3 duga koja se odnosi na razliku sredstava lične i porodične invalidnine za period od 01.01. do 31.07.2009. godine, te razlika sredstava za naknade dobitnicima ratnih priznanja i članova njihovih porodica za isti period. Transferi za PIO/MIO povećani su ukupno za 35,6 mil. KM, a odnose se na Uredbu I (Član 126. Zakona o MIO/PIO). Rashodi i izdaci Budžetom za 2012. godinu će se izvršavati u skladu sa Zakonom o izvršenju budžeta za 2012. godinu.

Tokom 2012. godine, fiskalna politika Vlade FBiH bila je orijentisana na aktivnosti koje su doprinosile ekonomskom i socijalnom jačanju Federacije BiH, odnosno države BiH. U tom kontekstu nastavljeno je sa implementacijom strategije za ublažavanje efekata globalne ekonomske i finansijske krize u vidu ograničavanja budžetske potrošnje u 2012. godini kroz oštре mjere štednje u svim segmentima javne potrošnje:

- na osnovu postignutog dogovora sa Sinikatom, Vlada Federacije BiH je umanjila osnovicu za obračun plata za 4,5%;
- sredstva za plate, doprinose i naknade planirana su na bazi postojećeg broja zaposlenih u federalnim organima uprave iz oktobra 2011. godine;
- popuna radnih mesta moguća je samo internom preraspodjelom;
- smanjene su naknade za odvojeni život i troškove smještaja izabranim zvaničnicima te rukovodećim državnim službenicima;
- ograničavanje javne potrošnje u dijelu izdataka za materijal i usluge je nastavljeno i u 2012. godini;
- naknade troškova za službena putovanja, visina dnevnice utvrđena za službena putovanja u zemlji iznosi 25 KM, što je dovelo do ušteda u Budžetu od oko 1,0 mil KM;
- dosljedno provođenje reformi u oblasti naknada boračkim populacijama i reviziji prava na prijevremenu starosnu penziju ostvarenu pod povoljnijim uslovima, donijelo je eliminisanje bespravnih korisnika boračkih naknada, te smanjenje neciljanih socijalnih davanja.

Rebalans Budžeta Federacije BiH za 2012. godinu, koji je usvojen početkom septembra 2012. godine, je nastavak restriktivne javne potrošnje i predstavlja jedan od prioriteta fiskalne politike Vlade Federacije BiH za

2012. godinu, sa osnovnim ciljem održavanja stabilnog fiskalnog sistema, kontrole potrošnje te smanjenja budžetskog deficita. Rebalans je urađen je na osnovu:

- revidiranih projekcija prihoda, urađenih od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu UIO BiH i Ministarstva finansija FBiH, kojima je projiciran pad poreskih prihoda (indirektni porezi) u iznosu od 50,3 mil. KM;
- Pisma namjere „dogovorenog na nivou osoblja MMF-a“ i ispunjavanju „prethodnih mjera“ navedenih u pismu namjere;
- osiguranja domaćih izvora finansiranja deficitia Budžeta F BiH;
- utvrđene politike Vlade FBiH za osiguranje likvidnosti i socijalne stabilnosti Budžeta za 2012. godinu.

Ukupni javni prihodi i primici u Izmjenama i dopunama Budžeta Federacije BiH iznose 1.999,1 mil KM i veći su u odnosu na usvojeni Budžet za 2012. godinu za 75,3 mil KM ili 3,9%. Ukupni rashodi i izdaci u Rebalansu Budžeta za 2012. godinu povećani su za 75,3 mil KM i planirani su u iznosu od 1.999,1 mil KM odnosno veći su za 3,9% u odnosu na usvojeni Budžet FBiH za 2012. godinu. Rebalansom Budžeta FBiH za 2012. godinu planirana su umanjenja sredstava na pozicijama Tekuća rezerva u iznosu od 0,1 mil. KM, Plate i naknade troškova zaposlenih u iznosu od 8,4 mil. KM i Tekući transferi u iznosu od 14,8 mil KM.

Planirano je umanjenje sredstava po pojedinim ekonomskim kodovima je:

- plate i naknade troškova zaposlenih i doprinosi umanjeni su za 8,4 mil KM;
- transfer za lica sa invaliditetom – neratni invalidi umanjeni su za 2,9 mil KM;
- podsticaj za poljoprivredu - umanjenje u iznosu od 10,0 mil KM;
- kapitalni transferi javnim preduzećima –Sufinansiranje izgradnje dionice autoputa Koridor Vc - umanjenje u iznosu od 17,0 mil KM;
- transfer za lica sa invaliditetom – neratni invalidi umanjeni su za 2,9 mil.KM.

S druge strane izvršeno je povećanje na pozicijama Izdaci za materijal i usluge, Kapitalni transferi, Izdaci za kamate, Nabavka stalnih sredstava, Pozajmljivanje i učešće u dionicama i Oplate dugova u ukupnom iznosu od 98,7 mil. KM. Praktično je izvršena preraspodjela u okviru budžetskih korisnika, osim na poziciji otplate duga gdje je planiran povrat dodatne emisije trezorskih zapisa u nominalnom iznosu od 59,2 mil. KM.

U Rebalansu budžeta predviđeno je da će se nepokriveni višak rashoda finansirati sredstvima MMF-a u iznosu od 157,9 miliona KM, Evropske komisije u iznosu od 58,7 miliona KM, emisijom dugoročnih obveznica u iznosu 130 miliona KM i trezorskih zapisa u iznosu od 120 miliona KM. Donošenje rebalansa je bio i predhodna mjera za realizaciju I tranše po osnovu IV Stand-by aranžmana od MMF-a.

Budžet Republike Srpske

Budžet Republike Srpske za 2012. godinu je iznosio 1.825,0 miliona KM. S ciljem očuvanja dostrignutog nivoa budžetskih davanja, Vlada Republike Srpske sa ostalim nivoima vlasti u BiH, u septembru 2012. godine je zaključila IV Stand-by aranžman, u iznosu od 784,62 miliona KM na nivou BiH, od čega se na Republiku Srpsku odnosi 261,53 miliona KM. Sredstva MMF koristiće se za podršku budžetima u cilju ublažavanja efekata svjetske ekonomske krize, očuvanja kontinuiteta aranžmana valutnog odbora, unapređenje reforme javnog sektora, očuvanje stabilnosti finansijskog sektora i poboljšanje poslovnog okruženja. Nastavak aranžmana sa MMF-om omogućće nam i povlačenje veoma povoljnih sredstva od Evropske komisije i Svjetske banke. Pismom namjere BiH prema MMF-u Vlada Republike Srpske se obavezala da će usvojiti rebalans budžeta u skladu sa obavezama iz ovog pisma do sredine mjeseca septembra 2012. godine.

Rebalans budžeta Republike Srpske za 2012. godinu je usvojen u iznosu od 1.810,0 miliona KM. Najbitniji faktori koji su uticali na odstupanje prihoda u odnosu na predviđeni plan za 2012. su:

- izostanak planiranog rasta prihoda od indirektnih poreza u 2012. godini,

- povećanje izdvajanja sredstava Republike Srpske za finansiranje rada BiH institucija iz prihoda od indirektnih poreza,
- očekivani priliv sredstava po osnovu dividende Elektroprenosa BiH u 2012. godini, i
- pad prihoda republičkih organa kao posljedica smanjenog broja podnesenih zahtjeva za izdavanje putničkih isprava u odnosu na 2011. godinu.

Kada je riječ o rashodovnoj strani Rebalansa budžeta Republike Srpske za 2012. godinu u odnosu na prethodno usvojeni plan Budžeta:

- Rashodi za lična primanja iznose 698,6 miliona KM i na nivou su plana budžeta,
- Rashodi po osnovu korišćenja roba i usluga iznose 95,7 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 10,2 miliona KM, odnosno 9,6% u odnosu na plan.
- Subvencije iznose 117,4 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 2,2 miliona KM, odnosno 1,9% u odnosu na plan.
- Grantovi iznose 38,6 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 6,8 miliona KM, odnosno 21,4% u odnosu na plan.
- Dozname na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta Republike iznose 237,8 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 20,4 miliona KM, odnosno 7,9% u odnosu na plan.
- Transferi između budžetskih jedinica različitih nivoa vlasti iznose 215,0 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 10,9 miliona KM, odnosno 5,4% u odnosu na plan.
- Transferi između budžetskih jedinica istog nivoa vlasti iznose 22,5 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 1,3 miliona KM, odnosno 6,2% u odnosu na plan.
- Izdaci za nefinansijsku imovinu iznose 31,4 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 1,1 miliona KM, odnosno 3,8% u odnosu na plan.
- Otplata unutrašnjeg duga iznosi 175,1 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 1,9 miliona KM, odnosno 1,1% u odnosu na plan.
- Otplate ino duga iznosi 145,6 miliona KM, što predstavlja umanjenje od 9,7 miliona KM, odnosno 6,2% u odnosu na plan.
- Javne investicije iznose 27,4 miliona KM i na nivou su plana budžeta.

3.3 Srednjoročni izgledu budžeta

Prihodi od indirektnih poreza – srednjoročni scenario

- Projekcije prihoda od indirektnih poreza za period od 2012. do 2015. godine bazirane su na (i) prognozama makroekonomskih pokazatelja izrađenim od strane Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuti period; (ii) daljoj primjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u skladu sa dinamikom smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara porijekлом iz EU; (iii) primjeni čl. 21 Zakona o akcizama, koji podrazumijeva kontinuirano usklađivanje stopa akciza u BiH sa minimalnim standardima u EU. Projekcije uključuju efekte povećanja posebne akcize na duhan u 2013. godini sa 0,60 na 0,75 KM po pakovanju, kao i planiranog kontinuiranog povećanja iste u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakovanju cigareta. Prema projekcijama Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora UIO iz aprila 2012. godine u periodu 2012-2015. godina očekivao se rast indirektnih poreza u visini od 1,1%, 3,4%, 4,4% i 4,1% respektivno. Sve do avgusta 2012. godine tekući trendovi su se podudarali sa projekcijama, da bi u septembru kumulativni neto rast pao na svega 0,05%.
- Zbog nepovoljnih makroekonomskih i tekućih trendova u naplati indirektnih poreza, pogotovo vezano za gubljenje prihoda od akciza na cigarete i derivate nafte zbog diferenciranog oporezivanja i porezne evazije, Odjeljenje je u oktobru izvršilo reviziju godišnjih projekcija za navedeni period. Revizija projekcija je izvršena na bazi revidiranih makroekonomskih projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje iz septembra 2012. godine, koje predviđaju smanjenje rasta nominalnog i realnog BDP, nominalnog rasta

uvoza i potrošnje. Projekcije su izrađene u dva scenarija, osnovnom i programskom. Programske projekcije uzimaju u obzir efekte ulaska Hrvatske u EU na indirektnе poreze.

- **Tabela 1.- Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza, oktobar 2012. godine**

Vrsta prihoda (neto)	2011	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
PDV	3,147.4	3,186.1	3,268.7	3,409.8	3,587.4	1.2%	2.6%	4.3%	5.2%
Akcize	1,262.7	1,307.7	1,344.0	1,383.5	1,419.7	3.6%	2.8%	2.9%	2.6%
Carine	274.1	221.4	199.7	216.4	237.6	-19.2%	-9.8%	8.4%	9.8%
Putarina	289.5	283.8	284.6	289.5	298.4	-2.0%	0.3%	1.7%	3.1%
Ostalo	23.1	25.6	25.6	25.6	25.6	11.0%	0.0%	0.0%	0.0%
UKUPNO	4,996.8	5,024.5	5,122.7	5,324.9	5,568.8	0.6%	2.0%	3.9%	4.6%
Putarina (0,10 KM/I)	-116.9	-113.5	-113.8	-115.8	-119.4	-2.9%	0.3%	1.7%	3.1%
Za raspodjelu	4,879.9	4,911.0	5,008.8	5,209.1	5,449.4	0.6%	2.0%	4.0%	4.6%

• Prema osnovnom scenariju revidiranim projekcijama godišnje stope rasta prihoda od indirektnih poreza u periodu 2012-2015. godina su smanjene na 0,6%, 2,0%, 3,9% i 4,6% respektivno (Tabela 1). Procjenjuje se da će do kraja 2012. godine biti naplaćeno 5.024,5 mil KM prihoda od indirektnih poreza, što je za 0,6% više od naplate iz prethodne godine. Projekcija je za 27,6 mil KM ispod one izrađene u aprilu 2012. godine. Korekcije naniže izvršene su na prihodima od akciza i putarine, dok je kod PDV-a i carina izvršena korekcija naviše.

• U 2013. godini očekuje se rast naplate od 98,1 mil KM (2%). Najveći rast se očekuje kod akciza (2,8%), prvenstveno zbog rasta posebne akcize na cigarete, a onda kod prihoda od PDV-a (2,6%). Projekcije prihoda od PDV-a su niže od projekcija nominalnog rasta potrošnje DEP-a zbog kontinuiranog rasta dugova po osnovu PDV-a i povrata PDV-a. Kod carina se predviđa nastavak trenda pada prihoda (-9,8%), koji bi trebalo biti zaustavljen u ovoj godini obzirom na isticanje prelaznog perioda liberalizacije carina sa EU po SSP-u. Projekcija za 2013. godinu je za 100,5 mil KM ispod projekcije iz aprila ove godine. Smanjenje prihoda se može objasniti smanjenjem projektirane osnovice za 2012. godinu, te smanjenjem projektiranih stopa potrošnje, realnog rasta BDP-a u i uvoza za 2013. godinu. Shodno tome, pad je najviše izražen kod prihoda od akciza i putarine. U Tabeli 2 prikazane su razlike u odnosu na aprilske projekcije.

- **Tabela 2.- Razlike između aprilske i oktobarske projekcije indirektnih poreza, u p.p.**

Vrsta prihoda (neto)	2012	2013	2014	2015
I PDV	0.4%	-0.7%	0.7%	1.5%
II Akcize	-3.0%	-3.3%	-2.9%	-1.6%
III Carine	1.9%	-1.6%	-1.2%	-0.1%
IV Putarina	-2.9%	-0.9%	-0.8%	-0.2%
V Ostalo	-2.9%	-0.9%	-0.8%	-0.2%
VI UKUPNO	-0.6%	-1.4%	-0.4%	0.5%

Programski scenario uključuje efekte ulaska Hrvatske u EU na prihode od indirektnih poreza. Efekti se, na prvom mjestu, odnose na povećanje prihoda od carina, te u manjoj mjeri akciza i PDV-a. Ulazak Hrvatske u EU podrazumijeva napuštanje bescarinskog uvoza većine dobara predviđenog u okviru sporazuma CEFTA i primjenu odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Iako je Sporazumom s EU predviđeno petogodišnje ukidanje carina na uvoz većine dobara porijekлом iz EU ipak i nakon isteka tog prelaznog perioda (1.1.2013.) zadržavaju se carine na proizvode koji su značajni za ekonomiju BiH. Ulaskom Republike

Hrvatske u EU 1.7.2013. godine na navedene proizvode uvezene iz Hrvatske umjesto nulte stope primjeniče se stope koje se primjenjuju za sve članice EU. Prilikom procjene efekata ulaska Hrvatske razvijeno je više varijanti programskog scenarija koji se baziraju na različitim reakcijama proizvođača / uvoznika dobara iz Hrvatske i potrošača u zemlji. Osim efekata na carine i pripadajući PDV uvođenje carina na duhanske proizvode iz Hrvatske trebao bi dovesti i do minimalnog povećanja *ad valorem* akcize. Prema konzervativnom scenariju minimalni neto efekti koji će se ispoljiti u 2013. godini iznose cca 23,8 mil. KM indirektnih poreza. Budući da se carinski režim uvoza određenih proizvoda iz Hrvatske mijenja od 1.7.2013. godine neto efekti se ne rasprostiru na cijelu 2013. godinu. Prema očekivanjima Odjeljenja za makroekonomsku analizu UO UIO proizvođači i uvoznici dobara iz Hrvatske će nastojati različitim mjerama prevlajivanja ublažiti početni udar uvođenja carina na cijene i plasman roba u BiH, što bi trebalo umanjiti efekte u 2013. godini. Međutim, već od 2014. godine očekuje se puno ispoljavanje efekata carina preko maloprodajnih cijena.

Rizici po projekcije

S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2013-2015. godina je podložno sljedećim rizicima:

- Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- Usporavanje ekonomskog oporavka glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) povećava nivo rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od indirektnih poreza u cjelini;
- Kontinuirano povećanje stope posebne akcize u cilju dostizanja minimalnih standarda EU donosi rast prihoda od akciza na cigarete, ali i povećani rizik od nelegalne proizvodnje cigareta i krijumčarenja. Neusklađenost poreznog tretmana cigareta i supstituta (fino rezani duhan) otvara prostor za legalnu poreznu evaziju. U cilju zaustavljanja dalje erozije prihoda od akciza potrebno je što prije uskladiti oporezivanje duhanskih proizvoda sa novim standardima EU u svim segmentima (izračun minimalne akcize, struktura akcize, oporezovanje fino rezanog duhana⁴⁰);

Institucije BiH

Polazna osnova za sačinjavanje Nacrta budžeta institucija BiH za 2013. godinu su:

- odredbe Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine, koje se odnose na sačinjavanje, sadržaj i donošenje budžeta;
- mjere štednje institucija BiH koje je Fiskalno vijeće BiH dogovorio u okviru Stand by aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom;
- operativna uputstva za pripreme zahtjeva za dodjelu sredstava iz budžeta, date u instrukcijama za pripremu budžetskih zahtjeva za 2013. godinu, koje je Ministarstvo finansija i trezora uputilo svim institucijama BiH početkom avgusta 2012. godine;
- rashodi budžetskih korisnika u okviru usvojenog Zakona o budžetu institucija BiH i međunaradnih obaveza BiH za 2012. godinu;
- dostavljeni prijedlozi zahtjeva za odobrenje rashoda institucijama BiH iz budžeta za 2013. godinu,
- zaključak sa sjednice Fiskalnog vijeća održane 15.06.2012. godine, kojim je utvrđen Globalni fiskalni okvir bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2013.-2015. godina i kojim se institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuje okvir u ukupnom iznosu od 950 mil. KM, kao i dodjela sredstava za finansiranje sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje u iznosu od 750 mil. KM,

---

⁴⁰ Obaveza usklajivanja oporezovanja ostalih duhanskih prerađevina je propisana novim Zakonom o akcizama iz 2009. u članu 21. stav (8).

- smjernice usvojene na 5. sjednici Vijeća ministara održanoj 30.03.2012. godine odnosno 05.04.2012. godine, koje obuhvataju: obračun plate po osnovici 475,69 KM osim zaposlenim kojima je osnovna plata manja od 500 KM, te izuzimajući određenu kategoriju stručnog osoblja u pravosudnim institucijama, kao i zaposlene u diplomatsko-konzularnim predstavništvima čije se plate obračunavaju shodno Pravilniku o platama, dodacima i naknadama osoblja u DKP-ovima, obračun naknade za topli obrok u iznosu od 6 KM dnevno, obračunom regresa u iznosu od 300 KM za zaposlene sa koeficijentom za obračun plate manjem do 4, te 1 KM za zaposlene čiji je koeficijent za obračun plate preko 4;
- smjernice Vijeća ministara koje se odnose na ostvarenje dodatnih ušteda na troškovima zakupa poslovnih prostora i zgrada (smanjenje do 10% kod korisnika koji to već nisu uradili, odnosno koji nisu postupili po zaključku Vijeća ministara sa 3. sjednice od 07.03.2012. godine), troškovima telefona i poštanskih usluga, vodeći pri tome računa da troškovi mobilnih telefona ne prelaze nivo iz 2012. godine, troškovima nabavke materijala (u okviru čega je ostvarena ušteda kod svih budžetskih korisnika od po 5% na izdacima za obrasce i papir, kompjuterski materijal i sitni inventar).

Ukupni prihodi, primici i finansiranje institucija BiH u 2013. godini iznose 950 mil. KM i na nivou su 2012. godine, dok servisiranje spoljnog duga BiH iznosi 788,5 mil. KM i veće je 343,5 mil. KM ili 77% u odnosu na budžet institucija BiH za 2012. godinu. Prihodi, primici i finansiranje za institucije BiH u 2013. godini iznose 950 mil. KM i to:

- 750 mil. KM od indirektnih poreza i na nivou je 2012. godine;
- 140 mil. KM od neporeskih prihoda, što predstavlja rast od 14,9 mil. KM ili 12% u odnosu na 2012. godinu.
- 7,2 mil. KM od tekućih pomoći u novčanom obliku, što predstavlja pad od oko 5 mil. KM ili 41% u odnosu na 2012. godinu.

Finansiranje i primici su planirani u iznosu od 52,8 mil. KM od čega:

- 6 mil. KM prenesenih sredstava iz ranijeg perioda što u odnosu na 2012. godinu predstavlja smanjenje od 81%;
- 0,6 mil. KM primitaka od prodaje stalnih sredstava što predstavlja rast od 0,4 mil. KM ili 201% u odnosu na 2012. godinu;
- 9,8 mil. KM makrofinansijska pomoć Evropske komisije
- 23,4 mil. KM ino kreditnih sredstava shodno Globalnom okviru fiskalnog bilansa i politika u BiH;
- 12,8 mil. KM sredstava dobiti JP Službeni list BiH;
- 0,17 mil. KM primici od sukcesije.

Struktura rashoda institucija BiH za 2013. godinu se odnosi na

- tekuće izdatke u iznosu od 828,8 mil. KM, koji su u odnosu na 2012. godinu veći za 13,2 mil. KM ili 2%;
- kapitalne izdatke u iznosu od 82,4 mil. KM koji su veći za 0,7 mil. KM
- tekuće grantove u iznosu od 10,8 mil. KM koji su manji za 20,3 KM ili 65%, a odnose se na finansiranje prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, participiranje u troškovima institucija od značaja za BiH iz oblasti kulture, sporta, nauke i tehničkog stvaralaštva, izvršavanja zadataka za BiH u međunarodnim organizacijama i institucijama, te sredstva za rješavanja problema Roma u oblasti socijalnog zbrinjavanja;
- kapitalne grantove u iznosu od 3,4 mil. KM koji su u odnosu na 2012. veći za 1,3 mil. KM ili 63%, a odnose se na grantove u okviru višegodišnjih ulaganja za jačanje informatizacije pravosudnih inštitucija BiH kod Visokog sudskog i tužilačkog savjeta, te za ekshumaciju i grantove tužilaštva na nižim nivoima vlasti kod Instituta za nestala lica;

- Izdatke za inostrane kamate u iznosu od 0,45 mil.KM, koji su manji za 0,2 mil.KM u odnosu na 2012. godinu, a isti se odnose na kamatu na kredit razvojne banke Savjeta Evrope za izgradnju Državnog zavoda.
- Ostalu potrošnju, odnosno direktne transfere sa Jedinstvenog računa trezora u iznosu od 15,2 mil. KM (u tabeli su zavisno od vrste rashoda evidentirani na materijalnim troškovima odnosno kapitalanim izdacima), namjenjena za rješenje smještaja institucija BiH u Sarajevu, Tuzli, Banja Luci, Istočnom Sarajevu i Mostaru, te sredstava za povlačenje IPA fondova;
- rezervisanja u iznosu od 8,95 mil. KM, koja su veća za 5,5 mil KM ili 158% u odnosu na 2012. godinu, odnosno iznose oko 1% rashoda institucija BiH.

Bruto plate i naknade su planirane u iznosu od 522,2 mil. KM i u odnosu na 2012. godinu manje su za oko 3 mil. KM ili 1% kao rezultat smanjenja osnovice za obračun plate za 4,5% (obračun plate po novoj osnovici za cijelu godinu), te promjene starosne strukture zaposlenih u Ministarstvu odbrane BiH.

Naknade troškova zaposlenih u 2013. godini planirane su u iznosu od 114,1 mil. KM i u odnosu na budžet za 2012. godinu veće su za 3,5 mil. KM ili 3%. Na rast iznosa naknada troškova zaposlenih najveći uticaj imala je izmjena u evidentiranju troškova zakupa stanova kod Ministarstva odbrane, te se u 2013. godini, prema preporuci Kancelarije za reviziju institucija BiH, ovi troškovi planiraju na naknadama za smještaj zaposlenih.

Ukupni materijalni troškovi u budžetu za 2013. godinu iznose 192,6 mil. KM i u odnosu na budžet za 2012. godinu veći su za 12,7 mil. KM ili 7%. Značajnije povećanje materijalnih troškova prisutno je kod Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka (povećanje u iznosu od 22,7 mil. KM) zbog planiranja sredstava za finansiranje nove generacije ličnih karti i vozačkih dozvola, te prenosa nadležnosti nabavke putnih isprava sa Ministarstva civilnih poslova na Agenciju, Uprave za indirektno oporezivanje (povećanje u iznosu od 1.395.000 KM) zbog planiranih sredstava za nabavku zimskih uniformi zaposlenih i većeg iznosa troškova energetika i komunalnih usluga, kod Granične policije BiH (povećanje u iznosu od 1,1 mil.KM) zbog planirane nabavke uniformi za policajce, te Visokog sudskog i tužilačkog savjeta (povećanje u iznosu od oko 1 mil. KM) zbog većeg iznosa planiranih donatorskih sredstava na kategoriji materijalnih troškova.

S druge strane, smanjenje ove kategorije troškova je prisutno kod ukupno 25 korisnika, a u najvećoj mjeri je izraženo kod Ministarstva civilnih poslova (smanjenje od 4,3 mil. KM) zbog prenosa nadležnosti nabavke putnih isprava na Agenciju za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka, Kancelarije koordinatora za reformu javne uprave (smanjenje od 4 mil. KM) zbog činjenice da su rashodi koji se finanasiraju iz donatorskih sredstava Fonda za reformu javne uprave obuhvaćeni aneksom budžeta (član 10. Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2013. godinu) imajući u vidu da se ovim sredstvima finansira reforma javne uprave svih nivoa vlasti u BiH, Centralne izborne komisije (smanjenje od 3,8 mil.KM) uslijed činjenice da se u 2013. godini ne planiraju sredstva za održavanje izbora, te Kancelarije za veterinarstvo (smanjenje od 2,7 mil. KM) kao rezultat planiranja manjeg iznosa donatorskih sredstava u odnosu na 2012. godinu.

Ukoliko poređimo ukupne tekuće grantove, isti u budžetu za 2013. godinu iznose 10,8 mil. KM i manji su za 20,4 mil. KM ili 65% u odnosu na budžet za 2012. godinu, a odnose se na finansiranje prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, participaciju u troškovima institucija od značaja za BiH iz oblasti kulture, nauke i tehničkog stvaralaštva, te izvršavanja zadataka za BiH u međunarodnim organizacijama i institucijama.

Kapitalni grantovi su u Budžetu za 2013. godinu planirani u iznosu od 3,4 mil. KM, što u odnosu na 2012. godinu predstavlja povećanje od 1,3 mil.KM ili 63% najvećim dijelom zbog povećanja iznosa kod kapitalnog granta kod Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH.

Kapitalni izdaci u 2013. godini iznose 82,4 mil. KM i u odnosu na 2012. godinu veći su za 0,7 mil. KM ili 4%, od čega se na višegodišnje projekte odnosi 42,9 mil. KM.

Napominjemo da se primici i utrošak sredstava od UMTS dozvola (17,6 mil. KM u 2013. godini) ne planiraju u okviru budžeta institucija BiH, već budžetskim aneksom, a koristi se za kapitalne rashode. Ova sredstva u 2013. godini će se utrošiti shodno odlukama koje će usvojiti Savjet ministara BiH za izradu projektne dokumentacije za „Koridor Vc“ (2 mil. KM), za nadzor i izgradnju mosta Svilaj (11 mil. KM), jadransko-jonsku autocestu (0,8 mil. KM), finansiranje pripreme i izgradnje Graničnog prijelaza Bijača (3,2 mil. KM), te za projekt digitalizacije u okviru razvoja sektora telekomunikacija (2,6 mil. KM).

Osnovne prepostavke/politike rashoda za 2014. i 2015. godinu su preuzete iz Dokumenta okvirnog budžeta institucija BiH za period 2013-2015. godina koji je usvojen dana 28.11.2012. godine na 28. sjednici Savjeta ministara BiH. U 2014. i 2015. godini planirano je neznatno povećanje broja zaposlenih koje se uglavnom odnosi na zasnivanje radnog odnosa sa kadetima koji su na obuci u policijskim agencijama, te fluktuacije zaposlenih u Centralnoj izbornoj komisiji zbog planiranih opštih izbora u 2014. godini. Predviđeni materijalni troškovi za 2013. godinu su na približno istom nivou kao u Nacrtu budžeta za 2012. godinu. Projicirani materijalni troškovi za 2014. godinu su za oko 10 mil. KM veći u odnosu na 2013. godinu uglavnom zbog povećanja broja vozačkih dozvola i ličnih karti koji se planiraju izdati u toj godini, te zbog održavanja opštih izbora, a u 2015. godini povećanje zbog planiranja većeg iznosa ove kategorije troškova kod Ministarstva odbrane. U 2014. godini i 2015. godini projicirana su kapitalna ulaganja u iznosu od oko 54 odnosno 69 mil. KM, jer je 2013. godine planirano okončanje većeg dijela višegodišnjih kapitalnih ulaganja.

Federacija BiH

Vlada Federacije BiH je u početkom 2012. Godine postigla suglasnost sa Sindikatom u vezi umanjenja plata zaposlenih za 4,5 % i na taj način ostvarila uštede od oko 10,0 mil KM na godišnjem nivou. Takođe su umanjenje dnevnice u zemlji za oko 50% a što se odnosi na sve nivoe vlasti u Federaciji BiH. Definisane su i sprovode se mjere štednje kada su u pitanju materijalni troškovi (putni troškovi, izdaci za energiju, godrivo, materijal, održavanja te ugovorene usluge) federalnih organa uprave. Efekti revizije boračko-invalidskih naknada su takođe predviđeni i budžetom za 2013. Godinu gdje su izdvajanja za ove namjene umanjena za 5,0 mil KM u odnosu na 2012. Godinu. Ove aktivnosti se nastavljaju provoditi i tokom narednih godina i služili su kao osnova za planiranje budžeta za 2013. Godinu.

Planiranje Budžeta Federacije BiH za 2013. godinu oslanjalo se na načela stabilizacijskog djelovanja fiskalne politike kroz smanjenje javne potrošnje, što se najvećim dijelom odnosi na obustavu novog upošljavanja, redukciju isplata naknada za rad u komisijama i isplata prekovremenog rada, smanjenje visine dnevница u zemlji i penzionisanje državnih službenika koji su ispunili uslove za penziju, te zadržavanje visine osnovice za isplatu plata na istom nivou kao prethodne godine. Istovremeno se nastojala očuvati socijalna pravednost i zaštita najugroženijih grupa stanovništva i boračkih populacija, te osigurati aktivan doprinos povećanju investicionih aktivnosti.

Rashodovna strana Budžeta Federacije BiH za 2013. godinu sačinjena je na bazi zahtjeva budžetskih korisnika, uz uvažavanje zakonskih obaveza, politika i prioriteta Vlade Federacije BiH, te ažuriranih makroekonomskih projekcija i procjena raspoloživih budžetskih sredstava. Rashodi budžeta Federacije BiH plenirani su prvenstveno na bazi nastavka provođenja mjera štednje i politika koje je Vlada FBiH definisala tokom 2011. i 2012. Godine a koje imaju za cilj smanjenje potrošnje budžetskih sredstava.

Bruto plate i naknade iznose 214,9 mil.KM i planirane su na nivou nepromjenjenog broja zaposlenih kao i prethodne godine uz zadržavanje iste osnovice za obračun plate zaposlenih. Blagi porast planiranih sredstava od 4,8 mi. KM ili 2,2% je prvenstveno zbog uvećanja izdvajanja po osnovu minulog rada te prijema zaposlenih u organima u kojim su tokom 2012. Godine vršena ponzionisanja ili je došlo prekida radnog odnosa. Naknade zaposlenih u federalnim organima uprave su takođe ostale nepromjenjene.

Izdaci za materijal i usluge iznose 91,6 mil. KM i veći su u odnosu na Budžet Federacije BiH za 2012. godinu za 28,5 mil. KM iz slijedećih razloga: obezbjeđenja sredstava za popis stanovništva u 2013. godini, sprovedbu Zakona o matičnim knjigama, puštanja u funkciju dodatnih zatvorskih kapaciteta, potrebe obezbjeđenja dodatnih sredstava za nesmetano funkcionisanje Poreske uprave te proicirane inflacije, kao i znatan dio sredstava koja će se finansirati sa namjenskih računa tj. za njihovo finansiranje su obezbijeđena namjenska sredstva na prihodovnoj strani.

Socijalni transferi manji su za 5,0 mil. KM, u odnosu na prethodnu godinu, zbog sproveđenja revizije u oblasti boračko invalidske zaštite koja je dala rezultate kroz uštede u pogledu izdvajanja po osnovu lične invalidnine i povoljnijih penzija. Uvođenjem jednistvenog registra gotovinskih naknada u okviru Porezne uprave omogućit će u narednim godinama bolje ciljanje u pogledu socijalnih davanja su smislu usmjeravanja zavisno od potreba a ne od prava.

Transferi drugim nivoima vlasti iznose 307,0 mil. KM i uvećani su u odnosu na 2012. godinu za 20,7 mil. KM ili 6,8%, s tim što su u taj iznos uključeni transferi za još tri kantona koja su se našla u teškoj finansijskoj situaciji (Hercegovačkoneretvanski, Zapadnohercegovački i Srednjobosanski kanton).

Subvencije javnim preduzećima iznose 127,5 mil. KM i povećane su za 2,5 mil. KM u odnosu na 2012. godinu ili za 2,0%. Subvencije se odnose na JP Elektroprivreda BiH i JP Elektroprivreda HZHB po osnovu subvencija troškova električne energije za najugroženije kategorije stanovništva. Takođe, uslijed elementarnih nepogoda tokom 2012. Godine u poljoprivrednom sektoru planirana su dodatna sredstva za nabavku robnih rezervi.

Izdaci za kamate u Budžetu Federacije BiH za 2013. godinu iznose 94,7 mil. KM i povećani su srazmjerno povećanju obaveze za izmirenje duga.

Kapitalni izdaci za 2013. godinu iznose 53,7 mil. KM i povećani su za 34,9 mil. KM, a povećanje se odnosi na nabavku tri letjelice za gašenje požara (AIR traktora) kao i znatan dio sredstava koja će se finansirati sa namjenskih računa tj. za njihovo finansiranje su obezbijeđena namjenska sredstva na prihodovnoj strani.

Prihodi od privatizacije veći su u odnosu na sredstva iz Budžeta Federacije BiH za 2012. godinu i iznose 16,3 mil. KM, jer je Vlada Federacije BiH donijela odluke o metodu, odnosno načinu privatizacije "Šipad export import" d.d. Sarajevo, "Unis" d.d. Sarajevo, "Hidrogradnja" d.d. Sarajevo i "Remontni zavod" d.d. Travnik, čija se realizacija očekuje u 2013. godini;

Planirano je da se pokriće deficit izvrši:

- Sredstvima odobrenim od strane Evropske komisije u iznosu od 58,7 mil. KM (II tranša u skladu sa Memorandumom potpisanim između Evropske komisije i Bosne i Hercegovine o dodjeli makrofinansijske pomoći);
- Sredstvima IV Stand-by aranžmana odobrenog od MMF-a u iznosu od 239,5 mil. KM;
- Emitovanjem obveznica u iznosu od 40 mil. KM;
- Emitovanjem trezorskih zapisa u iznosu od 80 mil. KM.

Otplata vanjskog duga u Budžetu Federacije BiH za 2013. godinu veća je u odnosu na prethodnu godinu iz razloga što su obaveze iz III Stand-by aranžmana pristigle na naplatu, dok je otpata unutranjeg duga u 2013. godini smanjena za planirani iznos izmirenja obaveza za plate i naknade Vojske FBiH i obaveze za staru deviznu štednju.

Republika Srpska

U Tabeli 2. Izgledi budžeta šire Vlade za Republiku Srpsku, dati su konsolidovani podaci o budžetskim sredstvima Opšte vlade koju čine: Centralna vlada (obuhvata budžet Republike Srpske, korisnike budžeta u okviru i izvan Glavne knjige trezora RS, sredstva sa escrow računa, putarine i projekte finansirane iz inostranstva), budžete opština i gradova i fondova socijalne sigurnosti sa iskazanim neto kreditiranjem po nivoima vlasti.

Budžet Republike Srpske za 2013. godinu iznosi 1.945,0 miliona KM i veći je za 135,0 miliona KM, odnosno 7,5% u odnosu na 2012. godinu.

Prilikom izrade rashodovne strane budžeta težilo se pravičnoj raspodeli budžetskih sredstava Republike Srpske u cilju obezbeđenja finansijske stabilnosti Republike u 2013. godini. Nakon izvršene analize rada institucija koje se finansiraju iz budžeta odlučeno je da se u 2013. godini izvrši pripajanje i ukidanje određenih institucija, o čemu je više rečeno u dijelu 4.2.3. Administrativne reforme.

Vlada Republike Srpske ima namjeru da očuva postojeći broj zaposlenih i obezbijedi uslove za novo zapošljavanje, kao i da osigura privredni rast putem planiranih investicija. Budžetom Republike Srpske za 2013. godinu planirano je ostvarenje budžetskog suficita u iznosu od 95,7 miliona KM. Kada se dodaju ostali pod-sektori Centralne Vlade, planirani deficit iznosi 0,6 miliona KM, dok na nivou Opšte Vlade planirani deficit iznosi 120,2 miliona KM. U 2014. godini, planirani deficit Opšte Vlade se smanjuje i iznosi 33,1 miliona KM, dok je u 2015. godini, planiran suficit u iznosu 94,6 miliona KM. Ovakvo kretanje je rezultat, očekivanog rasta ukupnih prihoda od 2,4% u 2014. i 4,5% u 2015. godini, dok se ukupna potrošnja planira zadržati na nivou iz 2013. godine, u cilju redovnog izmirivanja dospjelih dugova.

Poreski prihodi u republičkom budžetu u 2013. godini su planirani u iznosu od 1.404,2 miliona KM što predstavlja uvećanje od 16,4 miliona KM, odnosno 1,2% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Rast poreskih prihoda je uslovlijen prije svega rastom prihoda od indirektnih poreza koji iznose 1.068,4 miliona KM i što predstavlja uvećanje od 19,6 miliona KM, odnosno 1,9% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. **Neporeski prihodi** u 2013. godini iznose 126,9 miliona KM, što predstavlja umanjenje od 38,2 miliona KM, odnosno 23,1% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. **Primici od nefinansijske imovine** iznose 50,0 miliona KM, dok planirano **finansiranje** iznosi 363,9 miliona KM.

Rashodi za lična primanja u republičkom budžetu, u 2013. godini, iznose 642,1 milion KM, što predstavlja umanjenje od 56,5 miliona KM, odnosno 8,1% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Primanja zaposlenih umanjena su za 10% u odnosu na trenutno stanje uz izuzimanje plata sudija i tužioca. Posmatrano na nivou Opšte vlade, rashodi za lična primanja zaposlenih planirana su u iznosu 891 milion KM, što je za 5,3% manje u odnosu na očekivano izvršenje u 2012. godini. U 2014. i 2015. godini se planira zadržavanje ovih rashoda na istom nivou, odnosno rast od oko 1% kao rezultat povećanja radnog staža zaposlenih.

Rashodi po osnovu korišćenja roba i usluga u republičkom budžetu, u 2013. godini, iznose 104,6 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 8,9 miliona KM, odnosno 9,3% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Obezbiđena su dodatna sredstva za sprovođenje popisa stanovništva u iznosu od 13,0 miliona KM. Na nivou Opšte vlade planiran je blagi rast rashoda po osnovu korišćenja roba i usluga u visini od 2,7% u 2013., 2,6% u 2014. i 2,4% u 2015. godini.

Rashodi finansiranja i drugi finansijski troškovi u republičkom budžetu, u 2013. godini, iznose 43,5 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 8,3 miliona KM, odnosno 23,6% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Takođe na nivou Opšte vlade, rahodi po osnovu kamata i drugi finansijski

troškovi u 2013. godini veći su za 20,7% od projektovanog izvršenja za 2012. godinu. U 2014. i 2015. godini, ovi rashodi rastu 8,9% i 3% respektivno.

Subvencije iznose 114,2 miliona KM, što predstavlja umanjenje od 3,2 miliona KM, odnosno 2,7% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Na nivou Opšte vlade planirano izdvajanje za subvencije u 2013. godini iznosi 134,2 miliona KM i manje je za 9,8% u odnosu na 2012. godinu. U 2014. i 2015. godini planirani iznos za subvencije zadržava se na nivou iz 2013. godine.

Grantovi iznose 25,5 miliona KM, što predstavlja umanjenje od 12,8 miliona KM, odnosno 33,4% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu.

Dozname na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz republičkog budžeta iznose 255,3 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 17,5 miliona KM, odnosno 7,4 % u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. U okviru ove grupe rashoda predviđena su najznačajnija izdvajanja za: tekuće dozname za porodične invalidnine, u iznosu od 84,4 miliona KM, tekuće dozname za lične invalidnine, u iznosu od 68,2 miliona KM, tekuće dozname za borački dodatak, u iznosu od 49,3 miliona KM, sredstva za Program socijalnog zbrinjavanja radnika, u iznosu od 13,0 miliona KM, tekuće dozname za civilne invalidnine, u iznosu od 6,5 miliona KM, kapitalne dozname za stambeno zbrinjavanje PPB i RVI od I do IV kategorije, u iznosu od 5,0 miliona KM. Na nivou Opšte vlade, u 2013. godini, je takođe evidentan rast sredstava za dozname na ime socijalne zaštite od 3,7%. U 2014. i 2015. godini planirani iznos za socijalnu zaštitu zadržava se na nivou iz 2013. godine, sa malim rastom od 0,8% u 2014. i 1,6% u 2015. godini.

Transferi između budžetskih jedinica različitih nivoa vlasti iznose 246,8 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 31,8 miliona KM, odnosno 14,8 % u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. **Transferi između budžetskih jedinica istog nivoa vlasti** iznose 28,3 miliona KM, što predstavlja uvećanje od 5,9 miliona KM, odnosno 26,1% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. U okviru ove grupe rashoda predviđena su najznačajnija izdvajanja za: transfer Fondu PIO, u iznosu od 156,0 miliona KM, transfer Zavodu za zapošljavanje za zdravstveno osiguranje nezaposlenih lica, u iznosu od 61,0 milion KM, transfere jedinicama lokalne samouprave - socijalna zaštita, u iznosu od 18,0 miliona KM, transfer Zavodu za zapošljavanje – Akcioni plan za sprovođenje Strategije zapošljavanja, u iznosu od 7,0 miliona KM.

Izdaci za nefinansijsku imovinu godini iznose 19,0 miliona KM, što predstavlja umanjenje od 12,3 miliona KM, odnosno 39,0% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Ukupna izdvajanja za nefinansijsku imovinu na nivou Opšte vlade, u 2013. godini, su smanjena za 7,3%, dok se u 2014. i 2015. godini planira dalje smanjenje ovih sredstava od 20,3% i 9,9% respektivno.

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Projekcije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine slijede trend rasta BDP-a i fiskalnih prihoda u Bosni i Hercegovini te dogovorenu politiku raspodjele . Naredni tabelarni pregledi daju sliku konsolidovanih javnih prihoda i finansiranja i ukupne javne potrošnje. U tabelarnim prikazima javni prihodi i javna potrošnja za 2013. godinu prezentirani su u dijelu projekcija jer Distrikt Brčko nije usvojio budžet za 2013. godinu. Stoga podaci za 2013 godinu su dio Dokumenta okvirnog budžeta Brčko distrikta BiH za period 2013-2015. godina koji je usvojen.

Konsolidovani pregled javnih prihoda i finansiranja Brčko Distrikta

Vrsta prihoda	Izvršenje 2011	Plan 2012	Projekcije		
			2013	2014	2015
1. Poreski prihodi	169,15	168,94	162,16	163,16	164,16
Prihodi od indirektnog oporezivanja	151,33	150,30	144,50	145,50	146,50
Prihodi od direktnog oporezivanja	17,82	18,64	17,66	17,66	17,66
2. Neporeski prihodi	33,33	40,48	19,11	19,14	19,34
3. Tekući grantovi	0,74	1,24	0,16	0,16	0,16

4. Vanbudžetski fondovi	27,93	24,44	24,00	24,00	24,00
<i>Fond zdravstvenog osiguranja</i>	25,00	21,56	21,25	21,25	21,25
<i>Zavod za zapošljavanje</i>	2,93	2,88	2,75	2,75	2,75
UKUPNO JAVNI PRIHODI (1+2+3+4)	231,15	235,10	205,43	206,46	207,66
5. FINANSIRANJE		9,58			
UKUPNO (1+2+3+4+5)	231,15	244,68	205,43	206,46	207,66

Budžet Brčko distrikta BiH za fiskalnu 2013. godinu još uvijek nije usvojen, te se finansiranje rashoda u 2013. godini vrši na osnovu Odluke o privremenom finansiranju odjela i institucija Brčko distrikta BiH za period od 01. januara 2013. godine do 31.03.2013. godine br. 01-02-11/12 od 27.12.2012. godine.

Konsolidovani pregled javne potrošnje Brčko Distrikta BiH (Izvršenje i projekcije) u mil. KM

ODJEL/INSTITUCIJA	Izvršenje 2011	Plan 2012	Projekcije		
			2013	2014	2015
UKUPNO ODJELI/INSTITUCIJE	174,05	211,24	180,44	181,46	182,66
<i>Fond zdravstvenog osiguranja</i>	33,15	29,62	29,26	29,26	29,26
<i>Zavod za zapošljavanje</i>	3,68	3,83	3,73	3,73	3,73
UKUPNO VANBUDŽETSKI FONDOVI	36,83	33,45	32,99	32,99	32,99
UKUPNA JAVNA POTROŠNJA	210,88	244,68	213,43	214,46	215,66

Obrazloženje najznačajnijih stavki rashoda

Bruto plate i doprinosi

Ukupna očekivana potrošnja za bruto plate i doprinose u odjeljenjima i institucijama Brčko distrikta BiH u 2013. godini iznosi 67.998.164,00 KM, što predstavlja 37,48% od ukupne potrošnje u 2013. godini, a što je za 15.345.869,00 KM manje u odnosu na planirana sredstva za 2012.godinu. Bruto plate zaposlenih u 2013. godini planirane su na nivou pune popunjenoosti pozicija (popunjenošć na 12 mjeseci) odobrenih budžetom za 2012. godinu. U 2013. godini u odnosu na 2012. su smanjene bruto plate i doprinosi u dijelu koji se odnosi na bruto plate zaposlenih u Odjeljenju za zdravstvo i ostale usluge (Pododjeljenje za primarnu zdravstvenu zaštitu, Pododjeljenje za sekundarnu zdravstvenu zaštitu i dio Javnog zdravstva koji se u toku 2013. godine odvajaju u JU Zdravstveni centar Brčko), kao i bruto plate i doprinose zaposlenih u Odjeljenju za javne poslove (Pododjeljenja za puteve i parkove koje se u toku 2013. godine planira odvojiti u JP „Putevi Brčko“).

Materijalni troškovi

Procjenjuje se da će budžetska potrošnja koja se odnosi na materijalne troškove u 2013. godini iznositi 27.662.349,00 KM. Trend kretanja materijalnih troškova pokazuje da je njihovo učešće u ukupnim troškovima u izvršenju za 2011. godinu iznosilo 19,56%, dok se u planu za 2012. godinu ovaj procenat smanjuje na 17,56% u ukupno planiranom budžetu. U 2013. godini se procjenjuje dalje smanjenje učešća materijalnih troškova u ukupnom budžetu i iznosi 15,25%. Ovo je takođe rezultat odvajanja Pododjela za puteve i parkove u JP “Putevi Brčko” i odvajanja dijela Odjela za zdravstvo u JU “Zdravstveni centar” Brčko u tolu 2013. Godine.

Grantovi i subvencije

U 2013. godini se planiraju grantovi i subvencije u iznosu od 50.121.417,00 KM, što je za 2.251.054,00 KM manje u odnosu na plan iz 2012. godine. Procijenjeni grantovi i subvencije u 2013. godini čine 27,62% od ukupno planiranog budžeta. Strukturu grantova čine: grantovi pojedincima, grantovi neprofitnim

organizacijama i subvencije privatnim, javnim preduzećima i fondovima (Fond zdravstvenog osiguranja i Zavod za zapošljavanje).

Najznačajnija izdvajanja za grantove pojedincima su: socijalna davanja (dječja i socijalna zaštita), podsticaj za unapređenje poljoprivredne proizvodnje, grantovi za rekonstrukciju i sanaciju ratom porušenih stambenih objekata, stipendije, grantovi uspješnim sportskim i kulturnim radnicima i sl.

Većinu grantova neprofitnim organizacijama čine: grantovi NVO, vjerskim zajednicama, boračkim organizacijama, mjesnim zajednicama, političkim strankama, raznim sportskim i kulturnim društvima, grantovi za podsticanje zapošljavanja i sl.

Što se tiče subvencija, one se odnose na: subvencije za podsticanje privrednog razvoja kao i subvencija FZO na ime doprinosa za zdravstvenu zaštitu nezaposlenih lica, penzionera, socijalno ugroženih lica, RVI, PPB i PŠ.

Kapitalna potrošnja

U Budžetu Brčko distrikta BiH za 2013. godinu, planirani su kapitalni izdaci u iznosu od 12.280.000,00 KM, što čini 6,77% od ukupno planiranog budžeta. Sredstva kapitalnog budžeta, planirana u Gornjim indikativnim granicama za 2013. godinu, za svakog budžetskog korisnika (odjeljenje i instituciju) će se rasporediti u skladu sa prioritetima Vlade za 2013. godinu.

Sudske presude i rješenja, sudska i vansudska poravnjanja

Sredstva za sudske presude i rješenja, sudska i vansudska poravnjanja su u 2013. godini planirana u iznosu od 2.000.000,00 KM što čini 1,10% od ukupno planiranog budžeta. U 2014. i 2015. godini sudske presude i rješenja, sudska i vansudska poravnjanja su planirani u nivou plana za 2013. godinu.

Sredstva rezervi

Sredstva rezervi u 2013. godini su planirana u visini od 5.625.948,00 KM, što čini 3,10%, od ukupno planiranog budžeta.

Rizici vezani za projektovani fiskalni okvir

Kako se projektovani fiskalni okvir oslanja na makroekonomске projekcije i za njih vezane projekcije indirektnih poreza svako odstupanje od ovih projekcija, odnosno ostvarivanje rizika iz ovih projekcija ugrozilo bi realizaciju planiranih budžeta svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. Sa druge strane neizvršavanje planiranih reformi i restrikcija javne potrošnje, može imati isti efekat. Politička previranja u Bosni Hercegovini koja su posebno izražene u Federaciji BiH značajno otežavaju i odugovlače provođenje stabilizacijskih politika a u značajnoj mjeri utiču na privlačenje stranog kapitala kao generatora rasta.

3.4 Nivo zaduženosti i razvoj događaja

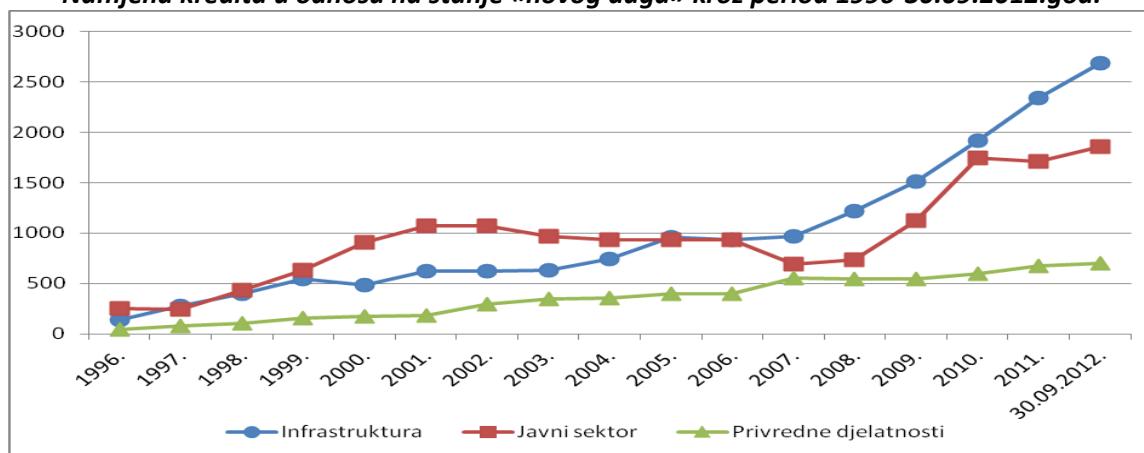
3.4.1. Nivo zaduženosti

Ukupan javni dug u Bosni i Hercegovini (unutrašnji i vanjski) na dan 31.12.2011. godine iznosio je 10.185,49 miliona KM ili 35,50% BDP za 2011. godinu. Od ukupnog javnog duga 64,52% ili 6.571,87 miliona KM se odnosi na vanjski dug dok 35,48% ili 3.613,62 miliona KM se odnosi na unutrašnji dug. U periodu 2002-2008. godine nije bilo značajnijih oscilacija u stanju vanjskog duga koji se zadržavao na približno istom nivou oko 4 milijarde KM. Početkom ekonomске krize dolazi do značajnijeg povećanja vanjske zaduženosti. U periodu 2009-2010. godina stanje vanjskog duga povećava se za 43,9 indeksnih poena u odnosu na stanje iz

2008. godine (22,6 indeksna poena u 2009. u odnosu na 2008. i 17,4 indeksnih poena 2010. u odnosu na 2009. godinu). Na ovako značajno povećanje stanja vanjskog duga uticalo je angažovanje tranši SBA MMF-a, aktiviranje opcionog duga prema Londonskom klubu povjerilaca i angažovanje sredstava po potpisanim kreditnim aranžmanima.

U strukturi vanjskog duga, prema stanju na dan 30.09.2012. godine, 26,22% se odnosi na „stari dug“ čiji je grace period istekao i koji je u fazi otplate, a 73,78% se odnosi na novi dug. Prema strukturi kreditora najveće učešće od 35,24% ima WB (IBRD, IDA), zatim 12,94% EIB, 12,78% MMF, 11,52% Pariški klub kreditora, 8,03% EBRD, 7,19% Londonski klub kreditora i 12,30% ostali kreditori⁴¹. Prema namjeni ulaganja došlo je do značajnijeg poveća ulaganja u infrastrukturu⁴² i javni sektor⁴³ i marginalnog povećanja u privredne djelatnosti⁴⁴.

Namjena kredita u odnosu na stanje «novog duga» kroz period 1996-30.09.2012.god.

Većinu novih kredita koji su odobreni Bosni i Hercegovini karakterišu povoljni uslovi. Prosječna kamatna stopa „novog“ duga je 1,52% (54,38% kredita je sa fiksnom kamatnom stopom, a 45,62% sa varijabilnom kamatnom stopom), prosječno ugovoren rok amortizacije kredita je 23 godine, prosječan „grace“ period je 6 godina, a prosječna otplata postojećih kreditnih zaduženja od 16,9 godina⁴⁵. Značajno je napomenuti da je većina infrastrukturnih projekata koji se finansiraju preko međunarodnih finansijskih institucija podržana grant sredstvima Evropske komisije i samih kreditora preko IPA i WBIF kao i bilateralnih donatora.

U pogledu valutne strukture ugovorenih kredita preko 91% čine EUR, USD i SDR sa dominacijom EUR i SDR (83,28%) i konstantnim smanjenjem USD i ostalih valuta. I u narednom periodu je za očekivati dominaciju ove dvije valute obzirom na potencijalna povlačenja tranši SBA MMF-a i povlačenja novih kredita nominiranih u EUR valuti. Ova činjenica ukazuje na povećanu izloženost promjene stanja vanjskog duga u zavisnosti od kretanja EUR prema SDR i USD valuti.

⁴¹ Ostale kreditore čine: Kraljevina Španije, Evropska komisija, Republika Portugal, Vlada Japana, Izvozno-uvozna banka Koreje, Austrijska banka, Republika Poljska, CEB, Raiffeisen bank AG, Kuvajtski fond, OFID (OPEC) fond, Saudijski razvojni fond, Fortis banka, Banka za privredu i Austrijska pošta, Vlada Belgije, Republika Srbija

⁴² Infrastruktura obuhvata kredite za podršku sljedećim projektima: telekomunikacije, projekti za vodu, nabavke vozova i vagona, električna energija, cestovna infrastruktura, željeznice, sanacije cesta, javni radovi, lokalno grijanje, plin, stanovanje, lokalni razvoj, transport, projekat hitne rekonstrukcije, upravljanje čvrstim otpadom, projekti cestovne infrastrukture i sigurnosti u BiH itd.

⁴³ Javni sektor obuhvata kredite za podršku sljedećim projektima: obrazovanje, žrtve rata, razminiranje, kulturno naslijeđe, zdravstveni sektor, projekti za prilagodavanje socijalnom sektoru, razvoj općina, stand-by aranžman, pomoć izbjeglim i raseljenim osobama, makrofinansijska pomoć, pomoć socijalnom sektoru, krediti za podršku budžetu itd.

⁴⁴ Privredne djelatnosti obuhvataju kredite za podršku sljedećim projektima: lokalne inicijative, demobilizacija, farme, industrija, šumarstvo, izvozna podrška preduzećima, podrška privatizaciji banaka, trgovina i transportne olakšice, projekti za zapošljavanje, lokalne inicijative, tehnička pomoć u privatizaciji, prilagodavanje poslovnog ambijenta, krediti za privatni sektor, razvoj male poljoprivrede, razvoj i zaštita šuma itd.

⁴⁵ Radi se o aritmetičkom prosjeku postojećih kreditnih zaduženja

Tabela br.3 - Valutna struktura stanja duga i servisa duga

Valuta	Valutna struktura (stanje duga)			Valutna struktura (servis duga)		
	2010	2011	30.09.2012	2010	2011	30.09.2012
EUR	42,28%	44,45%	46,46%	63,01%	66,40%	74,11%
SDR	38,23%	37,43%	36,82%	-	-	-
USD	10,25%	9,41%	8,45%	32,75%	29,05%	23,10%
CPU	4,69%	4,28%	3,86%	-	-	-
Ostale valute ⁴⁶	4,35%	4,43%	4,41%	4,24%	4,55%	2,79%
UKUPNO:	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Napomena: Za platanje obaveza prema MMF-u radi sticanja SDR efektivna platana su vršena u EUR

Sve dospjele obaveze po vanjskom javnom dugu u periodu 01.01.-30.09.2012. godine, a po kojima je Bosna i Hercegovina nosilac obaveza, izmirene su u cijelosti, u ukupnom iznosu od 227,20 miliona KM. U strukturi ukupno plaćenog iznosa, udio isplaćene glavnice čini 67,40% ili 153,14 mil. KM, a na otplatu kamate, servisnih i drugih troškova odnosi se 74,06 mil. KM, ili 32,60%. U navedenom iznosu obaveza, Federacija BiH participira sa 140,51 mil. KM, Republika Srpska 84,85 mil. KM, Distrikt Brčko 0,11 mil. KM, te zajedničke institucije BiH – direktnе obaveze BiH⁴⁷ 1,73 mil. KM. Pri tome je 88,56 mil. KM utrošeno za otplatu „starog duga“, odnosno 38,98 %, a za otplatu novog duga 138,63 mil. KM ili 61,02 %. Posmatrano po kreditorima, za otplatu „starog duga“ najviše je isplaćeno Londonskom klubu kreditora 38,01 mil. KM, Svjetskoj banci - IBRD 34,52 mil. KM, te Pariškom klubu kreditora 16,03 mil. KM. U isplaćenom iznosu obaveza po osnovu novog duga participiraju: EBRD 46,55 mil. KM, EIB 32,90 mil. KM, WB-IDA 30,45 mil. KM, IMF 8,39 mil. KM, itd.

Unutrašnji dug u Bosni i Hercegovini je u nadležnosti entiteta i predstavlja vrijednost stanja procijenjenog unutrašnjeg duga prema entitetskim zakonima uvećano za emisije kratkoročnih hartija od vrijednosti (trezorskih zapisu) i umanjeno za otplatu (dospjela glavnica po izdatim obveznicama, plaćanje u gotovini i trezorski zapisu). Obuhvat unutrašnjeg duga proširen je na lokalne zajednice, javna preduzeća, fondove socijalne sigurnosti. U skladu sa tim stanje unutrašnjeg duga Federacije BiH, uključujući kantone i opštine i gradove, na dan 30.09.2012. godine iznosi 1.522,5 miliona KM od čega se na verifikovani dug odnosi 907,65 miliona KM. Izuzimajući kantone, opštine i gradove unutrašnji dug Federacije BiH na dan 30.09.2012. godine iznosi 1410,15 miliona KM od čega se na verifikovani dug odnosi 795,47 miliona KM.

Iako je, uzimajući u obzir dinamiku dostavljanja izvršnih sudske rješenja iz osnova unutarnjeg duga Federacije BiH prema dobavljačima i uposlenicima bivšeg Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije BiH i zastarjelost potraživanja po tom osnovu, procijenjeno da će se obaveze po tom osnovu izmiriti do kraja 2012. godine, dostavljene presude u drugom polugodištu ove godine ukazuju da će se plaćanje obaveza za potraživanja dobavljača nastaviti i u narednim godinama.

Osnov za izmirivanje obaveza iz osnova unutarnjeg duga⁴⁸ su sudske presude ili verificirana potraživanja. Unutarnji dug se izmiruje gotovinskim isplatama ili emisijom obveznica. Gotovinski su do 30.09.2012. godine izmirene sljedeće obaveze:

- prema dobavljačima: 17.635.341 KM
- za vojničke plate i naknade: 32.357.797 KM
- ratne tražbine: 13.115.430 KM

⁴⁶ Ostale valute čine: JPY,KRW,CHF,KWD,SAR,CAD,SEK,DKK,GBP

⁴⁷ Za Institucije BiH: kredit EBRD 35288.

⁴⁸ Do kraja 2008. godine verificirana potraživanja dobavljača bivšeg Federalnog ministarstva odbrane i Vojske Federacije BiH, odnosno plaće i naknade pripadnika Vojske Federacije BiH i uposlenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane izmirivana su na osnovu podataka dostavljenih po javnom pozivu

- trezorski zapisi FBiH 133.448.205 KM i
- za staru deviznu štednju: 96.807.126 KM

Obveznicama se izmiruju obaveze po osnovu stare devizne štednje i ratnih tražbina. Dospjele obaveze (glavnica) prema vlasnicima obveznica iz osnova stare devizne štednje do 30.09.2012. godine izmirene su u iznosu od 288,35 mil. KM, dok obaveza izmirenja glavnice se za ratne tražbine⁴⁹ za koje je izvršena emisija obveznica kroz dvije tranše, počinje tek po isteku grage perioda od 9 godina, odnosno od 2019. godine za I tranšu i 2021. godine za II tranšu obveznica. U skladu sa presudom Ustavnog suda BiH donesenom temeljem presude Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Čolić i dr. protiv BiH, Vlada FBiH je preduzela odgovarajuće zakonske mjere s ciljem da svi povjeriocu koji posjeduju sudske odluke na teret budžetskih sredstava FBiH naplate svoja potraživanja u što kraćem roku. S tim u vezi stvoren je pravni osnov⁵⁰ da Federacija, osim emisijom obveznica, obaveze po osnovu ratnih potraživanja može izmiriti i isplatom u gotovini.

S tim u vezi, u toku 2011. godine po osnovu pravosnažnih rješenja izvršeno je plaćanje u iznosu od 12,66 mil. KM, a do 30.09.2012. godine još 0,46 mil. KM. Za izmirenje obaveza po osnovu pravomoćnih sudske presude u budžetu FBiH planira se izvojiti po 2,00 mil. KM godišnje za naredne tri godine. Imajući u vidu prethodne verifikacije u Federaciji, realno je očekivati da će ukupna potraživanja u Federaciji BiH po pom osnovu biti manja od prepostavljenih 1.150,00 mil. KM. Stanje unutarnjeg duga na dan 30.09.2012. godine u odnosu na verificirane obaveze iznosi 795,47 mil. KM.

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/12) detaljno je uređena oblast kratkoročnog i dugoročnog zaduživanja i izdavanja garancija Republike Srpske i opština, načini i procedure zaduživanja, što zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema čini cjelovit pravni okvir za unapređenje i kontrolu budžetske discipline, te smanjenje rizika prezaduženosti. Pored navedenog, uspostavljen je pravni okvir za zaduživanje putem emisije dužničkih hartija od vrijednosti, emitovanih od strane Republike Srpske i opština, što je u praksi već prisutno i predstavlja imperativ daljeg razvoja finansijskog tržišta. Donošenjem Zakona o unutrašnjem dugu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 1/12), Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje („Službeni glasnik BiH“, br. 28/06, 76/06, 72/07 i 97/11) i Zakona o uslovima i načinu izmirenja obaveza po osnovu računa stare devizne štednje emisijom obveznica u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 1/08) stvoren su uslovi za obuhvatanje i revidiranje obaveza iz ranijeg perioda, obezbijeđen je strateški pristup izmirenju tih obaveza i samim tim postignuta budžetska stabilnost. Uređivanjem ove oblasti i sukcesivnim izmirenjem obaveza doprinosi se povjerenju, kako građana, tako i investitora, boljem poslovnom ambijentu i povoljnem kreditnom rejtingu. Upravljanje javnim dugom i u narednom periodu ostaje jedan od važnijih aspekata Vladinih prioritetnih politika. Osnovne **smjernice** zaduživanja i upravljanja dugom u narednom periodu će biti: stabilizacija učešća duga u BDP-u; održavanje prosječne ročnosti dospjeća na postojećem nivou i zadržavanje niskog učešća kratkoročnog duga; uvođenje mehanizma zaštite od valutnog rizika; kontinuiran razvoj i unapređenje domaćeg tržišta hartija od vrijednosti i izlazak na međunarodno tržište hartija od vrijednosti kao jedan od alternativnih izvora finansiranja; veće učešće zaduživanja po modelu garancija.

Unutrašnji dug Budžeta Republike Srpske na dan 31.12.2011. godine iznosio je 1.440,71 miliona KM, a do kraja 2012. godine iznosiće 1.411,45 miliona KM. U periodu od 2002. godine do 30.09.2012. godine, po osnovu projektovanog unutrašnjeg duga, u gotovini je izmireno ukupno 229,57 miliona KM, a emitovano je obveznica u iznosu od 649,86 miliona KM. Pored navedenog iznosa od 229,57 miliona KM, po dospjelim obveznicama plaćeno je 240,14 miliona KM (od čega se na glavnici odnosi 216,92 miliona KM, a na kamatu 23,22 miliona KM), što ukupno iznosi 469,71 miliona KM. U periodu od 2011. do 30.09.2012. godine po osnovu trezorskih zapisa i dugoročnih obveznica ukupno je plaćeno 120,17 miliona KM (od čega se na glavnici odnosi 115,02 miliona KM, a na kamatu 5,15 miliona KM).

⁴⁹ U skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava vlasnicima obveznica kojima je osnov za emisiju obveznica bila sudska odluka izvršena je gotovinska isplata potraživanog iznosa, a vlasnik obveznica u iznosu od 4.800.312 KM postala je Federacija BiH

⁵⁰ izvršena je izmjena Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 42/11).

Osnovni rizik u projekcijama unutrašnjeg duga je mogućnost promjena u zakonskim odredbama koje bi regulisale obavezu izmirenja unutrašnjeg duga drugačije od postojećih zakonskih rješenja i tako onemogućile planiranje i kontrolisanje otplate, te potencijalne obaveze koje bi proistekle iz rješavanja problema restitucije, a koje bi bile obaveze budžeta Republike Srpske. U skladu sa navedenim, u 2013. godini biće potrebno izvršiti generalne mjere koje se odnose na presudu Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Čolić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, a odnose se na sprovođenje izrađenog Akcionog plana, kojim su se predvidjele aktivnosti radi izmirenja ratne materijalne i nematerijalne štete, a koje ne utiču negativno na makroekonomsku stabilnost i fiskalnu održivost Republike Srpske.

Unutrašnji dug opština i vanbudžetskih fondova na dan 31.12.2011. godine iznosio je 412,52 miliona KM, a do kraja 2012. godine iznosiće 623,90 miliona KM. Unutrašnji dug opština i vanbudžetskih fondova se odnosi na dug nastao po osnovu zaduženja kod komercijalnih banaka u zemlji i po osnovu emisije obveznica.

U cilju analize održivosti javnog duga Ministarstvo finansija Republike Srpske kontinuirano vrši analizu po sljedećim parametrima: stanje duga, odnos stanja duga i BDP-a, servis duga u odnosu na BDP, stanje i servis spoljnog duga u odnosu na izvoz itd. Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske utvrđeno je ograničenje iznosa duga tako da ukupan dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60% ostvarenog BDP-a Republike Srpske u toj godini, dok javni dug Republike Srpske ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a Republike Srpske u toj godini. Posmatrajući period od 2006. do 2013. godine, Republika Srpska ima prihvatljivo stanje duga.

3.4.2. Projekcija duga i budući događaji

Projektovano stanje vanjskog duga zasniva se na iznosu povučenih sredstava uvećano za procjenjeni iznos povlačenja tranši po SBA i kredita koji su u pripremi i postupku odobravanja umanjeno za procjenjeni iznos servisiranja vanjskog duga. Iznos povlačenja kredita pretpostavlja da će se odobrena kreditna sredstva većim dijelom povući u roku koji je predviđen za implementaciju projekata i ispunjavanja uslova iz SBA. U skladu sa tim projektovano je da će se vanjski dug nominalno povećati za 6,7 indeksnih poena u periodu 2012-2014. godine. Projekcije unutrašnjeg duga rađene su na bazi stanja umanjene za otplatu i uvećanog za nova zaduženja. Nivo unutrašnjeg duga, prema projekcijama povećava se u nominalnom iznosu za 30,8 indeksnih poena u periodu 2012-2014. godine. Prema projekciji javni dug će brže rasti od BDP u 2014. godini da bi u 2015. godini se učešće javnog duga svelo na 30,7% BDP-a. Nivo odstupanja od prethodnog programa koja su prikazana u tabeli 5 Aneksa EFP-a rezultat su povećanja obima zaduživanja ali i povećanog obuhvata u evidenciji (niži nivoi vlasti i socijalni fondovi).

Tabela br.4- Ukupan javni dug BiH na dan 31.12.2011.godine i projekcije

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Vanjski dug	5.198,01	6.101,06	6.571,87	7.215,82	7.638,55	7.712,34	7.652,78
Institucije BiH	23,25	27,76	27,97	28,65	34,41	57,77	57,27
Federacija BiH ⁵¹	3.308,50	3.865,84	4.133,88	4.473,90	4.672,52	4.534,30	4.328,34
Republika ⁵² Srpska	1.857,56	2.196,56	2.396,12	2.699,67	2.918,22	3.108,53	3.195,37
Distrikt Brčko	8,7	10,9	13,9	13,6	13,4	11,7	71,8
2. Unutrašnji dug⁵³	3.429,06	3.263,82	3.613,62	3.681,75	3.543,52	4.830,87	2.940,06
Federacija BiH	1.537,58	1.566,25	1.710,89	1603,00	1.475,84	1.447,03	1.191,92
Republika Srpska	1.824,38	1.651,77	1853,23	2.035,35	2.026,78	1.906,01	1.724,14
Distrikt Brčko	67,1	45,8	49,5	43,4	40,9	30,8	20,0
UKUPNO (1+2):	8.627,07	9364,88	10.185,49	10.897,57	11.182,07	12.543,21	10.592,84
BDP u mil.KM	27.895	27.955	28.693	29.437	30.548	32.257	34.247
Ukupan javni dug/ BDP	30,93%	33,50%	35,50%	37,02%	36,60%	38,89%	30,93%

⁵¹ Uključuje vanjski dug Federacije BiH (Budžet FBiH), vanjski dug kantona, opština i gradova i javnih preduzeća

⁵² Uključuje vanjski dug Republike Srpske (Budžet RS), vanjski dug jedinica lokalne samouprave, javnih preduzeća i IRB-a

⁵³ Unutrašnji dug uključuje u FBiH unutrašnji dug federacije BiH (Budžet FBiH), kantona, te opština i gradova a u Republici Srpskoj uključuje unutrašnji dug Republike Srpske (Budžet RS), jedinica lokalne samouprave i dug fondova socijalne sigurnosti

Izvor: DEP. Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno Ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije DB

Naredni tabelarni pregled otplate javnog duga i projekcije pokazuje da je budući period 2013-2015. godina opterećena dospijećima i vanjskog i unutrašnjeg duga. Ovo povećanje je rezultat dospijeća obaveza po Stand-by aranžmanu i planirane emisije trezorskih zapisa u entitetima.

Tabela br.5-Otplata javnog duga u BiH i projekcije⁵⁴

Kategorija	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vanjski dug	158,4	195,6	219,0	274,1	509,0	543,4	386,0
Unutrašnji dug	60,2	92,1	91,6	293,0	291,7	319,7	349,3
Ukupno FBiH	218,6	287,7	310,6	567,1	800,7	863,1	735,3
Vanjski dug	91,9	109,4	127,3	145,6	262,1	294,0	223,9
Unutrašnji dug	54,4	63,6	117,5	175,1	185,6	258,9	293,2
Ukupno RS	146,3	173,0	244,8	320,7	447,7	552,9	517,1
Vanjski dug DB	0,1	0,1	0,3	0,2	0,9	1,6	8,2
Unutrašnji dug DB	4,9	6,3	8,1	9,9	10,9	11,3	11,5
Ukupno DB	5,0	6,4	8,4	10,1	11,8	12,9	19,7
Vanjski dug Institucija BiH	1,3	2,9	3,3	3,7	3,7	3,7	3,6
UKUPNO BiH:	371,2	470,0	567,1	901,6	1.263,9	1.432,6	1.275,7
Vanjski dug	251,7	308,0	349,9	423,6	775,7	842,7	621,7
Unutrašnji dug	119,5	162,0	217,2	478,0	488,2	589,9	654,0

izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija FBiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske Direkcija za finansije DB

Projekti u postupku zaključivanja

Projekti u postupku zaključivanja obuhvaćaju projekte koji su u postupku pregovaranja s kreditorima, postupku odobravanja od strane kreditora, projekte koji su zaključeni i nalaze se u postupku ratifikacije te projekte koji su efektivni sa stanovišta povlačenja sredstava od kreditora. Pregledom nisu obuhvaćeni projekti koji se nalaz u fazi inicijative za pokretanje postupka pregovaranja. Ukupan iznos kreditom finansiranih projekata sa 05.11.2012. godine, koji obuhvata multilateralne i bilateralne kreditore iznosi 616,94 mil.EUR.

Ovim je obuhvaćeno 17 projekata iz oblasti cestovne, željezničke, vodovodne i komunalne infrastrukture, energetike, zdravstva itd. U prilogu se daje detaljan prikaz projekata, kreditora, kao i visine ugovorenih ili potrebnih sredstava za njihovu realizaciju, alociran po korisnicima.

Projekti u fazi pregovaranja

Naziv projekta	Kreditor	Iznos u mil. EUR	Alokacija			
			BiH	FBiH	RS	DB
Ugovor o kreditu-Projekat regionalnog vodovoda Plava voda	EBRD	11,00		11,00		
Sporazum o finansiranju-Projekat registracije nekretnina (34,1 mil. USD)	WB	26,44		13,48	12,96	
Ugovor o kreditu-Projekat JU bolnica Abdulah Nakaš	Austrija	6,49		6,49		
UKUPNO		43,93		30,97	12,96	

⁵⁴ Stanje i procjena otplate javnog duga sadrži i glavnici i kamatu.

Projekti u fazi potpisivanja

Naziv projekta	Kreditor	Iznos u mil. EUR	Alokacija			
			BiH	FBiH	RS	DB
Projekat nabavke opreme za univerzitet u Bihaću	Austrija	4,25		4,25		
Projekat HE Trebinje faza III	KfW	6,00			6,00	
UKUPNO		10,25		4,25	6,00	

Projekti u postupku ratifikacije

Naziv projekta	Kreditor	Iznos u mil. EUR	Alokacija			
			BiH	FBiH	RS	DB
Projekat vodosnabdijevanja Čapljina	EBRD	5,00		5,00		
Ugovor o kreditu-Projekat vodovod i kanalizacija Sarajevo	EBRD	30,00		30,00		
Ugovor o finansiranju Koridor Vc II faza	EIB	166,00		166,00		
Sporazum o finansiranju – Projekat razvoja navodnjavanja (25,8 mil. SDR)	WB	31,02		15,20	15,82	
Sporazum o zajmu- Dodatno finansiranje za Projekat poboljšanja pristupa finansijskim sredstvima za mala i srednja preduzeća	WB	90,10		54,06	36,04	
Ugovor o kreditu-Projekat nabavke opreme za Univerzitet u Banja Luci	Austrija	6,00			6,00	
Projekat zbrinjavanja izbjeglih osoba	Saudijski Fond	13,96	11,63	2,33		
UKUPNO		342,08	11,63	272,59	57,86	

Projekti koji su efektivni (povlačenja u narednom periodu)

Naziv projekta	Kreditor	Iznos u mil. EUR	Alokacija			
			BiH	FBiH	RS	DB
Projekat obilaznice Brčko Distrikta	EBRD	28,50				28,50
Ugovor o kreditu- Sarajevo Kanton-Projekat gradskih saobraćajnica	EBRD	16,50		16,50		
Ugovor o garanciji-Autoput Banja Luka-Doboj faza I	EBRD	150,00			150,00	
Projekat vodovod i kanalizacija u Opštini Čelić	Austrija	2,65		2,65		
Sporazum o zajmu između Viće ministara BiH i Vlade RS i Izvozno-uvozne banke Koreje- Projekat modernizacija bolnica u BiH faza III (30,0 mil. USD)	Koreja	23,03			23,03	
UKUPNO		220,68		19,15	173,03	28,50

3.4.3. Garancije po osnovu vanjske i unutrašnje zaduženosti

Izdate garancije države i entiteta po osnovu vanjskog i unutrašnjeg duga nisu uključene u ukupno stanje javne zaduženosti, obzirom da ne predstavljaju dug Bosne i Hercegovine i entiteta, već potencijalni dug, koji će biti plaćen u slučaju neizmirivanja obaveza od strane krajnjih korisnika. Sa 30.09.2012. godine stanje vanjskog duga po izdatim garancijama BiH iznosi 6.904.080 KM i odnosi se na:

- Garanciju za kreditiranje projekta pitke vode za Tuzlu prerađom vode iz vještačkog jezera Modrac (garantovani iznos od 5.800.000 EUR). Kreditor je Izvozno-uvozna banka Mađarske, Federacija BiH je podjamac, a krajnji korisnik/dužnik kredita JKP „Vodovod i kanalizacija Tuzla“. Krajnji korisnik/dužnik redovno izmiruje obaveze po ovom kreditu, a stanje duga je 6.806.288 KM.
- Garanciju za kreditiranje projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i proširenje kanalizacione i vodovodne mreže - Bijeljina faza II na iznos od 5.000.000 EUR. Kreditor je Evropska banka za obnovu i razvoj, Republika Srpska je podjamac, a krajnji korisnik/dužnik kredita je Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija“ a.d. Bijeljina. Krajnji korisnik/dužnik redovno izmiruje obaveze po ovom kreditu, a stanje duga je 97.792 KM.

Bosna i Hercegovina je sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) potpisala još tri Sporazuma o garancijama u ukupnom iznosu od 225.000.000 EUR-a, i to:

- 50.000.000 EUR – Krajnji korisnik/dužnik po kreditu je Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine (kredit efektivan, platena pristupna provizija);
- 25.000.000 EUR – Krajnji korisnik/dužnik po kreditu je Međunarodni aerodrom „Sarajevo“ (kredit nije efektivan);
- 150.000.000 EUR – Krajnji korisnik/dužnik po kreditu je Javno preduzeće „Autoputevi Republike Srpske“ (kredit nije efektivan).

Pored navedenih garancija, Republika Srpska je u aprilu 2011. godine izdala unutrašnju garanciju za zaduženje Željeznica Republike Srpske kod Unicredit banke a.d. Banja Luka u iznosu od 16.132.400,00 KM.

Glavni rizici po pitanju projekcije stanja vanjskog duga i otplate odnose se na kretanje Eura u odnosu na druge valute i pogoršanje kreditnih uslova. Polazeći od toga da je više od polovine duga u BiH ugovoren u EUR valuti i da naš režim deviznog kursa počiva na valutnom odboru i fiksnom kursu KM i EUR (1KM = 0,5112902 EUR), preostali dio duga podložan je promjenama u zavisnosti od kretanja EUR valute prema drugim valutama i uzimajući u obzir da se za otplatu SBA za pribavljanje SDR efektivno platanje vrši u EUR valuti. Produbljivanje ekonomске krize, naročito u Eurozoni, kao i politička nestabilnost u Bosni i Hercegovini mogu da dovedu do otežanog pristupa potencijalnim izvorima finansiranja i smanjenje povjerenja mogućih investitora kao i na pogoršanje kreditnih uslova.

U rizike koji se odnose na projekcije unutrašnjeg duga svakako treba spomenuti i ne ostvarivanje obaveza iz SBA sa MMF-om. Ugrožavanje SBA bi ograničilo pristup vrlo povoljnim kreditima Evropske komisije i Svjetske banke što bi iziskivalo povećanje alternativnih izvora finansiranja. U tom slučaju rješavanje pitanja deficit-a bi se vršilo kroz dodatne aukcije trezorskih zapisa i emisija dugoročnih hartija od vrijednosti na domaćem i međunarodnom tržištu. Sljedeći potencijalni rizik vezan za projekcije unutrašnjeg duga je neriješeno pitanje restitucije koje bi opteretilo budžete entiteta⁵⁵.

3.4.4. Pokazatelji održivosti duga

Javna zaduženost Bosne i Hercegovine, prema istorijskim podacima i datim projekcijama, ostaje u okviru matričkog kriterija i Bosna i Hercegovina je i dalje među najniže zaduženim zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima, a prema kriterijima IMF-a i WB Bosna i Hercegovina se svrstava u umjereno zadužene zemlje. Standarni pokazatelji održivosti javnog duga ukazuju da javni dug Bosne i Hercegovine ne ugrožava fiskalnu održivost Bosne i Hercegovine. Prema projekcijama u 2014. godini dug brže raste od izvoza ali se radi o kratkom i limitiranom periodu. Međutim, dinamika zaduživanja, namjena kredita te dugoročni problem deficit-a tekućeg računa platnog bilansa nalaže potrebu stalnog praćenja. Zahtjevi za daljim vanjskim zaduživanjem moraće uzimati u obzir njihov uticaj na relevantne makroekonomske pokazatelje. Priliv novih kredita treba biti povezan sa projektima koji bi doprinijeli ubrzaju reformi, kao

⁵⁵ Prema Studiji izvodljivosti restitucije u BiH finansijska restitucija je procijenjena u rasponu od 1.620 miliona KM do 1.980 miliona KM.

osnove za dalji privredni rast. Donošenje svake pojedinačne odluke o novom zaduženju prepostavlja nužnu analizu makroekonomskih tokova i njihove osjetljivosti u kontekstu svakog novog zaduživanja i njihovih implikacija na BDP.

Tabela br. 7-Standardni pokazatelji održivosti vanjskog duga

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
BDP (mil KM) ⁵⁶	27.895	27.955	28.693	29.437	30.548	32.257	34.247
Izvoz roba i usluga (mil KM)	7.734	9.196	10.306	10.162	10.741	11.707	12.854
Vanjski javni dug (mil KM)	5.198	6.101	6.572	7.216	7.639	7.712	7.653
Servisiranje vanjskog javnog duga (mil KM)	251,5	307,8	349,9	423,6	775,8	842,7	621,7
Neto prihodi od indirektnih poreza na JRTUIO (mil KM) ⁵⁷	4.371	4.803	4.996,8	5024,5	5.122,7	5.324,9	5.568,8
Vanjski javni dug / BDP (%)	18,6	21,8	22,9	24,5	25,0	23,9	22,3
Vanjski javni dug / Izvoz roba i usluga (%)	67,2	66,3	63,8	71,0	71,1	65,9	59,5
Servisiranje vanjskog javnog duga / izvoz roba i usluga (%)	3,3	3,3	3,4	4,2	7,2	7,2	4,8
Servisiranje vanjskog javnog duga / Neto prihodi od indirektnih poreza na JRTUIO (%)	5,6	6,4	7,0	8,4	15,1	15,8	11,2

Upravljanje javnim dugom i u narednom periodu ostaje jedan od važnijih aspekata prioritetnih politika na svim nivoima vlasti. Osnovne smjernice zaduživanja i upravljanja dugom u narednom periodu će biti: stabilizacija učešća duga u BDP-u; održavanje prosječne ročnosti dospijeća na postojećem nivou i zadržavanje niskog učešća kratkoročnog duga; uvođenje mehanizma zaštite od valutnog rizika; kontinuiran razvoj i unapređenje domaćeg tržišta hartija od vrijednosti i izlazak na međunarodno tržište hartija od vrijednosti kao jedan od alternativnih izvora finansiranja; veće učešće zaduživanja po modelu garancija.

Posmatrajući makroekonomске pokazatelje i indikatore zaduženosti Republike Srpske za period 2005–2013. godine, evidentno je da je održivost javnog duga Republike Srpske na zadovoljavajućem nivou. S druge strane, u uslovima aktuelne svjetske ekonomske krize, te s tim u vezi, imajući u vidu moguću stagnaciju BDP-a i prihoda budžeta Republike Srpske, kao i to da izmirenje dugoročnih obaveza (proisteklih iz međunarodnih ugovora, sporazuma o finansiranju, odluka o emisiji obveznika) kao prioriteta može u većem procentu angažovati budžetska sredstva, i dalje će se posebno voditi računa pri budućem zaduživanju, u smislu ugovaranja novih zaduženja po povoljnijim uslovima, prilagođavanja rasporeda otplate obaveza visini očekivanih prihoda u narednim godinama, odabira prioritetnih projekata za koje bi se Republika Srpska zadužila, te izbora krajnjih korisnika koji su kreditno sposobni.

3.4.5. Budžetski uticaj mjera/politika

Indirektni porezi

Reformske procese u oblasti indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini se i dalje nastavljaju, prvenstveno imajući u vidu odlučnost ka uspostavljanju jednostavnijeg i efikasnijeg poreznog sistema, uskladenog i usaglašenog sa EU poreznim zakonodavstvom (eng. *EU tax acquis*), ali istovremeno sistema rezistentnog na prevare i zloupotrebe sa prepoznatljivim jačanjem porezne discipline. U tom kontekstu, mjeru koje će se preduzimati na efikasnijem upravljanju porezima od ključnog su značaja za period od 2013. do 2015. godine. Strategija u području indirektnih poreza u periodu 2013-2015. godina podrazumijeva

⁵⁶ Izvor: DEP (Bosna i Hercegovina Trendovi 2012, str.5, izdanje oktobar 2012.).

⁵⁷ Izvor podataka JRTUIO - Odjeljenje za makroekonomsku analizu - Bilten br.82, maj 2012. godine

simultano djelovanje Uprave za indirektno oporezivanje (UIO) i Upravnog odbora na dva područja: (i) u pravcu kontinuiranog usklađivanja politike indirektnog oporezivanja sa pravnim okvirom EU, te (ii) u pravcu modernizacije UIO i administrativnih procedura u cilju povećanja efikasnosti ubiranja prihoda od indirektnih poreza i smanjenja porezne evazije.

Za 2013. godinu planirane su konsultacije i rad na pripremama za nacrt novog Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja i novog Zakona o UIO temeljem međunarodnih standarda. Srednjoročna strategija u području carina podrazumijeva nastavak primjene trgovinskog dijela Sporazuma o stabilizaciji i pridrživanju BiH sa EU, nastavak aktivnosti na modernizaciji carinske administracije i dogradnji podzakonskih akata, te izradu i donošenje novog Zakona o carinskoj politici koji će u potpunosti biti usklađen sa zakonodavstvom EU. Aktivnosti na izradi novog Zakona o carinskoj politici i podzakonskih akata, koje su uz podršku EU twinning projekta započete u 2011. godini, finalizirane su u toku 2012. godine i očekuje se da će prvi nacrt zakona početkom 2013. godine biti dostavljen Upravnom odboru Uprave za indirektno oporezivanje (UIO) na razmatranje. Pored zakona u u proceduru donošenja biće upućen i nacrt nove Odluke o provođenju Carinskog zakona. U toku 2013. godine UIO će raditi na izradi nacrt-a operativnih uputstava o postupku izdavanja odobrenja i načinu sprovođenja pojednostavljenih carinskih postupaka u skladu sa budućim carinskim propisima, izradi operativnih uputstava o uvođenju sigurnosnih standarda i postupku izdavanja odobrenja za ovlaštenog privrednog subjekta (AEO), u skladu sa budućim carinskim propisima, te će nastaviti rad na provedbenim propisima iz oblasti prava intelektualnog vlasništva. Planirana je i izrada odgovarajućih provedbenih akata u pogledu realizacije Projekta implementacije novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS).

Iako planirano u 2012. godini usklađivanje Zakona o PDV-u sa Direktivom 2006/112/EC je prolongirano za 2013. godinu. U oktobru 2012. godine postignut je dogovor o saradnji sa Upravom za javne finansije Republike Francuske, prema kojem će eksperti iz Francuske zajedno sa službenicima UIO pripremiti izmjene Zakona o PDV-u u skladu sa Direktivom 2006/112/EC. Glavne izmjene trebaju se odnositi na usklađivanje sa novim pravilima oporezivanja usluga u EU, te ostalim segmentima oporezivanja PDV-om u kojima Zakon o PDV-u odstupa od navedene direktive. Pored nacrt-a novog Zakona o PDV-u u skladu sa direktivama EU planirana je i izrada provedbenih propisa o primjeni budućeg Zakona o PDV-u.

U području oporezivanja akcizom u naredne tri godine BiH nastavlja sa postepenim usklađivanjem stopa akcize na cigarete sa minimalnom stopom u EU. Prema odluci Upravnog odbora UIO od 2013. posebna akciza na cigarete će biti povećana na 0,75 KM/paklici. Akcizno opterećenje (*ad valorem* + posebna akciza) najjeftinije kategorije cigareta u 2013. godini će iznositi 91 KM/1,000 kom (ili 46,5 EUR), što predstavlja 72% propisanog zakonskog plafona. Prema procjenama Odjeljenja za makroekonomsku analizu UO UIO zakonski plafon akciznog opterećenja najpopularnije cjenovne kategorije cigareta trebao bi biti dostignut 2015. godine⁵⁸. S obzirom da je u međuvremenu EU značajno povećala minimalnu akcizu na cigarete minimalno akcizno opterećenje u BiH u 2013. godini iznosiće svega 51,6% minimalne akcize u EU. U cilju omogućavanja nastavka harmonizacije sa minimalnim standardima EU i nakon 2015. godine fiskalne vlasti BiH u pismu namjere MMF-u⁵⁹ su se obavezale da će zakonski plafon akciznog opterećenja povećati do nivoa minimalne akcize u EU. Pored ovog usklađivanja potrebno je razmotriti i usklađivanje oporezivanja supstituta cigareta (npr. fino rezanog duhana) sa standardima EU kako bi se eliminirale štetne posljedice zakonite porezne evazije na prihode od akciza, koja se kao rezultat sadašnjeg manjeg akciznog opterećenja fino rezanog duhana negativno odrazila na naplatu prihoda od akciza u 2012. godini (vid. 3.2). U segmentu oporezivanja energenata, u toku 2012. godine vođene su rasprave u vezi sa uvođenjem "plavog dizela" za poljoprivrednike. S obzirom da entiteti nisu mogli usaglasiti model oslobođanja poljoprivrednika, niti način kontrole kojim bi se spriječile već ispoljene zloupotrebe kod korištenja derivata nafte koje su dovele do

⁵⁸ Više: OMA bilten br. 83/2012, www.oma.uino.gov.ba

⁵⁹ IMF, Bosnia and Herzegovina: Letter of Intent, Memorandum of Economic and Financial Policies, and Technical Memorandum of Understanding, September 11, 2012, <http://www.imf.org/external/np/loi/2012/bih/091112.pdf>

erozije prihoda od akciza na energente i putarine (vid. 3.2) inicijativa Vijeća ministara nije dobila saglasnost članova UO UIO.

Izgradnja jednostavnijeg i efikasnijeg poreznog sistema zahtjeva ne samo izmjene u legislativi o indirektnom oporezivanju, već dalje reforme u pravcu modernizacije Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje (UIO). S tim u vezi formatiranje radnih mjesa i poslovni procesi koji se odvijaju unutar institucije koja prikuplja prihode od indirektnih poreza biće u potpunosti podređeno zakonom propisanim nadležnostima uz maksimizaciju servisa i usluga koji doprinose dobrovoljnom poštovanju poreznih propisa. Sastavni dio navedenih aktivnosti u 2013. i narednom periodu biće praćenje i predlaganje izmjena i dopuna propisa o indirektnom oporezivanju u cilju poboljšanja uslova za otkrivanje, spriječavanje, istraživanje, dokumentovanje i procesuiranje povreda propisa u nadležnosti UIO.

Direktni porezi i ostali javni prihodi-Federacija BiH

U oblasti porezne politke i javnih prihoda dosadašnje aktivnosti bile su usmjerene na dogradnji i unapređenju poreznog sistema kroz izmjene postojećih propisa i donošenju novih, u cilju harmonizacije propisa na teritoriji Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta kako bi se stvorili jednaki uslovi privređivanja za privredne subjekte na teritoriji Bosne i Hercegovine i harmonizacijom istih sa propisima EU, kao i na iznalaženju rješenja smanjenja opterećavanja poslodavaca uz postojanje fiskalne održivosti vanbudžetskih fondova.

Na osnovu izvršenih analiza propisa u oblasti direktnih poreza i ostalih prihoda koji se ostvaruju u skladu sa Zakonima i drugim propisima, identificirani su problemi i predložene su mjere i aktivnosti koje bi se trebale realizirati u narednom periodu a odnose se na:

- Izmjene Zakona o porezu na dobit
- Izmjene Zakona poreza na dohodak fizičkih lica
- Izmjene zakonskih rješenja kojim su regulirani ostali javni prihodi (vodne naknade, naknade za šume, naknade za turističke zajednice, naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća i dr.)
- Izmjene i dopune Zakona o visini stope zatezne kamate na javne prihode
- Izmjene i dopune Zakon o pripadnosti prihoda u Federaciji BiH
- Novi Zakon o igrama na sreću, kojim se dodatnu osiguravaju sredstva u Budžet FBiH od 30 miliona KM,
- Zakon o Poreznoj upravi FBiH
- Zakon o fiskalnim sistemima

U narednom periodu zbog ukazane potrebe za smanjenje obaveza koje opterećuju pravna lica u sferi neporeznih dadžbina, uz reforme oporezivanja koje se provode na nivou Federacije, aktivnosti će biti usmjerene na racionalizaciju sistema neporeznih prihoda. U cilju identifikovanja stanja u toj oblasti izvršene su analize fiskalnog opterećenja obveznika sa preporukama za smanjenje broja istih. Naime, predlažu se izmjene zakonskih rješenja plaćanja posebnih naknada (vodne naknade, naknade za šume, naknade za turističke zajednice, naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća i dr.) na način da se uvedu principi izjednačavanja osnovice za plaćanje posebnih naknada iz mase isplaćenih bruto plaća umanjene za doprinose iz plaća, kao i da obaveznici plaćanja ovih naknada budu privredni subjekti koji su vezani za određene djelatnosti.

Uspješna implementacija Zakona o Jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa stvorila je tehničke pretpostavke za racionalizaciju sistema naplate i pojednostavljenja plaćanja poreza, naknada i obaveznih doprinosa koje je poslodavac, odnosno fizičko lice kao obveznik uplate doprinosa, naknada i poreza obavezan obračunati, obustaviti i uplatiti prilikom isplate plaće (po osnovu radnog odnosa). U narednom periodu aktivnosti će biti usmjerene na provođenje projekta pojednostavljenja plaćanja javnih prihoda, čija implementacija bi imala višestruke koristi i za obveznika i za Poreznu upravu, kao što su uštede u vremenu i troškovima u odnosu na sadašnje stanje, stvaranje povoljnog poslovnog okruženja za poduzetnike i privredne subjekte u FBiH, smanjenje prosječnih troškova prikupljanja prihoda, kao i

povećanje stepena dobrovoljnog izmirenja obaveza olakšavajući privrednim subjektima da redovno izmiruju obaveze.

Također, izmjenama zakonskih rješenja koji se odnose na otpis kamata na dospjeli a neuplaćene javne prihode i privremeno oslobađanje od zateznih kamata za privredne subjekte koji u predviđenom roku izmire obavezu (glavnici) nastoji se povećati likvidnost obveznika koji su imali dospjeli neizmirene obaveze po osnovu javnih prihoda, koju su obveznici prema predloženim rješenjima dužni izmiriti najkasnije do kraja 2014.godine.

Imajući u vidu podatke o ostvarivanju javnih prihoda u proteklom periodu kao i stanje razvijenosti finansijskog i ekonomskog sistema u BiH, uvođenje fiskalnih sistema u Federaciji kojim se iskazuje veći stepen evidentiranja prometa a kroz to i veća disciplina u obračunavanju, prijavljivanju i plaćanju poreznih obaveza ukazuje na opravdane razloge uvođenja istih. Cilj je potpuna primjena Zakona o fiskalnim sistemima i čitavog niza provedbenih propisa kojim se uređuje ova oblast, uz potrebu za dopunama zakonskih rješenja u smislu usaglašavanja kaznenih odredbi sa propisanim obavezama svih aktera fiskalizacije, što bi olakšalo rad inspekcijskih organa i u konačnici trebalo rezultirati većim prilivom prihoda oporezivanjem prometa, direktnih poreza i prihoda po osnovu novčanih kazni.

Aktivnosti Porezne uprave FBiH i Federalne uprave za inspekcijske poslove bit će posebno usmjerenе na kontrolu i naplatu prihoda za čije praćenje su nadležni, sa pojačanom inspekcijskom kontrolom velikih i profitabilnih poreznih obveznika, kao i društava koji se bave igrama na sreću. Prateći inicijative i prijedloge za izmjenama i dopunama zakona kojima se regulišu direktni porezi, administrativne takse i ostali javni prihodi usklađivat će se odredbe Zakona o Poreznoj upravi u cilju efikasnije provedbe tih zakona. Također, sagledavaju se i mogućnosti donošenja Zakona o poreznom postupku po principu novog Zakona koji je u primjeni u Republici Srpskoj. S tim u vezi, u narednom periodu radit će se intenzivno na jačanju kadrovskih, tehničkih i finansijskih uslova kako bi se poboljšao rad i efikasnost Porezne uprave FBiH, što bi trebalo rezultirati povećanjem prihoda koje kontroliše Porezna uprava za 7% odnosno 35 miliona KM.

U narednom periodu zbog ukazane potrebe za sveobuhvatnim zakonskim uređenjem oblasti igara na sreću kao i zbog stvaranja uslova za postizanja efekata višestrukog povećanja prihoda koji bi se ubirali po osnovu naknada od priređivanja igara na sreću, sa procjenom povećanja prihoda od 30 miliona KM, donijet će se novi Zakon o igrama na sreću.

U cilju stvaranja osnove za smanjenje doprinosa na plaću predlažu se izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak Federacije BiH, sa aspekta uvođenja progresivnih stopa, proširenje oporezivanja dohotka od kapitala i uvođenje prava na lični odbitak za lica čije je prebivalište u RS-u i BD-u. Izmjene će ići i u pravcu proširenja porezne osnovice kod utvrđivanja neoporezivog iznosa za naknade po osnovu toplog obroka, u visini do 1% dnevno u odnosu na prosječno isplaćenu plaću u Federaciji BiH, sa maksimalnim neoporezivim iznosom do 50% prosječne plaće u Federaciji BiH. Po ovom osnovu bi se obezbijedio veći priliv sredstava od 17% što iznosi prosječno 45 miliona KM.

Također, pored predloženih izmjena Zakona o porezu na dohodak, predlažu se i izmjene Zakona o porezu na dobit, koje se odnose na priznavanje rezervisanja kao porezno dopustivog rashoda za rizike i troškove (obaveze) osiguravajućih društava i time davanje istog tretmana kao i banaka i mikrokreditnih društava, preciznije definisanje transfernih cijena u skladu sa OFCD modelom, kao i oporezivanje dobiti poslovnih jedinica je sjedište u RS-u i BD-u, kao i usklađivanje pojedinih odredbi Zakona o porezu na dobit sa ugovorima o dvostrukom oporezivanje, uvođenje dodatnih poreznih podsticaja sa aspekta ulaganja u proizvodne djelatnosti, izmeni sa aspekta zapošljavanja novih lica, te usaglašavanje kaznenih odredbi sa Zakonom o prekršajima.

Zakonska rješenja u sferi pripadnosti javnih prihoda koja su usklađena sa izvršenim reformama u sferi indirektnih poreza, direktnih poreza, načelima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi (čiji je potpisnik i BiH), načelima savremenih javnih finansija, posebno načela koje se odnosi na fiskalno izjednačavanje

između jedinica vlasti iste razine (horizontalno izjednačavanje), kroz uvođenje sistema izjednačavanja koji je, između ostalog, omogućio nerazvijenim općinama/kantonima da poboljšaju svoj položaj. U narednom periodu, obzirom da je Zakon o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH, kojim je regulirana ova oblast, predviđao šestogodišnji period uvođenja formule za raspodjelu, te da je u 2011. godini puna primjena Zakona, izvršena je detaljna analiza i pripremljen prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH, kojim se uvodi prelazno rješenje do donošenja novog Zakona, nakon rezultata predstojećeg popisa stanovništva u BiH. Pripremljenim izmjenama Zakona nastoji se popraviti situacija određenih općina/kantona koji su primjenom postojećih zakonskih rješenja ostvarili niži nivo rasta u odnosu na ostale korisnike indirektnih poreza, što u u konačnici neće rezultirati promjenama finansijskih efekata, već samo u horizontalnoj raspodjeli.

Po pitanju ostalih javnih prihoda u okviru prihoda od dividendi Federacije BiH je planirala povećanje od 58 miliona KM u 2013. godini na bazi pokrenute procedure prijedloga izmjene Zakona o Elektroprenosu BiH kojim bi se stvorila mogućnost raspodjele dividende ovog preduzeća u ukupnom iznosu od 100 miliona KM, a koja pripada entitetima u omjeru 58% FbIH i 42% RS.

Većina mjera/politika prezentiranih u tabeli br. 7 Aneksa a opisanih u ovom dijelu i u poglavljiju 4. EFP-a , u periodu 2013-2015. godina, imaju pozitivnog efekta na budžete. Prethodno opisane mjere poreske politike, izuzev izmjene Zakona o porezu na dobit u Republici Srpskoj (tabela 7) koje se tiču poreskih olakšica, utiču na povećanje prihoda.

Mjere socijalne politike koje će se provoditi u periodu 2013-2015 u Federaciji BiH imaju pozitivnog uticaja na budžet kroz smanjenje budžetske potrošnje (revizija boračko-invalidske zaštite). U Republici Srpskoj je implementacija novog Zakona o socijalnoj zaštiti otpočela od druge polovine 2012. godine, i planirano je izdvajanje od 18 miliona KM od kojih će 9 miliona KM obezbjediti Budžet Republike Srpske, a 9 miliona KM budžeti jedinica lokalne samouprave. U 2013. godini, za implementaciju pomenutog Zakona planirano je 36 miliona KM za cijelu godinu, od kojih će 18 miliona KM obezbjediti Budžet Republike Srpske, a preostalih 18 miliona KM budžeti jedinica lokalne samouprave.

Administrativne reforme, prema kvantifikaciji uticaja na budžet, imaju neto pozitivan uticaj od 9,7 miliona KM (0,3 miliona KM povećanje troškova za punu kapacitativnost Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH i povećanje prihoda od 10 miliona KM u FBiH kroz reformu Poreske uprave koja će rezultirati većom naplatom poreza).

U Republici Srpskoj rashodi za lična primanja u republičkom budžetu, u 2013. godini, iznose 642,1 milion KM, što predstavlja umanjenje od 56,5 miliona KM, odnosno 8,1% u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. godinu. Primanja zaposlenih umanjena su za 10% u odnosu na umanjenja iz 2008. godine, uz izuzimanje plata sudija i tužioca, koje su ustavna kategorija.

3.5 Kvalitet javnih finansija

U 2012. godini došlo je do napretka u oblasti javnih finansija što povrđuju sljedeći događaji:

- Fiskalno vijeće BiH je na sjednici održanoj 14.03.2012. godine utvrdilo Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2013-2015. godina;
- Budžeti institucija BiH i entiteta usvojeni su u decembru 2012. godine kao i Dokumenti okvirnog budžeta za period 2013-2015. godina.
- Vijeće ministara BiH je utvrdilo prijedlog amandmana na Zakon o finansiranju institucija BiH i dostavilo ga Parlamentarskoj skupštini BiH na razmatranje i usvajanje. Ovim amandmanima uvide

se zaštitne mjere kako bi se izbjegli bilo kakvi rizici prekida servisiranja obaveza po vanjskom dugu što se desilo početkom 2012. godine, odnosno omogućavaju nastavak servisiranja obaveza po vanjskom dugu i u slučaju da budžet institucija BiH nije usvojen.

Smanjenje prihoda Federacije BiH, koji su rezultat negativnih ekonomskih kretanja, nameće neophodnost opreza u vođenju fiskalne politike usmjerene na ograničavanje i smanjenje javne potrošnje. Za ostvarenje osnovnog cilja ekonomske politike potrebno je:

- ojačati fiskalnu politiku sa akcentom na oštro svođenje konsolidirane tekuće potrošnje ispod 40% BDP-a Federacije BiH, odnosno nastojati zaustaviti trend povećanja izdvajanja za zaposlene, za socijalne davanja;
- usvojiti novi Zakon o budžetima u Federaciji BiH, koji je trenutno u fazi prednacrta, a koji, između ostalog, obrađuje nova poglavla vezana za fiskalnu odgovornost, program javnih investicija i inspekcijski nadzor;
- poduzeti aktivnosti u cilju reformiranja socijalnih davanja odnosno usmjeriti davanja prema potrebama, a ne prema pravima čime bi se postiglo bolje ciljano raspoređivanje sredstva koja bi bila usmjerena onima koji imaju stvarnu potrebu, a to znači da se u Federaciji BiH mora sprovesti reforma penzionog sistema – izrada i usvajanje strategije planirano je da se završi do kraja 2012. godine;
- nastaviti sprovođenje fiskalne konsolidacije u cilju postizanja srednjoročne održivosti budžeta svih nivoa vlasti u FBiH;
- sprovoditi reformu javne uprave, sa ciljem uspostavljanja efikasne i produktivne javne uprave u Federalnim organima uprave, gdje je trenutni odnos srednje stručne spreme 60% prama visokoobrazovanim kadrovima 40% dok su plate SSS znatno više od istih u relanom sektoru;
- uložiti napore na pravilnom planiranju i većoj kontroli utroška budžetskih sredstava od starne budžetskih korisnika, ali i krajnjih korisnika, što će dati rezultate u očuvanju makroekonomske stabilnosti jer posljedice ekonomske krize i brojne naslijedene slabosti iz ranijeg perioda stavljaju Vladu Federacije BiH pred izazove koji mogu rezultirati usporavanjem ekonomskog rasta i narušavanjem fiskalne stabilnosti;
- stvarati bolje poslovno okruženje i povećavati konkurnost domaće privrede za efikasnije privlačenje direktnih stranih investicija kao jednog od elemenata ekonomskog rasta;
- obavezno nastaviti sa javnim radovima i infrastrukturnim projektima sa posebnim naglaskom na projekte za koje su obezbijeđena finansijske sradstva.

Navedeni ciljevi ekonomske politike odražavaju politike Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH za 2013-2015. godinu koji predstavlja osnovni dokument od ključne važnosti za postizanje ciljeva ekonomskega programa FBiH, uključujući smjernice vezane za fiskalnu politiku, prijedlog fiskalnih ciljeva budžeta, te makroekonomske projekcije u FBiH.

Sprovođenje reforme javne uprave i redefinisanje veličine i strukture javnog sektora u cilju povećavanja njegove efikasnosti i smanjivanja opterećenja realnog sektora i stanovništva predstavlja srednjoročan cilj vlasti u Federaciji BiH.

Fiskalna konsolidacija u kratkom roku zahtjeva restrukturiranje budžeta svih razina vlada, u pravcu smanjivanja udjela neproduktivne javne potrošnje u korist produktivne, kojom se može podstaknuti agregatna potražnja i zaposlenost.

Vlada Federacije BiH je poduzela niz aktivnosti u cilju ublažavanja posljedica globalne ekonomske krize i unapređenja poslovnog ambijenta, kojim bi se omogućilo efikasno privređivanje i ekonomski razvoj. U tom smislu, Radna grupa, imenovana od strane Vlade Federacije BiH završila je poslove na izradi dokumenta "Ekonomska politika Federacije Bosne i Hercegovine", uz djelovanje Odbora za finansijsku i ekonomsku

stabilnost pri Vladi Federacije BiH i dijalog sa socijalnim partnerima u okviru Ekonomsko-socijalnog vijeća FBiH (Vlada FBiH, Savez samostalnih sindikata BiH i Udruženje poslodavaca FBiH).

- Sve ove aktivnosti trebale bi u oblasti porezne politike afirmisati:
  - efikasnije upravljanje javnim prihodima,
  - iznalaženje rješenja smanjenja opterećenja poslodavaca uz postojanje fiskalne održivosti vanbudžetskih fondova,
  - stvaranje uslova ubrzanog privrednog rasta, dogradnju i
  - unapređenje poreznog sistema u oblasti direktnih poreza,
- dok u oblasti ekonomske politike:
  - projekte intenziviranja privrednog razvoja i jačanja unutrašnje društvene stabilnosti Federacije BiH,
  - iniciranje i provođenje reformi usklađenih sa potrebama Bosne i Hercegovine na putu ka pridruživanju Evropskoj uniji,
  - očuvanje i unapređenje makroekonomske stabilnosti uz poboljšanje konkurentnosti privrede i povećanje zaposlenosti,
  - efikasno angažovanje svih domaćih kreativnih potencijala kroz usklađenu politiku djelovanja.

U cilju povećanja fiskalne discipline, unaprjeđenja fiskalne odgovornosti te povećanja kontrole utroška javnih sredstava Federalno ministarstvo finansija je pripremilo prednacrt Zakona o budžetima u Federaciji BiH i isti bi se do marta 2013. Godine trebao usvojiti na Parlamentu. Novi tekst Zakona o Budžetima u Federaciji BiH podrazumjeva uvođenje novog poglavља – fiskalna odgovornost u kojem je povećana odgovornost rukovodioca budžetskih korisnika u pogledu namjenskog utroška budžetskih sredstava i takođe se uvodi primjena fiskalnih pravila.

S ciljem upravljanja i koordinacije sredstvima razvoja u Federaciji BiH, unaprjeđenja finansijske discipline i kontrole korištenja budžetskih sredstava ovim Zakonom se po prvi put propisuje obaveza donošenja programa javnih investicija na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH, fiskalna odgovornost i budžetski nadzor odnosno budžetska inspekcija.

Republika Srpska je kao ključne ciljeve ekonomske politike u narednom periodu, a imajući u vidu izazove koji je očekuju, postavila očuvanje fiskalne i socijalne stabilnosti, te podršku privredi i novom zapošljavanju, što će uz pojačanu investicionu aktivnost na velikim infrastrukturnim projektima, imati pozitivne efekte kako na tržište rada, tako i na ukupna privredna kretanja u Republici Srpskoj.

S tim u vezi, dodatnu fiskalnu stabilnost i socijalnu pravičnost Republika Srpska će postići dodatnom fiskalnom konsolidacijom, odnosno dodatnim uštedama u javnoj potrošnji, ali bez smanjenja socijalnih davanja i subvencija i podsticaja za realni sektor privrede, što će ujedno smanjiti potrebno dodatno neto zaduženje za budžetsku potrošnju u odnosu na 2012. godinu, te stvoriti uslove za povećanje izdvajanja za realni sektor. Pored toga, Vlada Republike Srpske će uvesti centralizovani obračun plata zaposlenih u javnom sektoru, kako bi uspostavili sistem evidencije, kontrole i boljeg planiranja na nivou javnog sektora. Proces uvođenja će početi u julu 2013. godine i u potpunosti će biti sproveden do jula 2014. godine.

Posebnu pažnju u prethodnom periodu posvetili smo analizi rashodovne strane budžeta. Cilj Vlade Republike Srpske je bio da ispita opravdanost trošenja budžetskih sredstava pojedinih budžetskih korisnika i osigura efikasniju i efektivniju raspodjelu ograničenih budžetskih sredstava u narednom periodu, koja će biti usmjerena u projekte koji će maksimizirati njihovu „upotrebnu vrijednost“. S tim u vezi posebna pažnja u narednom periodu i dalje će biti posvećena štednji na svim nivoima vlasti i u svim institucijama Republike Srpske. Zabrana zapošljavanja u javnom sektoru i smanjenje plata od 10% za zaposlene u javnoj upravi, te smanjenje plata od 25% za visoko pozicionirane zaposlenike u javnoj upravi, koji su na snazi od 2008. godine, će biti nastavljena i u 2013. godini. Pored toga, Republika Srpska je izvršila dodatne uštede na gotovo svim pozicijama u Budžetu za 2013. godinu, kako bi sredstva preusmjerila za podršku privredi i

zapošljavanju i otplatu obaveza iz prethodnog perioda, te obezbjedila sredstva neophodna za popis stanovništva. Sve to je imalo za cilj da će u 2013. godini biti ostvaren suficit na nivou Budžeta Republike, odnosno da će otplate po osnovu duga biti veće od novih povlačenja kreditnih sredstava. Sve jednokratne obaveze, koje su zaostale iz prethodnog perioda, te one koje se odnose na popis i koje su planirane budžetom za 2013. godinu, omogućiće raspoloživost dodatnih 50 mil. KM u Budžetu za 2014. godinu.

Takođe, Republika Srpska će ispitati osnovanost postojanja svih parafiskalnih davanja na republičkom i lokalnom nivou u smislu opterećenja privrednih subjekata i preuzeti aktivnosti radi njihovog smanjenja ili ukidanja već u prvom kvartalu 2013. godine, što će omogućiti dodatne pogodnosti za investicije, veći priliv stranih investicija, te otvaranje novih radnih mesta. Takođe, u cilju povećanja likvidnosti privrede, Republika Srpska će stvoriti sve neophodne uslove i sprovesti multilateralnu kompenzaciju u 2013. godini.

Takođe, izvršićemo izmjenu odgovarajućih zakonskih odredbi kako bi se obezbijedilo da promjene u zakonskim stopama poreza na dohodak i doprinosu ne dovode automatski do promjena u bruto platama državnih službenika i namještenika, ugovarajući tako fiksnu bruto platu.

Takođe, Vlada Republike Srpske će, preko Poreske uprave Republike Srpske, intenzivirati aktivnosti i insistirati na kontroli pravilnosti i zakonitosti obračuna bruto plata i primanja i njihovoj naplati, sa ciljem da se obračun i plaćanje vrši u visini stvarno isplaćenih bruto plata i primanja, kako bi se maksimalno smanjio broj poslodavaca koji obračun poreza i doprinosu vrše na nivou najnižih plata. Tako će se omogućiti veća naplata javnih prihoda, a time i veća osnovica za buduće penzije.

Vlada Republike Srpske će u narednom periodu intenzivirati procese koji će posljedično značiti povećanje broja poreskih prijava koje se podnose Poreskoj upravi elektronskim putem, čime će se smanjiti troškovi poreskih obveznika prilikom podnošenja poreskih prijava, a Poreska uprava će moći preusmjeriti značajan dio resursa u postupke naplate poreskih obaveza.

3.6 Održivost javnih finansija

Federacija BiH

Obzirom da se fiskalna konsolidacija pretežno odnosi na rashodovnu stranu budžeta sve vlade su se obavezale u Pismu namjere za SBA da će održati fiskalnu disciplinu u srednjoročnom periodu koja će imati za rezultat smanjenje konsolidovanog vladinog deficit-a. Takođe memorandumom o Razumjevanju između Evropske komisije i Bosne i Hercegovine Vlada Federacije BiH se obavezala da će završiti prethodno započete i socio-politički vrlo delikatne aktivnosti a to su:

- Ubrzan je proces revizije korisnika boračkih prava te se očekuje da će ovaj proces biti završen do kraja 2014. godine. Procesom revizije je do sada izvedeno iz prava oko 6000 korisnika koji su to pravo korisili nelegalno a što predstavlja uštedu u iznosu od oko 11,0 mil KM sredstava iz budžeta FBiH.
- Očekuje se početkom 2013. godine uspostavljanje centralne baze podataka svih korisnika socijalnih transfera kojom će, radi lakšeg praćenja i revizije ovih davanja, upravljati Porezna uprava Federacije BiH u saradnji sa Ministarstvom finansija i Ministarstvom rada i socijalne politike.
- Postignut je sporazum sa predstavnicima sindikata o rješavanju tužbi koje su zaposleni u sektoru vlade podnijeli zbog smanjenja plata i naknada u 2009. i 2010. godini i defisnisano je da će se obaveze po principu vansudske nagodbe izmiriti do kraja 2013. godine. Sporazum će uključivati i izmjene kolektivnog ugovora kako bi se spriječile tužbe u budućnosti;
- Obzirom na decentralizovanu strukturu u Federaciji BiH vršiće se kontrola rashoda na svim nivoima vlasti. U tom smislu okončće se uvođenje trezorskog poslovanja na nižim nivoima vlasti (općine) i njihovog uvezivanja sa trezorskim sistemom centralne vlade.
- U cilju očuvanja finansijske stabilnosti Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja provodiće se stroga kontrola rashoda. Usvojen je program konsolidacije kako bi se osiguralo da program

zdravstvene zaštite bude u skladu sa finansijskim planom i da ugovori sa zdravstvenim ustanovama budu u skladu sa programom.

- U cilju finansijske održivosti penzijskog sistema urađen je Nacrt strategije reforme penzijsko-invalidiskog osiguranja (detaljnije u poglavlju 4. EFP-a) i riješeno pitanje plaćanja obaveza (dugova) prema Fondu PIO/MIO.

Republika Srpska

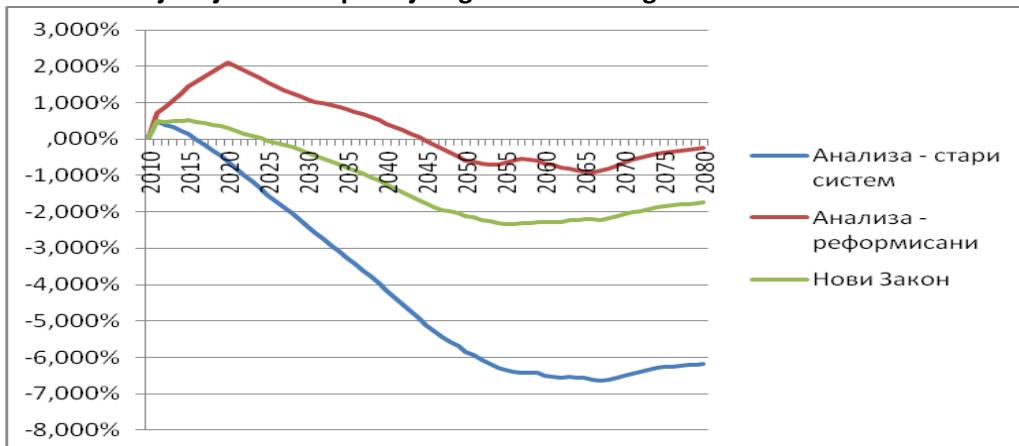
Reforma, socijalnih davanja, prije svega sistema penzijsko-invalidiskog osiguranja i boračko-invalidiske zaštite, značajno je pooštrila uslove za odlazak u penziju, te smanjila pritisak na Fond PIO, što će dugoročno posmatrano značiti manje potrebnih sredstava iz budžeta u odnosu na sredstva koja bi bila potrebana bez reforme. Ministarstvo finansija Republike Srpske kontinuirano prati kretanja u penzijskom sistemu i vrši projekcije finansijskih pokazatelja. S tim u vezi, u narednoj tabeli i slici date su projekcije deficitisa sistema prije reforme („Stari“ sistem), prijedlog koji je dat u Strategiji reforme penzijskog sistema Republike Srpske, koja je usvojena u maju 2010. godine i projekcija rješenja iz novog Zakona, koji je u primjeni od 01.01.2012. godine.

Tabela: Projekcije deficitisa postojećeg i reformisanog PAYG sistema kao % BDP-a⁶⁰

Deficit PAYG sistema (% BDP-a)	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.	2070.	2080.
„Stari“ sistem	0,05%	-0,63%	-2,39%	-4,17%	-5,85%	-6,50%	-6,51%	-6,19%
Strategija reforme („reformisani“)	0,05%	2,09%	1,10%	0,43%	-0,60%	-0,68%	-0,66%	-0,25%
Novi Zakon	0,05%	0,29%	-0,37%	-1,26%	-2,12%	-2,29%	-2,07%	-1,75%

Izvor: Projekcije na bazi modela „A Model of Republika Srpska's Pension system“

Slika: Projekcije deficitisa postojećeg i reformisanog PAYG sistema kao % BDP-a

Izvor: Analiza Ministarstva finansija Republike Srpske na bazi podataka iz modela

Navedena analiza jasno pokazuje, da uz postojeća budžetska davanja, penzijski sistem Republike Srpske će do 2025. godine moći da funkcioniše, bez povećanog izdvajanja budžetskih sredstava, ukoliko ne bi došlo do značajnijih odstupanja u demografskim kretanjima i tržištu rada.

Ujedno, revizija boračkih prava, već u ovom momentu donosi uštede od oko 600.000 KM na mjesечноj nivou, a u narednom periodu uložiće se dodatni napor na pojačanoj reviziji, kako bi ovaj proces u što skorije vrijeme bio završen, što bi zadržalo nivo davanja iz budžeta Republike na postojećem nivou, a eventualna povećanja davanja, na kojima insistira boračka populacija bi imala izvor u navedenim uštedama.

⁶⁰ Radi se o BDP-u Republike Srpske.

3.7 Institucionalna obilježja javnih finansija

Rad Koordinacione grupe za fiskalnu statistiku

Grupa za koordinaciju fiskalnih statističkih podataka, koju je formiralo Fiskalno vijeće u cilju praćenja realizacije stand-by aranžmana, u toku 2011. godine je zajedno sa tehničkom misijom MMF-a radila na analizi usklađenosti novih entitetskih kontnih planova i prezentacije fiskalnih izvještaja u skladu sa GFS. U novembru 2011. godine postignut je sporazum u vezi sa sadržajem i izgledom harmoniziranog formata izvještavanja (HRT) svih nivoa vlada. Počevši od 2012. godine, a u skladu sa rokovima aranžmana sa MMF, centralne vlade dostavljaju Odjeljenju za makroekonomsku analizu UO UIO (OMA) izvještaje u prema formatu koji je jedinstven za sve nivoe vlade, što bi trebalo značajno doprinijeti kvalitetu izvještavanja.⁶¹ Osim promjena u formi izvještavanja, prolongirani su rokovi izvještavanja za jednu sedmicu u skladu Tehničkom memorandum o razumijevanju sa MMF-om iz septembra 2012. godine. U narednom periodu potrebno je dalje raditi na kvalitetu izvještavanja, prvenstveno u pogledu usklđivanja obuhvata podataka u FBiH i RS.

Mjere za povećanje efikasnosti ubiranja indirektnih poreza

Efikasnija naplata prihoda od indirektnih poreza podrazumijeva jačanje kapaciteta UIO u pravcu njene učinkovitosti i modernizacije. U periodu koji je ispred nas radiće se na povećavanju efikasnosti zaštite fiskalnih interesa Bosne i Hercegovine, te preduzimati sve neophodne mjere i radnje u pravcu smanjenja poreznih i carinskih prevara. S ciljem preduzimanja mjer za podizanje efikasnosti u postupcima kontrole, uz adekvatnu primjenu smjernica EU, nastaviće se aktivnosti ka dostizanju potrebnih standarda kontrole kojima će biti obezbijeden visok nivo u sistemima kontrolnih procedura. Očekuje se dalje usavršavanje postupaka i metodologija koje se primjenjuju u vršenju kontrola, sa naglaskom na uspostavljanju transparentnijih i efikasnijih procedura provjera povrata i poreznih kredita. U području carina više će se raditi na pravilnijoj primjeni carinskih propisa o utvrđivanju carinske osnovice i carinske vrijednosti, tarifnog svrstavanja, primjene pravila o porijeklu roba, razvijanju adekvatne analize rizika u oblasti carinskih procedura i efikasnu naknadnu kontrolu. Planiraju se dalje aktivnosti na unaprijeđenju saradnje sa drugim agencijama, kod provođenja odgovarajućih strategija i akcionalih planova na nivou BiH, te međunarodnom nivou, a koji su u vezi sa naplatom prihoda od indirektnih poreza. Biće uspostavljen regulatorni okvir koji vodi poboljšavanju uslova za otkrivanje, sprečavanje, istraživanje, dokumentovanje i procesuiranje povreda carinskih i poreznih propisa u Bosni i Hercegovini, sve u svrhe poboljšanja zaštite finansijskih interesa države u oblasti politika indirektnog oporezivanja.

Federacija BiH

Uvođenjem novog Analitičkog kontnog plana za budžet i budžetske korisnike Federacije BiH, (januar 2011. godine), kao i usvajanjem novog Pravilnika o izvještavanju i godišnjem obračunu u Federaciji BiH (mart 2012. godine), poboljšao se kvalitet izrade izvještaja o izvršavanju budžeta na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH. Potrebno je naglasiti, da su naprijed navedeni dokumenti izrađeni u saradnji sa članovima Tehničke misije MMF-a i isti su prilagođeni izvještavanju prema GFS medeologiji, što je bio jedan od ključnih zadataka iz Pisma namjere. Obrazac br. 8 predstavlja uporednu klasifikaciju kodova GFS metodologije i novog Analitičkog kontnog plana za budžet i budžetske korisnike Federacije BiH.

U toku 2012. godine održano je niz seminara (izvršena obuka) korisnika Pravilnika o izvještavanju i godišnjem obračunu u Federaciji BiH gdje se nastojalo pojasniti i praktično prikazati novi način knjiženja po GFS metodologiji. Međutim, uočeni su tehnički problemi kod dostave i konsolidiranja izvještaja koji će se morati riješiti u narednom periodu.

---

⁶¹ U martu 2012. godine usvojen je novi Pravilnik o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta u Federaciji BiH, koji je omogućio izradu harmonizovanog formata izvještavanja u ovom entitetu.

Uvođenje trezorskog poslovanja na nižim nivoima vlasti i njihovo uvezivanje sa trezorskim sistemom centralne vlade čime će se poboljšati sistem izvještavanja na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH.

Pored navedenog, u toku je implementacija standardno objedinjenog informacionog sistema (BMIS) u svim budžetskim institucijama koji ima cilj povećanje učinkovitosti planiranja i upravljanja budžetom.

Svrha projekta je stvaranje modernog BMIS sistema zasnovanog na centraliziranim bazama podataka koje će biti smještene u ministarstvima finansija, omogućavajući svim budžetskim korisnicima pripremu budžeta preko online sistema, uz pružanje svih benefita koje sa sobom nose moderni informacioni sistemi koristeći najnoviju tehnologiju što predstavlja rešenje koje smanjuje troškove upravljanja i koordiniranja operacijama vladinih finansija i istovremeno podržava proces donošenja odluka u planiranju i alokaciji resursa i upravljanju vladinim novcem.

Ovako definisan cilj je istovremeno kompatibilan s ključnim ciljevima iz Aktionog plana 1 Reforme javne uprave - oblast javnih finansija i to:

- Povećanje učinkovitosti i djelotvornosti upravljanja budžetom, naročito aktivnosti upravljanja budžetom,
- Razvoj softwara za izradu budžeta koji je kompatibilan sa sistemom trezora.

Generalno posmatrano, cilj projekta je da se BMIS implementira na državnom nivou BiH, nivou Federacije BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu što će direkto uticati na kvalitetu javnih finansija.

Republika Srpska

U 2012. godini u Republici Srpskoj nastavljene su aktuelne reforme koje se odnose na oblast računovodstva i revizije u javnom i privatnom sektoru, sa ciljem konstantnog usaglašavanja domaće zakonske i profesionalne regulative sa promjenama u relevantnim dijelovima evropskog zakonodavstva i u međunarodnim računovodstvenim, odnosno standardima finansijskog izvještavanja, te sa ciljem jačanja uspostavljenih institucionalnih i funkcionalnih kapaciteta u predmetnoj oblasti i povećanja profesionalnih i stručnih kompetencija računovođa i revizora u javnoj i privatnoj praksi.

Pored toga, u 2012. godini posebna pažnja bila je posvećena unapređenju sistema poreskog knjigovodstva i sistema izvještavanja o ukupnim efektima poreskih događaja kroz konsolidovani finansijski izvještaj budžeta Republike, opština i gradova i fondova; aktivnostima koje se odnose na uključivanje preostalih lokalnih zajednica u trezorski sistem poslovanja sa ciljem okončanja tih aktivnosti do kraja godine; te unapređenju sistema javnog nadzora i kontrole kvaliteta u računovodstvenoj i revizorskoj profesiji, sa posebnim akcentom na povećanju kvaliteta finansijskih i revizorskih izvještaja.

Finansijski izvještaji budžetskih korisnika pripremaju se i prezentuju u skladu sa zahtjevima Međunarodnih računovodstvenih standarda za javni sektor i GFS metodologijom, kada je riječ o konsolidovanim izvještajima o izvršenju budžeta. Na osnovu aktivnosti sprovedenih u toku 2012. godine, očekuje se da će poresko knjigovodstvo, kao posebno bitan segment sveukupnog izvještavanja u javnom sektoru, već od početka 2013. godine počivati na značajno unapređenim postupcima i procedurama, što bi trebalo da omogući efikasnije upravljanje poreskim potraživanjima.

U toku 2013. godine, pored ostalih, planiraju se sprovoditi aktivnosti usmjerenе ka: daljem unapređenju sistema finansijskog izvještavanja u javnom sektoru, sa posebnim akcentom na razvoju statističkih osnova finansijskog izvještavanja, usaglašenih sa relevantnim evropskim zakonodavstvom, podršci funkcionisanju sistema trezora koji od 2013. godine, osim korisnika budžeta Republike, po prvi put treba da obuhvati sve jedinice lokalne samouprave i značajan dio korisnika prihoda budžeta na lokalnom nivou, podršci sistemu poreskog knjigovodstva, u skladu sa standardima, pravilima i procedurama utvrđenim tokom 2012. godine, povećanju funkcionalnih sposobnosti sistema kontrole kvaliteta rada revizorskih društava, povećanju funkcionalnosti jedinstvenog registra finansijskih izvještaja, daljem unapređenju finansijskog izvještavanja

od strane banaka i drugih finansijskih organizacija, osiguravajućih društava, investicionih fondova, te aktivnoj komunikaciji sa relevantnim međunarodnim institucijama (Evropskom komisijom, MMF-om, Svjetskom bankom i dr.).

Utvrđene mjere za poboljšanje zakonskog okvira, jačanje institucija, kao i računovodstvene i revizorske profesije uopšte, treba da doprinesu povećanju kvaliteta finansijskih i revizorskih izvještaja. Osnovni cilj predloženih mjera je potpuno usklađivanje regulatornog okvira sa zakonodavstvom Evropske unije, uključujući pripremu konsolidovanih finansijskih izvještaja i propisa o poslovanju društava za reviziju, elektronsko objavljivanje finansijskih izvještaja, usaglašavanje zahtjeva za finansijskim izvještavanjem kod malih i srednjih entiteta sa stvarnim potrebama korisnika informacija iz njihovih finansijskih izvještaja i drugo.

Očekuje se da će realizacija planiranih aktivnosti dodatno povećati kvalitet informacija prezentovanih u finansijskim izvještajima opšte namjene, konsolidovanim finansijskim izvještajima i u izvještajima koje pripremaju nezavisni eksterni revizori, što bi trebalo pozitivno da utiče na povećanje povjerenja korisnika tih informacija u javno prezentovane finansijske i revizorske izvještaje a, u skladu s tim, i na povjerenje u računovodstvenu i revizorsknu profesiju u Republici. Pored toga, sve aktivnosti u ovoj oblasti koje sprovodi ili će sprovoditi Vlada Republike Srske imaju za cilj efikasnije upravljanje javnim sredstvima, a ujedno i bolju „klimu“ za strane investitore i obezbjeđivanje dodatnih investicija.

Projekti IPA koji podržavaju javne finansije

Jačanje kapaciteta u oblasti javnih finansija podržano je projektima koji se finansiraju iz IPA sredstava. Projekat „Izgradnje kapaciteta za kompilaciju računovodstvenih podataka u vladinom sektoru i statistike vladinih finansija“, koji je počeo sa implementacijom u 2012. godini, ima za cilj obezbjediti podršku korisničkim institucijama u poboljšanju kvaliteta statistike javnih finansija u BiH, a koja se kompilira u različitim vladinim institucijama. Rezultat projekta treba da bude povećanje kapaciteta i poboljšanje kvalifikacija ključnog osoblja određenih korisnika u pogledu kreiranja i kompilacije podataka javnih finansija u skladu sa principima, standardima i praksama EU, kao i bolja koordinacija u kreiranju i dostavljanju podataka u skladu sa ustavnim ovlašćenjima svih orana vlasti u BiH.

Drugi projekat „Koordinacija kapaciteta u donošenju politika i upravljanje javnim finansijama“ , čija se implementacija očekuje u 2013. godini bi trebao osigurati punu primjenu programskog budžetiranja zasnovanog na mjerama učinka i doprinijeti razvoju kontrolnog okruženja i kontrolnih postupaka.

Projekat „Jačanje upravljanja javnim finansijama“ predstavlja značajnu tehničku podršku jačanju trezorskog sistema, izgradnji jedinstvene baze podataka o javnim prihodima u Federaciji BiH, te jačanje kapaciteta za upravljanje dugom.

4 CILJEVI STRUKTURALNE REFORME

Ključne strukturne reforme koje su opisane u ovom dijelu imaju prvenstveno za cilj prevazilaženje prepreka rastu što se namjerava postići mjerama oživljavanja privredne aktivnosti, kroz podsticaje realnom sektoru i zapošljavanje, stvaranje boljeg poslovnog okruženja i povećanje konkurentnosti domaće privrede.

U području administrativne reforme sa jedne strane fokus je na jačanju kapaciteta Agencije za prevenciju i borbu protiv korupcije, koja je uspostavljena u okviru Vijeća ministara BiH, dok je u Republici Srpskoj, u okviru reforme javne uprave, evidentna namjera racionalizacije ukupne administracije. U vezi sa tim ostaje otvoreno pitanje racionalizacije ukupne javne administracije u Bosni i Hercegovini kao dio odgovorne fiskalne politike.

Dodatne reformske oblasti, posebno reforme penzijsko-invalidskog osiguranja i boračko-invalidske zaštite koje su većim dijelom provedene u Republici Srpskoj, doprinose ukupnoj fiskalnoj stabilnosti uz istovremenu zaštitu osjetljivih kategorija stanovništva.

4.1 Prepreke rastu i plan strukturalnih reformi

Republika Srpska je identifikovala ključne prepreke za rast u narednom periodu, a za koje se može reći da su prepoznatljive za cijelu Bosnu i Hercegovinu, a to su:

- smanjenje privredne aktivnosti pod uticajem svjetske ekonomske krize, i nedostatak inostrane tražnje, što bi ujedno prouzrokovalo značajan porast nezaposlenosti;
- Nezaposlenost, kao najveći negativni efekat svjetske ekonomske krize, koji je prisutan, ne samo u Republici Srpskoj, nego i u svim zemljama okruženja;
- Nekonkurentnost domaće privrede i administrativne barijere;
- Nelikvidnost privrede – likvidnost privrede je smanjena po tri osnova: smanjenjem privrednih aktivnosti zbog smanjenja domaće i ino tražnje, neblagovremenim plaćanjima privrednih društava koja su došla u probleme, što je stvorilo lančanu reakciju i u drugim privrednim društvima, te pooštravanje uslova kreditiranja privrede od strane banaka sa sjedištem u Republici Srpskoj, koje su zbog problema u svojim matičnim zemljama smanjile priliv kapitala, kao izvor finansiranja poslovanja i investicija u Republici Srpskoj, što je uticalo i na povećanje cijene kapitala koji je ostao na raspolaganju, što je, s druge strane, dodatno uticalo na pogoršanje likvidnosti privrede Republike Srpske;
- Veliko učešće javne potrošnje u BDP-u;
- Problem negativnih demografskih kretanja, koja imaju za posljedicu starenje stanovništva, odnosno smanjenje učešća radne snage u ukupnoj populaciji. Svakako sve to ima za posljedicu povećanje izdvajanja za sve vrste socijalnih davanja, jer dolazi do povećanja broja korisnika istih, a ujedno i nameće obavezu održavanja nivoa socijalnih davanja i stabilnost vanbudžetskih fondova, prije svega Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske.

S tim u vezi, ciljevi Ekonomski politike Republike Srpske, na kojima će Vlada Republike Srpske kroz svoje mјere intenzivno raditi u 2013. godini su: pozitivan privredni rast, očuvanje radnih mјesta, fiskalna stabilnost, socijalna održivost i pravičnija preraspodjela, unapređenje poslovnog ambijenta, unapređenje domaće poljoprivredne proizvodnje, stabilnost javnih preduzeća, evropske integracije, regionalna saradnja, smanjenje negativnih efekata ulaska Hrvatske u Evropsku uniju.

Strukturalne reforme u Republici Srpskoj, u prvom redu, imaju za cilj uspostavljanje ekonomski i fiskalno stabilne, socijalno odgovorne, tržišno orijentisane privrede, koja će biti spremna da preuzeme obaveze koje

proizlaze iz članstva u Evropskoj uniji. Preciznije rečeno, uspostavljanje i postojanje efikasne tržišne privrede, sa preduzećima sposobnim da izdrže i da se nose sa tržišnim pritiskom Evropske unije je cilj Republike Srpske.

Ključne mjere koje će Republika Srpska sprovoditi u narednoj godini, u cilju otklanjanja navedenih strukturalnih problema su:

- **Intenziviranje investicione aktivnosti:** Imajući u vidu nestabilnost u svjetskoj privredi, prvenstveno u Evro zoni, odnosno problem nedostatka inostrane tražnje, Republika Srpska u 2013. godini planira dodatno pojačati investicionu aktivnost kako bi uticala na pozitivna privredna kretanja. Povećanje investicija, koje su ključni faktor rasta u narednoj godini, je rezultat intenziviranja aktivnosti na nastavku realizacije postojećih i počecima realizacije ugovorenih, novih velikih infrastrukturnih projekata. U ugovorenim investicijama čija realizacija je već pokrenuta, treba istaći u oblasti infrastrukture putnu komunikaciju, odnosno autoput Banjaluka – Doboј, u saradnji sa EIB i EBRD-om, u oblasti zdravlja projekat Klinički centar Banja Luka, u saradnji sa EIB-om, u oblasti vodoprivrede projekat vodovoda i kanalizacija za 23 opštine u Srpskoj i projekat odbrane od poplava, te u oblasti industrije i energetike projekat izgradnje sistema za odsumporavanje Ugljevika, te mini hidoelektrana Cijevna III. Realizacija ovih projekata uticaće na stabilizaciju i pozitivne trendove prvenstveno na tržištu rada i u građevinskom sektoru, što će stvoriti uslove za pozitivan privredni rast.
- **Podsticaji realnom sektoru i zapošljavanje** (objašnjeno u dijelu 4.2.2 Tržište rada)
- **Povećanje konkurentnosti privrede i uklanjanje administrativnih barijera** (objašnjeno u dijelu 4.2.3 Administrativna reforma)
- **Poboljšanje likvidnosti privrede** (objašnjeno u dijelu 4.2.3 Administrativna reforma)
- **Reforma javne uprave s ciljem racionalizacije i dodatnih ušteda** (objašnjeno u dijelu 4.2.3 Administrativna reforma)
- **Reforme socijalnog sektora** (objašnjeno u dijelu 4.2.4 Dodatne oblasti reforme)

U narednom dijelu opisane su glavne mjere i politike koje će se preuzeti na svim nivoima vlasti u vezi sa prevazilaženjem navedenih prepreka za rast.

4.2 Ključne oblasti strukturalne reforme

4.2.1 Tržište proizvoda i kapitala

Federacija BiH

Do kraja 2012. godine se ne predviđaju značajniji rezultati privatizacija kapitala u državnom vlasništvu ali će prema Odluci Vlade FBiH predmet privatizacije u 2013 godini biti državni kapital u „Šipad export import“ dd Sarajevo, „Unis“ dd Sarajevo, „Hidrogradnja“ dd Sarajevo i „Remontni zavod“ dd Travnik koja će se izvršiti u 2013. godini. Od privatizacije ovih preduzeća očekuje se efekat povećanje prihoda u iznosu od cca 16,3 miliona KM, što predstavlja minimalan iznos prihoda od privatizacije i relano je očekivati znatno veći prihod ukoliko se izvrši privatizacija svih planom predviđenih preduzeća.

U cilju oživljavanja privrednih aktivnosti u Federaciji BiH u 2012. godini se nastavlja izgradnja Termoelektrane-Toplane Zenica. „KazTransGas“ iz Kazahstana (centrala za Evropu „KTG AG“Lugano Swicherland) se kao strani partner obvezala da će sa Opštinom Zenica uložiti ukupno oko 500 miliona KM (250 miliona EUR do 2015. godine). U okviru finalizacije projekta potpisani je takođe i ugovor sa konzorcijem „Ferrostaal-Christof“ (kao podizvođač radova) za inženjeringu, nabavku i izgradnju postrojenja po sistemu ključ u ruke.

Objavom javnog poziva za izbor projektnog partnera u Projekt izgradnje Bloka 7 Termoelektrane "Tuzla", za termoenergetski objekat inastalisane snage 400 MW, čime se pokazuje spremnost pokretanja najveće poslijeratna investiciju u BiH vrijednosti 1,5 milijardi KM, gdje će Elektroprivreda BiH u ovom investicionom projektu učestvovati u osnovnom kapitalu do 25%. Početak izgradnje planiran je 2014.godine, a početak proizvodnje 2018. godine.

Prihvaćeno je zaduženje Federacije BiH, po Ugovoru o finansiranju između Bosne i Hercegovine i Evropske investicijske banke, u iznosu do 166 mil. €. Sredstva kredita koristit će se za finansiranje Projekta Koridor Vc– II Faza sjever (Svilaj-Odžak) jug (Vlakovo-Tarčin)⁶². Cilj Projekta je podrška razvoju autocesta u Bosni i Hercegovini, odnosno nastavak izgradnje prioritetnih dionica na Koridoru Vc.

Kada je u pitanju bankarski sektor može se konstatovati da je bankarski sistem u FBiH stabilan. Kao i do sada, prioritetan zadatak vecine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji BiH posluju, djelovanja i uticaja svjetske finansijske i ekonomske krize i na našu zemlju i negativnih efekata koje ova kriza ima na bankarski sektor i ukupnu ekonomiju BiH. U uslovima djelovanja ekonomske krize i rasta kreditnog rizika uzrokovanih padom kvaliteta kreditnog portfolija kroz rast nenaplativih potraživanja, ovaj zahtjev ima prioritetan znacaj i zato je segment kapitala pod kontinuiranim pojacanjem supervizorskim nadzorom, kako ne bi došlo do ugrožavanja stabilnosti banaka i erozije kapitalne osnove na nivo koji bi ugrozio ne samo poslovanje banaka, nego uticao na stabilnost ukupnog bankarskog sistema.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrdeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizicnosti plasmana i sredstava-stavki bilansa i vanbilansnih stavki. Kada je došlo do poremećaja na finansijskim tržištima zbog uticaja globalne krize, rizik likvidnosti je naglo dobio na znacaju, i upravljanje ovim rizikom postalo je ključni faktor za nesmetano poslovanje, blagovremeno izvršavanje dospjelih obaveza i ocuvanje dugorocne pozicije banke, u smislu njene solventnosti i kapitalne osnove. Pored toga treba istaci i da je međuzavisnost svih rizika kojima banka jeste ili može da bude izložena u svom poslovanju također došla do izražaja sa izbijanjem krize. I pored navedenih negativnih trendova, likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje je dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi, te vrlo dobrom ročnom uskladenošću finansijske aktive i obaveza, sa trendom poboljšanja u 2011. i 2012. godini.

Kako su banke glavni kupci emitovanih obveznica FBiH (koje su emitovane u 2012. godini u iznosu od 130 mil. KM), a u uslovima nerazvijenosti sekundarnog tržišta (do danas nije bilo prometa sa obveznicama Federacije BiH) te u uslovima egzistiranja valutnog odbora (nemogućnost Centralne banke BiH da otkupi obveznice u slučaju hitne potrebe banaka za likvidnim sredstvima), povećava se rizik izloženosti banaka. Ovaj će se rizik prevazići otkupom/kupovinom vlastitih obveznica iz budžeta FBiH (za što je u 2013. godini planirano 40 mil. KM). Planiranjem sredstava za tu namjenu postiže se nekoliko ključnih efekata:

- Stvaraju se prepostavke za preventivno djelovanje, odnosno smanjenje rizika likvidnosti u bankarskom sektoru;
- Vrijednosni papiri koje emituje Federacija BiH postaju atraktivniji za investore što bi se moglo pozitivno odraziti na troškove zaduživanja (kamate) kod narednih emisija;
- Daje se poticaj razvoju sekundarnog tržišta kapitala uz mogućnost ušteda na kamatama ukoliko bi se emitovali vrijednosni papiri sa kraćim rokom dospjeće;
- Stvaraju se prepostavke za efikasnije upravljanje ročnom strukturon duga (otkup 5 godišnjih obveznica uz istovremenu emisiju 2 godišnjih obveznica i sl.).

Kao što se može zaključiti iz prethodnog teksta tržište kapitala je nedovoljno razvijeno i sa malim obim prometa iako je dobro regulisano. Posebna pažnja u budućnosti posvetiće se zaštiti dioničara i edukaciji menadžera u kompanijama koje su na berzi. Takođe je potrebno više raditi na uključivanju osiguravajućih kompanija i banaka na tržište kapitala i smanjiti zavisnost o vanjskim izvorima finansiranja investicionih projekata.

Za razvoj tržišta kapitala u FBiH i Bosni i Hercegovini od posebnog je značaja potpisivanje sporazuma o zajedničkoj platformi za trgovanje između Sarajevske berze vrijednosnih papira, Banjalučke berze i

⁶² Izvor: JP Autoceste Federacije BiH

Montenegro berze. Pored toga Komisija za vrijednosne papire FBiH potpisala Multilateralni memorandum o razumjevanju u vezi konsultacija, saradnje i razmjene informacija IOSCO-a. Ovime se Komisija pridružila grupi od 87 članica IOSCO-a (Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire), punopravnih potpisnika Memoranduma, te stekla mogućnost da koristi ovaj izuzetno značajan mehanizam međunarodne saradnje na sprečavanju kršenja propisa iz oblasti vrijednosnih papira i derivativa.

Zahtjev Komisije za vrijednosne papire FBiH prihvачen je na sastanku najvišeg organa IOSCO-a nakon složene procedure na podstiranju dokaza da propisi FBiH i same Komisije zadovoljavaju stroge zahtjeve ove krovne organizacije regulatora tržišta vrijednosnih papira u pogledu mogućnosti da se dostavljaju traženi podaci, te da se čuva njihova povjerljivost. Prihvatanje aplikacije ujedno je i potvrda visokih standarda regulative u oblasti tržišta kapitala u našoj zemlji.

Republika Srpska

Po pitanju privatizacije u Republici Srpskoj, u skladu sa Odlukom Vlade Republike Srpske o određivanju preduzeća od strateškog značaja iz 2008. godine predmet privatizacije do dalnjeg neće biti državni kapital u sljedećim preduzećima: MH Elektroprivreda Republike Srpske a.d. Trebinje, Željeznice RS a.d. Doboј, JPŠ Šume Republike Srpske a.d. Sokolac, Aerodromi RS a.d. Banja Luka, Srpske pošte a.d. Banja Luka, JP Lutrija RS Banja Luka, JP putevi RS Banja Luka, AD OC Jahorina Pale, JP Srna Bijeljina, VP Sava a.d. Gradiška i VP Semberija a.d. Bijeljina.

Planom rada Investiciono-razvojne banke Republike Srpske za 2013. godinu, koja je zakonom ovlašćeni prodavac državnog kapitala, predviđena je izrada/ažuriranje posebnih privatizacionih programa za 5 strateških preduzeća, te privatizacija 27 preduzeća putem berze. Pored navedenog, planirano je da se nakon izmjene Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima i Pravila tenderske prodaje na prodaju nudi i državni kapital u preduzećima koja je Vlada osnovala na imovini kupljenoj u postupku stečaja (ukupno 8 preduzeća).

Kada je riječ o bankarskom sektoru, kao jednom od najvažnijih segmenata finansijskog tržišta, potrebno je da banke svoje aktivnosti usmjere u pravcu poboljšanja upravljanja aktivom, održavanja likvidnosti, te daljem kapitalnom jačanju, u cilju smanjenja rizika i održavanja propisane adekvatnosti kapitala, kako bi se sačuvala sigurnost i stabilnost svake banke, kao i stabilnost ukupnog bankarskog sektora. Vlada Republike Srpske će preko kontrola supervizora insistirati na adekvatnim procjenama kreditnog rizika, na obezbjeđenju rezervi za povećanje kapitala i na podršci Investiciono-razvojne banke, sa ciljem održavanja kreditne aktivnosti.

U oblasti tržišta kapitala, možemo konstatovati da je ono veoma dobro organizованo po pitanju dostupnosti informacija relevantnih za donošenje investicionih odluka, ali sa još uvijek nedovoljnim obimom prometa. Imajući u vidu dosadašnje rezultate rada investicionih fondova, kao i iskustva zemalja u okruženju, i tendencije da se ove institucije organizuju u formi otvorenih investicionih fondova, Vlada Republike Srpske je u proceduri pripreme Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o investicionim fondovima, što će biti završeno u 2013. godini. Cilj izmjena i dopuna Zakona je da se otklanjanjem nedostataka u dosadašnjoj praksi unaprijedi tržište kapitala Republike Srpske, da se obezbijedi prvenstveno veća zaštita interesa malih akcionara zatvorenih investicionih fondova i da se privuku novi ulagači.

U cilju daljeg uređenja tržišta obaveznog osiguranja od autoodgovornosti, te jačanja pravne sigurnosti i zaštite interesa potrošača u ovoj vrsti osiguranja, Agencija za osiguranje Republike Srpske i Vlada su već otpočele pripreme za proces liberalizacije cijena osiguranja od autoodgovornosti. Budući da postoji opšta saglasnost da se ide u proces liberalizacije, u 2013. godini Vlada Republike Srpske će predložiti model liberalizacije cijena obaveznog osiguranja od autoodgovornosti, a koji je prihvatljiv i prilagođen postojećem stanju i razvoju tržišta osiguranja Republike Srpske.

4.2.2 Tržište rada

Federacija Bosne i Hercegovine

Aktivna politika zapošljavanja zasniva se i prilagođena je ukupni potrebama i zahtjevima tržišta rada a koji su sadržani u okvirnim strateškim dokumentima u oblasti rada i zapošljavanja. U Federaciji BiH će se posebno nastojati u 2013. godini pružiti podrška kategorijama nezaposlenih osoba koje se teže zapošljavaju, prije svega mladim osobama bez radnog iskustva, ženama i drugim nezaposlenim osobama iz ove kategorije. Planirano je da mjerama aktivne politike zapošljavanja bude obuhvaćeno najmanje 5.500 nezaposlenih osoba. Teško je ocijeniti ukupan učinak mjera na tržište rada, ali moguće je povećati njihovu efikasnost ako se svaka pojedinačna mjera primjeni na pravu ciljanu grupu u pravom trenutku.

Akcioni plan zapošljavanja u Federaciji BiH obuhvaća:

- program sufinansiranja zapošljavanja "prilika za sve"
- program zapošljavanja I samozapošljavanja povratnika
- program sufinansiranja samozapošljavanja mlađih osoba „omladinsko poduzetništvo“
- program sufinansiranja samozapošljavanja „poduzetništvo za sve“
- program jačanja konkurentnosti na tržištu rada (sticanje prvog radnog iskustva, dokvalifikacija i prekvalifikacija)
- program profesionalne orientacije
- zajednički programi sa drugim institucijama i ustanovama

Republika Srpska

Dodatnim podsticajima za zapošljavanje, zašto je Budžetom Republike Srpske za 2013. godinu obezbjeđeno 10 miliona KM, nesmanjivanjem subvencija i podsticaja realnom sektoru privrede, gdje je podsticaj za izvoz ostao na nivou od 20 miliona KM, a subvencije za poljoprivredu 60 miliona KM, uz dodatnih 28 miliona KM za poljoprivredu, te nastavkom realizacije kreditnih linija Investiciono-razvojne banke Republike Srpske, koja će u 2013. godini plasirati novih 260 miliona KM, od čega 184 miliona KM kroz kreditne linije i 76 miliona KM za plasmane u hartije od vrijednosti, uz prethodno navedene investicije, jasno je da će Vlada Republike Srpske značajnu podršku pružiti realnom sektoru i zapošljavanju.

S obzirom da su podsticaji realnom sektoru i zapošljavanje jedan od ključnih ciljeva Vlade Republike Srpske, od planiranih ciljeva i aktivnosti u oblasti tržišta rada biće urađeno sljedeće:

- Zadržaće se postojeći broj zaposlenih kroz nastavak realizacije započetih investicija i projekata podsticaja zapošljavanja u različitim sektorima privređivanja;
- Završiće se donošenje i realizacija Akcionog plana zapošljavanja za 2013. godinu u cilju sprovođenja Strategije zapošljavanja, sa konkretnim aktivnostima i mjerama koje se odnose na projektno i ciljno zapošljavanje; tim mjerama daće se poseban tretman dugoročno nezaposlenim licima, licima koja spadaju u grupe koje se teško zapošljavaju, a definisane su Strategijom zapošljavanja Republike Srpske 2011–2015, kao ciljne, a to su: mlađi od 15 do 24, odnosno do 30 godina starosti; žene (dugoročno nezaposlene i neaktivne na tržištu rada); neaktivna starija lica – lica od 40 do 54 godine starosti; lica sa invaliditetom; te socijalno ugrožena lica i marginalizovane grupe.
- Zavod za zapošljavanje će u strukturi nezaposlenih lica utvrditi stvarno stanje nezaposlenih lica u odnosu na ona lica koja se kod Zavoda registruju kao nezaposlena lica radi ostvarivanja drugih prava, koja se mogu ostvariti putem Zavoda za zapošljavanje za vrijeme nezaposlenosti;

- Socijalni partneri će u prvom kvartalu 2013. godine dostaviti Vladi analize, prijedloge, razloge i ciljeve šta se novim Zakonom o radu želi postići, te će se sagledati opravdanost svih dostavljenih prijedloga i utvrditi obim izmjena u novom Zakonu o radu;
- Nastaviće se realizacija projekta zapošljavanja Roma u okviru Akcionog plana zapošljavanja Roma u Bosni i Hercegovini;
- Nastaviće se aktivnosti zapošljavanja invalida stimulisanjem od strane Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje;
- Putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje nastaviće se sa ekonomskom podrškom najugroženijim invalidima, kao i sa finansijskom podrškom za održavanje nivoa zaposlenosti invalida putem refundiranja doprinosa ali i dodjelom novčanog stimulansa;
- Nastaviće se Projekat podrške zapošljavanju i samozapošljavanju ratnih vojnih invalida VRS, djece poginulih boraca VRS i nezaposlenih demobilisanih boraca Vojske Republike Srpske „ZAJEDNO DO POSLA“.

4.2.3 Administrativne reforme

Institucije BiH-Uspostavljanje novih institucija

Parlamentarna skupština BiH je u decembru 2009. godine usvojila Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije („Službeni glasnik BiH“ broj 103/09). Zakon je donijet s ciljem prevencije uticaja korupcije na razvoj demokratije i poštivanja osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i uticaja na podrivanje ekonomskog i privrednog razvoja Bosne i Hercegovine, te svih oblika uticaja na društvene vrijednosti, kao i za koordinaciju borbe protiv korupcije. Prema Zakonu Agencija je nezavisna i samostalna upravna organizacija, novi budžetski korisnik, koja za svoj rad odgovara Parlamentarnoj skupštini BiH. Agencija je započela sa radom u avgustu 2011 godine kada su imenovani direktor i dva zamjenika. Budžetom za 2011 godinu predviđeni su neophodni troškovi za funkcionisanje Agencije u iznosu 246.729,- KM. Uspostava Agencije u punom kapacitetu i realizacije Akcionog plana na provođenju Strategije za borbu protiv korupcije (što podrazumjeva prijem novih radnika, obezbjeđenje prostora za dar i nabavku neophodne opreme) planirana je za 2012 godinu.

Republika Srpska

S ciljem povećanja konkurentnosti domaće privrede Vlada Republike Srpske će preuzeti sve neophodne mјere za unapređenje poslovnog ambijenta. U pravcu ostvarenja navedenog cilja Vlada Republike Srpske će uspostaviti jednošalterski sistem registracije privrednih društava, tako da će u 2013. godini biti značajno smanjeno vrijeme i troškovi registracije privrednih društava.

Vlada Republike Srpske će ispitati osnovanost postojanja svih parafiskalnih davanja na republičkom i lokalnom nivou u smislu opterećenja privrednih subjekata i preuzeti aktivnosti radi njihovog smanjenja ili ukidanja već u prvom kvartalu 2013. godine, što će omogućiti dodatne pogodnosti za investicije, veći priliv stranih investicija, te otvaranje novih radnih mjesta. Takođe, u cilju povećanja likvidnosti privrede, Vlada Republike Srpske će stvoriti sve neophodne uslove i sprovesti multilateralnu kompenzaciju u 2013. godini.

Pored dodatnih ušteda koje su predviđene Budžetom Republike za 2013. godinu, posebna oblast djelovanja Vlade Republike Srpske u 2013. godini će biti nastavak reforme javne uprave, koja će se ogledati prvenstveno u restrukturiranju javnih preduzeća, s ciljem uspostavljanja privrednih subjekata koji će poslovati bez gubitaka, te u ukidanju Agencija za koje su analize Vlade pokazale da nisu opravdale svoje postojanje. S tim u vezi Vlada Republike Srpske će u 2013. godini izvršiti pripajanje Agencije za uzgoj i selekciju u stočarstvu i Agencije za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Takođe, Agencija za vode oblasnog riječnog sliva Save i Agencija za vode oblasnog riječnog sliva Trebišnjice biće spojene u JU „Direkcija za vode“. Ujedno, izvršićemo spajanje Operativnog tima za traženje nestalih lica i Republičkog centra za istraživanje ratnih zločina, dok će

ugostiteljski servis biti transformisan u javno preduzeće. Pored toga, Vlada će u 2013. godini ukinuti sljedeće subjekte: Zavod za prostorno planiranje, Zavod za građevinarstvo i Agenciju za šume, dok Republička direkcija za civilnu vazdušnu plovidbu od 31.12.2013. godine prestaje sa radom.

4.2.4 Dodatne oblasti reforme

4.2.4.1. Poljoprivreda

Republika Srpska

Kada govorimo o poljoprivredi, Vlada će u saradnji sa Udruženjem poljoprivrednih proizvođača i Privrednom komorom Republike Srpske izmijeniti politiku podsticaja i subvencija u poljoprivredi da bi bila što efikasnija i efektivnija, a ujedno i da bi se onemogućilo stvaranje dodatnih obaveza Republike iznad nivoa sredstava datih budžetom Republike. Takođe, nastaviće se intenzivna ulaganja na velikim infrastrukturnim objektima, prije svega na izgradnji sistema za navodnjavanje, kako bi se u narednom periodu stavio što veći broj površina pod sisteme za navodnjavanje i tako povećali prinosi i sigurnost u poljoprivrednoj proizvodnji. Prema tome, projekti navodnjavanja i odvodnjavanja na poljoprivrednim površinama imaće prioritet u pogledu finansiranja kako iz domaćih, tako i iz inostranih izvora.

4.2.4.2. Sistem penzijsko-invalidskog osiguranja

Federacija BiH

U cilju postizanja srednjoročne održavnosti i stabilnosti penzijskog sistema te prateći moderne evropske procese i trendove, Vlada Federacije BiH preuzeila obavezu o izradi Strategije reforme penzionog sistema Federacije BiH, koja treba biti usvojena do kraja 2012. Godine. Novi model bi trebao omogućiti primjereno nivo prava i pružiti socijalnu sigurnost svim korisnicima, a ujedno ne smije predstavljati opterećenje za poslodavce, nego treba poticati uključivanje osiguranika u sistem. Pri navedenom se mora posebno voditi u stečenim pravima - ostvarenim penzijama, o njihovoj socijalnoj sigurnosti, posebno kada se ima u vidu da u Federaciji Bosne i Hercegovine od ukupnog broja penzionera, njih preko 50% prima najnižu penziju od 310,00 KM.

Najvažniji cilj buduće reforme penzijskog sistema treba da bude spriječavanje socijalne ugroženosti u poznjem životnom dobu i osiguranje dohotka u starosti za korisnike prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, a što podrazumjeva smanjenje siromaštva onih koji su iz plate ili naknade uplaćivali doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje puni radni vijek ili po drugom osnovu stekli predviđeno pravo iz ovog osiguranja i to kroz sljedeće korake:

- osiguranje dugoročne održivosti penzijskog i invalidskog osiguranja naročito osnaživanje i stuba,
- veće uključenje osiguranika i obuhvat penzijskim osiguranjem, kao i smanjivanje izdvajanja iz Budžeta F BiH i poboljšanje i osnaživanje sistema javnih finansija.
- razvoj finansijskog tržišta,
- vraćanje povjerenja u penzijski sistem kod osiguranika i korisnika prava,
- stvaranje snažnog penzijskog fonda koji će zadovoljiti potrebe klijenata,
- poboljšavanje uslova za razvoj privatnog sektora i poslovнog okruženja, te smanjenja troškova rada.

Takođe u cilju sistemskog regulisanja izdvajanja za tzv. povoljnije penzije u FBIH, pripremljen je novi tekst Zakona o penzijama ostvarenim pod povoljnijim uslovima kako bi se na jednistven način uredila ova oblast. Cilj novog Zakona o penzijama ostvarenim pod povoljnijim uslovima, kao jedna od ključnih strukturalnih odrednica koje se namjeravaju sprovesti u prvom kvartalu 2103.godine, je konsolidacija uspostavljanja sistema koji će biti finansijski održiv i društveno pravičan čiji su ciljevi:

- osigurati razdvajanje isplata za penzije ostvarene po osnovu uplata doprinosa od onih koje su ostvarene po posebnim pravima (za koje će se obezbijediti posebna sredstva iz budžeta Vlade F BiH);
- ne smiju se značajno proširivati kategorije korisnika u odnosu na ono što je već predviđeno zakonom i povećano ciljanje na najugroženije kategorije;
- uvođenje penala za slučajeve prijevremenog penzionisanja;
- harmoniziranje prava kroz kategorije i postepeno smanjivanje prosječnog nivoa penzija ostavrenih pod povoljnim uvjetima da bi se približili nivou penzija ostavrenih po osnovu uplate doprinosa;
- nastavak upotrebe obračunskog koeficijenta kojim se garantuje da isplata penzija ostavrenih pod povoljnim uvjetima neće premašiti iznos predviđen budžetom Vlade F BiH;
- da se neće povećavati godišnja budžetska potrošnja za penzije ostavrene pod povoljnim uvjetima preko iznosa od 197 miliona KM (nova struktorna odrednica za kraj januara 2013. godine).

U oblasti socijalne politike Vlada Federacije Bosne i Hercegovine se u okviru SBA obaveza sprovesti nekoliko mjeru među kojima je najzačajnija, po obimu, izmirenje obaveza Vlade prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje. Vlada je utvrdila i u parlamentarnu proceduru po hitnom postupku upila Prijedlog zakona o izmirenju obaveza Federacije BiH prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje. Zakon je usvojen na Parlamentu Federacije BiH 13.12.2012. godine. Svrha ovog Zakona je stvaranje pretpostavki koje bi, s obzirom na tešku finansijsku situaciju, omogućile da se neizmirene obaveze Federacije BiH prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje izmire u dužem vremenskom periodu. Zaključno sa 31.12.2009. godine neizmirene obaveze iznose 180.979.871,11 KM a Zakonom je predviđeno da se izmiriti u deset jednakih rata počev od 2013 godine. Mjesečna tranša ovih sredstava uplaćivaće se najkasnije do posljednjeg dana u mjesecu za koji se vrši isplata penzije.

Republika Srpska

Najvažniji efekti primjene Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, koji je stupio je na snagu 1. januara 2012. godine, jesu sljedeći:

- proširen je krug lica u obveznom osiguranju (članovi privrednih društava, lica koja obavljaju privremene i povremene poslove, lica koja ostvaruju naknadu za rad po ugovoru o djelu, autorskom i drugom ugovoru – poljoprivrednici su u postupku, čeka se usvajanje Zakona o doprinosima),
- u primjeni je novi uslov za starosnu penziju 65 godina života i 15 godina staža osiguranja (do sada 65 godina i 20 godina staža),
- uslov za starosnu penziju 60 godina života i 40 godina penzijskog staža (muškarci), odnosno 58 godina života i 35 godina staža osiguranja (žene) – u 2012. nije u primjeni zbog prelaznog perioda,
- u primjeni je i novi uslovi za ostvarivanje prava na starosnu penziju za osiguranike koji imaju navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem (snižavanje starosne granice srazmjerno uvećanju staža),
- u primjeni je bod sistem umjesto koeficijenata valorizacije,
- u primjeni je novi uslovi za porodičnu penziju u pogledu godina života,
- u primjeni je i više nivoa najniže penzije– pored najniže koja iznosi 50% prosječne penzije iz decembra prethodne godine (160 KM) normirano još četiri najniže lične penzije u zavisnosti od broja godina staža osiguranja (do 20 godina 60% – sada 192 KM, do 30 godina 70% – 224 KM, do 40 godina 80% – 256 KM, preko 40 godina – 320 KM),
- Fond PIO organizovan je prema Zakonu o sistemu javnih službi,
- pravo se priznaje tri mjeseca unazad od dana podnošenja zahtjeva ali ne prije prestanka osiguranja (do sada od dana podnošenja zahtjeva),
- dospjela a neisplaćena primanja se isplaćuju 12 mjeseci unazad od dana podnošenja zahtjeva (do sada od dana podnošenja zahtjeva) – izvršenje presude Ustavnog suda BiH,
- ukinuta isplata penzije u periodu obavezognog osiguranja,
- precizno određene obaveze Republike (do sada neprecizno) – isplata Fondu do 5. u mjesecu za prethodni mjesec,

- obezbjeđenje dodatnih sredstava za isplatu penzija u skladu sa zakonom (dosadašnjim rješenjima nisu bila predviđena dodatna sredstva),
- sve penzije od garantovanog penzijskog osnova određene po opštim propisima uz nekoliko izuzetaka:
  - korisniku invalidske penzije kod koga je uzrok invalidnosti povreda u ratu (i porodične iza tih penzija),
  - korisniku starosne ili invalidske penzije učesnika NOR-a (i porodične),
  - korisniku porodične penzije ostvarene iza poginulog borca ili poginulog učesnika NOR-a.
- doneseni podzakonski akti predviđeni Zakonom (Uredba o medicinskom vještačenju, Pravilnik o uvećanom stažu, Pravilnik o listi tjelesnih oštećenja, Pravilnik o listi profesionalnih bolesti, Pravilnik o obračunu obaveza Republike).

Primjena novog zakona omogućila je smanjenje ukupnog iznosa sredstava neophodnih za isplatu penzija u 2012. godini za oko 25 miliona KM. Smanjenje sredstava je ostvareno, iako je ukupan broj korisnika prava u decembru 2012. godine veći u odnosu na decembar 2011. godine, kao i pored činjenice da je značajno povećan broj korisnika najniže penzije. Najveći uticaj na navedeno smanjenje ima ukidanje garantovanih penzijskih osnova za borce koje se primjenjuje od 1. februara 2012. godine, ukidanje mogućnosti prijema penzije za vrijeme osiguranja kao i niže penzije u odnosu na stari zakon za penzijski staž kraći od 40 godina. Prema tome, najvažniji efekti primjene novog Zakona su razdvajanje prava po osnovu rada i prava koja ne potiču iz rada, a bila su data kroz penzijski sistem, te kratkoročna finansijska stabilizacija Fonda PIO.

Aktivnosti koje su planirane u 2013. godini:

- vršiti redovnu isplatu penzija u skladu sa Zakonom,
- od 1. januara 2013. godine izvršiti usklađivanje vrijednosti opštег boda prema procentu promjene prosječne neto plate u Republici u 2012. godini,
- od 1. januara 2013. godine izvršiti usklađivanje penzija ostvarenih do kraja 2012. godine prema procentu koji predstavlja polovinu zbira procenta promjene prosječne neto plate i procenta promjene potrošačkih cijena na godišnjem nivou u Republici u 2012. godini,
- obezbijediti dugoročnu finansijsku održivost penzijskog sistema,
- preduzimati mjere u cilju poboljšanja osnovnog indikatora sistema, tj. odnosa broja osiguranika prema broju korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja (smanjenje sive ekonomije i rada na crno, povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti),
- preduzimati mjere u cilju sveobuhvatne naplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, čime treba obezbijediti više sredstava po osnovu doprinosa u odnosu na izdvajanja iz budžeta, te po tom osnovu razmotriti mogućnost za povećanje penzija,
- kontinuirano pratiti i analizirati kretanja u sistemu penzijskog i invalidskog osiguranja i donositi propise koji će doprinositi poboljšanju stanja u sistemu,
- usvojiti Zakon o reviziji invalidskih penzija, te sprovoditi stalnu kontrolu i reviziju stečenih prava na invalidsku penziju.

Pored toga, Vlada Republike Srpske će nastaviti aktivnosti na rješavanju spora sa Federacijom BiH i Federalnim Fondom PIO/MIO u cilju sprovećenja presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu i obaveze Federalnog Fonda PIO/MIO da preuzme na isplatu penzije korisnika koji su do 30.04.1992. godine radili i pravo na penziju ostvarili na području sadašnje Federacije, a za koje i danas isplatu penzije vrši Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske. Kao rezultat sprovećenja presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, Parlament Federacije je donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije BiH, čime je dijelom priznao postojanje pravnog osnova za preuzimanje na isplatu penzija predratnim korisnicima, ostvarenim na teritoriji današnje Federacije BiH. Ovakvim zakonskim rješenjem nisu otklonjeni uzroci diskriminacije i kršenja ljudskih prava i nesmetano uživanje prava na imovinu, jer ovo pravo mogu ostvariti samo osobe koje su stekle status povratnika u skladu sa Zakonom o raseljenim osobama i povratnicima u FBiH i izbjeglicama iz BiH. U tom smislu Vlada će putem suda nastaviti tražiti naknadu štete koju je pretrpio Fond PIO Republike Srpske, isplaćujući penziju za ove korisnike.

4.2.4.3. Sistem boračko-invalidske zaštite

Federacija BiH

Ubrzan je proces revizije boračko-invalidske zaštite i očekuje se da će ovaj proces biti završen do kraja 2014 godine. Do sada je izvedeno iz prava 6000 korisnika. Uštede u 2012 godini se procjenjuju na 11,0 miliona KM, dok se uštede u 2013. godini, po istoj osnovi, procjenjuju na 5 miliona KM.

Rezultati i pozitivni preokreti koji su napravljeni u provođenju Zakona o kontroli zakonitosti korisnika boračko-invalidske zaštite sa procijenjenim uštredama, obavezuju nas da se još intenzivnije i organizovanije nastavi realizacija započetih aktivnosti po pitanju revizije korištenja boračkih prava. Uspostavljena je konkretna saradnja sa resornim ministarstvom Republike Hrvatske u cilju efikasnijeg provođenja revizije.

Posebna pažnja u organizaciji posvetit će se radu Instituta za medicinsko vještačenje, te materijalnom i tehničkom opremanju Instituta u cilju bržeg i efikasnijeg rada. Vlada će putem resornog ministarstva intenzivirati aktivnosti na obezbjeđivanju sredstava za realizaciju i sufinansiranje programa liječenja, stambenog zbrinjavanja pripadnika boračkih populacija, ortopedskih i sličnih pomagala za najteže kategorije ratnih vojnih invalida i sl.

Republika Srpska

U oblasti boračko-invalidske zaštite u 2013. godini, u cilju postizanja većih efekata revizije datih prava, potrebno je nastaviti i intenzivirati aktivnosti na upravnom rješavanju predmeta. Takođe, u cilju dalje realizacije Sporazuma o saradnji Ministarstva rada i socijalne politike Republike Srbije i Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, u sprečavanju dvostrukog priznavanja prava, odnosno dvostrukih isplata u oblasti boračko-invalidske zaštite, potrebno je izvršiti novu razmjenu podataka o korisnicima prava. Ujedno, Vlada će intenzivirati aktivnosti na realizaciji Programa stambenog zbrinjavanja sa povećanim iznosom sredstava za dodjelu bespovratnih sredstava i izgradnju i kupovinu stambenih jedinica, te ubrzati aktivnosti na obezbjeđenju kreditnih sredstava kako bi se cijelokupan projekat završio u 2013/2014. godini.

4.2.4.4. Zdravstveni sistem

Republika Srpska

Imajući u vidu da je Vlada Republike Srpske u prethodnom periodu izvršila značajne reforme u oblasti penzijsko-invalidskog osiguranja, te u oblasti boračkih davanja, što je u značajnoj mjeri uticalo na dugoročnu stabilnost Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja, koja je dodatno ojačana usvajanjem novog Zakona o doprinosima, što je u potpunosti omogućilo primjenu novog Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, jasno je da Vlada u 2013. godini mora preuzeti mjere za dugorolnu stabilizaciju i Fonda zdravstvenog osiguranja. S tim u vezi, izvršićemo analizu dodatnih izvora finansiranja, s jedne strane, a s druge strane, izvršićemo i analizu prijedloga mjera racionalizacije, koja se ogleda u usklađivanju mreže domova zdravlja sa Strategijom primarne zdravstvene zaštite; smanjenju broja organizacionih jedinica Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske tako da sadašnje ekspoziture i poslovnice u opštinama s malim brojem stanovnika, budu pripojene većim organizacionim jedinicima u najbližoj većoj opštini; te optimalizaciji broja zaposlenih u zdravstvenom sistemu.

Pored toga, Vlada Republike Srpske će u 2013. godini nastaviti da sprovodi niz aktivnosti i mjera za poboljšanje rada zdravstvenih ustanova na primarnom nivou zdravstvene zaštite, u skladu sa ciljevima Strategije za primarnu zdravstvenu zaštitu. Neke od kontinuiranih aktivnosti koje će dati efekte su uvođenje sistema menadžmenta i sistema kvaliteta, jačanje upravljačkih kapaciteta, uspostavljanje sistema planiranja

i upravljanja ljudskim i drugim resursima, razvoj informacionog sistema, uvođenje i primjena međunarodnih računovodstvenih standarda i međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja. Takođe, radiće se na unapređenju kvaliteta rada timova centara za mentalno zdravlje i centara za fizikalnu rehabilitaciju, te koordinaciji rada sa centrima za socijalni rad, uspostavljanju centara za promociju zdravlja i prevenciju bolesti u domovima zdravlja, proširenju usluga, nadzoru nad radom i pružanjem usluga i zaštiti prava pacijenata.

4.2.4.5. Sistem socijalne zaštite

Federacija BiH

Programom rada Vlade Federacije BiH u 2012. godini planirano je u drugoj polovini godine donošenje Zakona o temeljnim novčanim naknadama za podršku osobama sa invaliditetom, koji je pripremljen u suradnji sa Svjetskom bankom za predhodni aranžman sa MMF. Ovim zakonom predviđeno je ponovno vraćanje u pravo korisnika sa postotkom invaliditeta od 60, 70 i 80 % invaliditeta, koji su isključeni izmjenama i dopunama Zakona iz 2009. godine. Prednacrt ovog zakona je upućen udrugama osoba sa invaliditetom. Prednacrtom zakona o temeljnim novčanim naknadama za podršku osobama sa invaliditetom planirano je uvođenje prihodovnog cenzusa od 250 KM po članu domaćinstva i drugi kontrolni mehanizmi. Prema procjenama očekuje se veći priliv novih korisnika tako da će za provođenje zakona trebati osigurati u proračunu F BiH značajna novčana sredstva na godišnjoj razini.

U Programu rada Vlade Federacije BiH donošenje novog zakona je planirano u 2013. godini, iako je Prednacrt zakona o zaštiti civilnih žrtava rata u F BiH također pripremljen u suradnji sa konsultantima Svjetske banke. Prednactom ovog zakona predviđa se uvođenje prihodovnog cenzusa za korisnike osobnih i obiteljskih invalidnina od 250 KM po članu domaćinstva, vremensko ograničenje za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na još šest mjeseci od usvajanja zakona, revizija korisnika osobnih invalidnina i dr.

U okviru oblasti za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice i djece u pododjeljku koji se odnosi na dodatne oblasti reforme u 2013. godini planirane su sljedeće aktivnosti: izrada Nacrta i Prijedloga zakona o osnovama socijalne zaštite; izrada Nacrta i Prijedloga zakona o zaštiti porodice sa djecom; izrada Nacrta i Prijedloga zakona o hraniteljstvu; Vezano za unapređenje funkcionisanja ustanova socijalne zaštite, u izradi je Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH, te Pravilnik o vršenju stručnog nadzora i pružanje stručne pomoći ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH; Izrada Strategije transformacije ustanova socijalne zaštite u Federaciji BiH, kao i izrada Plana razvijanja službi „Stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku“; Implementacija Akcionog plana za provedbu dokumenata politike zaštite djece bez roditeljskog staranja i porodica pod rizikom od razdvajanja u Federaciji BiH 2006-2016 za period 2013-2014.godine; Implementacija Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici Federacije BiH za period 2013-2017.godina; Implementacija planiranih aktivnosti programa Jačanja sistema socijalne zaštite i inkluzija djece u BiH u saradnji sa Federalnim ministarstvom obrazovanja, Federalnim ministarstvom zdravstva i UNICEF-om – SPIS program;

Ove aktivnosti, a vezano za ukupnu reformu u sektoru socijalne zaštite, imaju za cilj: ujednačeno ostvarivanje prava djece i korisnika socijalne zaštite u Federaciji BiH, osiguranje približno jednakih uvjeta u podizanju, odgoju i zaštiti djece i ostvarivanja prava socijalne zaštite u Federaciji BiH, razvoj i unaprjeđenje nivoa i kvaliteta usluga u ustanovama socijalne zaštite i razvoj alternativnih modela zbrinjavanja, obezbjedenje socijalne sigurnosti i minimuma socijalne zaštite građana u Federaciji BiH, smanjanje stope nasilja u porodici na teritoriju Federacije BiH, smanjenje broja ovisnika o psihoaktivnim supstancama na teritoriji Federacije BiH, smanjanje stope maloljetničke delikvencije na području Federacije BiH.

Republika Srpska

U 2012. godini stupio je na snagu novi Zakon o socijalnoj zaštiti koji je omogućio povoljnije uslove za pomoć u savladavanju socijalnih i drugih teškoća, kao i povoljnije uslove za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba lica koja se nalaze u stanju socijalne potrebe. Novi Zakon o socijalnoj zaštiti usklađen je sa odredbama Međunarodne povelje o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine, Međunarodnom konvencijom o zabrani svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine, Konvencijom o

pravima djeteta iz 1989. godine, Konvencijom o eliminaciji diskriminacije nad ženama iz 1979. godine, kao i sa odredbama zakona koji su u međuvremenu doneseni ili izmjenjeni u Republici Srpskoj.

S tim u vezi, u 2013. godini radiće se na unapređenju mehanizama propisanim zakonom, prije svega uspostave baze podataka, što podrazumijeva uvezivanje sa bazama podataka drugih sistema kako bi se na jedinstven način putem registra za gotovinske naknade mogla pratiti jedinstvena dodjela budžetskih sredstava građanima Republike Srpske. Takođe, planira se usklađivanje Zakona o dječjoj zaštiti sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i Zakonom o radu. Neophodno je pitanje zaštite žene i materinstva, konkretnije regulisati u postojećim zakonskim propisima u pogledu usaglašavanja sa Evropskom socijalnom poveljom, kada je u pitanju porodiljsko odsustvo zaposlenih žena i naknade koja se isplaćuje ženama za vrijeme njegovog trajanja. Koordinacija aktivnosti centara za socijalni rad sa zdravstvenim ustanovama na primarnom nivou zdravstvene zaštite a posebno sa centrima za mentalno zdravlje i centrima za fizičku rehabilitaciju, te jačanje uloge lokalne zajednice u definisanju servisa za potrebe građana i obezbjeđenje dostupnosti usluga socijalne zaštite. Nastaviće se saradnja sa međunarodnim institucijama za unapređenje sistema socijalne, porodične i dječje zaštite (UNICEF, UNDP, Svjetska banka). Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske će nastaviti aktivnosti na održivosti sistema dječje zaštite i funkcionisanju Fonda.

5 PRILOZI

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

U procentima, ako nije drugačije naznačeno	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.		
		2011	2011	2012	2013	2014	2015		
		Nivo (EUR)		Stopa promjene					
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	14.406,965	1,4	0,2	1,3	3,6	3,9		
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	14.292,921	2,6	2,6	3,8	5,6	6,2		
Komponenete realnog BDP-a									
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	11.071,817	0,5	-0,1	0,5	2,6	3,3		
4. Rashodi javne potrošnje	P3	2.982,484	0,5	0,0	0,7	1,2	2,0		
5. Investicije u stalna sredstva	P51	2.706,426	6,3	-2,5	5,1	10,1	9,7		
6. Izmjena u inventaru i neto nabavci dragocjenosti (% of BDP)	P52+P53	37,737	7,6	7,6	-31,5	-21,8	1,7		
7. Izvoz roba i usluga	P6	4.645,068	3,0	-1,8	3,6	6,9	7,3		
8. Uvoz roba i usluga	P7	7.036,567	2,5	-2,4	2,6	5,9	6,9		
Doprinos realnom rastu BDP-a									
9. Finalna domaća potražnja		16.760,7	1,7	-0,6	1,5	4,4	5,1		
10. Izmjena u inventaru i neto nabavci dragocjenosti	P52+P53	37,7	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0		
11. Eksterni bilans	B11	-2.391,5	-0,3	0,7	-0,2	-0,8	-1,2		

Tabela 1b: Razvoj cijena

Procentualne promjene, godišnji prosjeci	ESA kod	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Deflator BDP-a		1,2	2,4	2,5	2,0	2,2
2. Deflator osobne potrošnje		3,3	2,2	2,0	1,8	2,0
3. Usklađeni indeks potrošačkih cijena		3,7	2,2	2,1	1,9	2,1
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena		3,7	2,2	2,1	1,9	2,1
5. Deflator javne potrošnje		1,5	1,7	2,0	3,0	2,5
6. Deflator ulaganja		2,7	3,1	2,6	2,7	3,5
7. Deflator cijene izvoza (roba i usluga)		8,9	0,4	2,0	2,0	2,3
8. Deflator cijene uvoza (roba i usluga)		9,8	0,8	1,4	2,4	2,7

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ESA kod	God. 2011	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015	
	nivo			Nivo/Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama) ARS			3057,0	3056,0	3055,0	3055,0	3055,0	
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			-2,33	-0,03	-0,03	0,00	0,00	
3. Radno aktivno stanovništvo)[1] ARS (u hiljadama)			2560,8	2566,2	2571,3	2576,5	2581,6	
4. Stopa učešća, ARS			44,0	44,0	43,9	44,2	44,4	
5. Zaposlenost, broj lica [2] ARS			816,0	813,7	811,2	824,2	842,4	
6. Zaposlenost, radnih sati[3]			n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)			-3,2	-0,3	-0,3	1,6	2,2	
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)			205,4	208,0	210,1	212,4	214,6	
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)			1,9	1,3	1,0	1,1	1,0	
10. Stopa nezaposlenosti [4] ARS			27,6	28,0	28,2	27,5	26,6	
11. Radna produktivnost, lica [5]		34729,9	4,7	0,5	1,6	1,9	1,7	
12. Radna produktivnost, radnih sati [6]			n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
13. Naknade zaposlenima	D1	13,1	5,8	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	

Napomena: Podaci za stanovništvo, radno sposobno stanovništvo, zaposlenost i stope nazaposlenosti su preuzeti iz Ankete o radnoj snazi za 2011. i 2012. godinu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru je zvanični podatak Agencije za statistiku BiH jer Anketa o radnoj snazi ne objavljuje traženi podatak. Stope rasta za broj zaposlenih lica u 2012. godini u tabeli 1c se ne podudaraju sa stopama rasta iz tekstualnog dijela EFP, jer su u tekstualnom dijelu EFP-a (poglavlje 2.) prezentirani zvanični podaci koje objavljuje statistika. Kompenzacije zaposlenim su preuzete iz nacionalnih računa i izražene u milijardama KM. Stavka 4. stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu.

[1] Dobna skupina 15-64 godine

[2] Zaposleno stanovništvo, domaći koncept definicija iz državnih računa

[3] Definicija državnih računa

[4] Usklađena definicija, Eurostat; nivoi

[5] Realni BDP po zaposlenom

[6] Realni BDP po radnom satu

Tabela 1d: Sektorski bilansi

Nominalne vrijednosti	ESA kod	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Neto kreditiranje/zaduživanje vizavi ostatka svijeta	B.9	-3,7	-6,5	-5,7	-4,8	-4,7
od čega:						
- Bilans roba i usluga		-18,6	-21,0	-20,1	-19,6	-19,9
- Bilans primarnog dohodka i transfera		13,6	13,2	13,3	13,7	14,1
- Kapitalni račun		1,4	1,2	1,1	1,1	1,1
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	-3,0	-5,0	-4,9	-4,8	-5,7
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade		-0,7	-1,5	-0,8	0,0	1,0
4. Statistička nepodudarnost		0,0	0	0	0	0

Tabela 1e: BDP, ulaganje i bruto dodana vrijednost

	ESA kod	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
BDP i ulaganje						
Nivo BDP-a po trenutnim tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)	B1g	28692,7	29436,8	30548,0	32256,8	34247,2
Omjer ulaganja (% BDP)		20,3	19,9	20,7	22,1	23,7
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		-0,2				
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		2,1				
3. Građevinarstvo		-4,0				
4. Usluge		1,8				

Tabela 1f: Razvoj događanja u vanjskom sektoru

U mil. eura osim ako nije drugačije naznačeno		God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Bilans tekućeg računa (% of BDP)	% od BDP	-7,8	-6,8	-5,9	-5,8	-5,8
2. Izvoz roba	Mil. NCU ili EUR	4347,210	4189,744	4363,547	4741,432	5197,905
3. Uvoz roba	Mil. NCU ili EUR	7976,043	7829,705	8134,413	8830,597	9713,487
4. Trgovinski bilans	Mil. NCU ili EUR	-3628,833	-3639,961	-3770,866	-4089,165	-4515,582
5. Izvoz usluga	Mil. NCU ili EUR	922,377	1005,055	1125,927	1243,963	1374,455
6. Uvoz usluga	Mil. NCU ili EUR	378,608	387,451	416,302	440,269	466,035
7. Bilans usluga	Mil. NCU ili EUR	543,769	617,604	709,625	803,694	908,421
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Mil. NCU ili EUR	-127,036	-103,207	-98,047	-86,561	-95,217
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Mil. NCU ili EUR	290,857	250,646	238,114	230,830	253,913
10. Tekući transferi	Mil. NCU ili EUR	1779,356	1847,121	1993,564	2188,186	2430,736
11. Od čega iz EU	Mil. NCU ili EUR	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
12. Bilans tekućeg računa	Mil. NCU ili EUR	-1141,887	-1027,798	-927,611	-953,016	-1017,729
13. Kapitalni i finansijski račun	Mil. NCU ili EUR	1072,997	952,544	849,516	870,553	1000,219
14. Direktna strana ulaganja	Mil. NCU ili EUR	312,230	225,762	390,473	428,809	472,779
15. Rezerve u stranoj valuti	Mil. NCU ili EUR	-16,920	6,219	400,590	411,088	400,123
16. Vanjski dug	Mil. NCU ili EUR	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
17. Od čega: javni	Mil. NCU ili EUR	10059,000	11507,100	10893,300	9858,800	0,000
18. O/č: denominirano u stranoj valuti	Mil. NCU ili EUR	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
19.O/č: prispjele otplate	Mil. NCU ili EUR	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
20. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96
21. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96
22. Neto štednja u stranoj valuti (stavke 21-25: % BDP)	% od BDP	-7,8	-6,8	-5,9	-5,8	-5,8
23. Domaća privatna štednja	% od BDP	14,1	14,9	15,7	16,3	16,5
24. Domaća privatna ulaganja	% od BDP	85,9	82,7	85,6	91,7	98,9
25. Domaća javna štednja	% od BDP	7,7	8,0	12,7	17,6	22,5
26. Domaća javna ulaganja	% od BDP	2,2	2,6	2,9	3,2	3,6

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	God. 2008	God. 2009	God. 2010	God. 2011	God. 2012
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	12,3	5,5	-5,0	-7,8	-6,8
2. Stanje neto međunarodnog ulaganja	% BDP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Izvozni tržišni udjeli	% g/g					
4. Realni efektivni tečaj	% g/g	-1,3	-0,7	1,2	0,2	
5. Nominalni jedinični troškovi rada	% g/g	4,2	3,1	-0,1	3,1	
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	8,8	-1,9	0,9	1,7	1,0
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	61,0	64,2	56,0	56,2	54,7

Napomena: U kalkulaciji jediničnih troškova rada uzete su kompenzacije zaposlenih iz nacionalnih računa, broj zaposlenih prema zvaničnoj statistici (ne prema Anketi) i BDP u tekućim cijenama.

Tabela 2: Izgledi budžeta šire vlade – BiH ukupno

	ESA kod	God. 2011		God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
		Nivo (bn NCU)	% BDP					
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima								
1.	Šira vlada	S13	-195,000	-0,7	-1,5	-0,8	0,0	1,0
2.	Centralna vlada	S1311	-126,900	-0,4	-0,6	0,0	0,3	0,9
3.	Državna vlada	S1312	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Lokalna vlada	S1313	-2,300	0,0	-0,4	-0,4	-0,3	-0,2
5.	Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-65,800	-0,2	-0,4	-0,4	0,0	0,3
Šira vlada (S13)								
6.	Ukupan prihod	TR	11.477,400	40,0	39,9	39,1	37,9	36,9
7.	Ukupna potrošnja	TE	11.672,400	40,7	41,4	39,9	37,9	35,9
8.	Neto zaduživanje/ kreditiranje	EDP.B9	-195,000	-0,7	-1,5	-0,8	0,0	1,0
9.	Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklju. FISIM	167,800	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7
10.	Primarni bilans		-27,200	-0,1	-0,7	0,0	0,8	1,7
11.	Jednokratne i druge privremene mjere		0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda								
12.	Ukupan porez (12 = 12a+12b+12c)		5.751,200	20,0	19,6	19,1	18,7	18,4
12.a	Porez na proizvodnju i uvoz	D2	4.840,900	16,9	16,5	16,0	15,7	15,5
12.b	Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	810,100	2,8	2,8	2,7	2,6	2,6
12.c	Porez na kapital	D91	100,200	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3
13.	Socijalni doprinosi	D61	3.997,700	13,9	13,6	13,4	13,1	12,9
14.	Prihod od imovine	D4	163,900	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6
15.	Ostalo (15 = 16- (12+13+14))		1.564,600	5,5	5,8	6,0	5,4	5,1
16=6	Ukupan prihod	TR	11.477,400	40,0	39,9	39,1	37,9	36,9
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)			9.748,900	34,0	33,1	32,5	31,9	31,3
Odabrane komponente potrošnje								
17.	Kolektivna potrošnja	P32	5.244,200	18,3	18,2	17,5	16,8	16,0
18.	Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	4.323,400	15,1	15,1	14,8	14,1	13,5
18.a.	Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18.b.	Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.323,400	15,1	15,1	14,8	14,1	13,5
19=9.	Izdaci po kamatama (uklju. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	167,800	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7
20.	Subvencije	D3	436,100	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2
21.	Formacija bruto fiksног kapitalа	P51	540,100	1,9	2,3	2,2	1,8	1,7
22.	Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		960,800	3,3	3,6	3,3	3,1	2,9
23.	Ukupna potrošnja	TE	11.672,400	40,7	41,4	39,9	37,9	35,9

p.m. naknada zaposlenima	D1	3248,3	11,3	11,3	10,7	10,2	9,7
--------------------------	----	--------	------	------	------	------	-----

Tabela 2: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije BiH

	ESA kod	God.	God.	God.	God.	God.	God.	
		2011	2011	2012	2013	2014	2015	
Nivo (bn NCU)								
% BDP								
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima								
1.	Šira vlada	S13	-53,100	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	
2.	Centralna vlada	S1311	-53,100	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	
3.	Državna vlada	S1312	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
4.	Lokalna vlada	S1313	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
5.	Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
Šira vlada (S13)								
6.	Ukupan prihod	TR	848,300	3,0	3,0	2,9	2,7	
7.	Ukupna potrošnja	TE	901,400	3,1	3,2	2,9	2,9	
8.	Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-53,100	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	
9.	Izdaci po kamataima	EDP.D41 uklj. FISIM	0,300	0,0	0,0	0,0	0,0	
10.	Primarni bilans		-52,800	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	
11.	Jednokratne i druge privremene mjere		0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
Komponente prihoda								
12.	Ukupan porez (12 = 12a+12b+12c)		689,000	2,4	2,5	2,5	2,3	
12.a	Porez na proizvodnju i uvoz	D2	689,000	2,4	2,5	2,5	2,3	
12.b	Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
12.c.	Porez na kapital	D91	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
13.	Socijalni doprinosi	D61	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
14.	Prihod od imovine	D4	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
15.	Ostalo (15 = 16 - (12+13+14))		159,300	0,6	0,5	0,5	0,5	
16=6	Ukupan prihod	TR	848,300	3,0	3,0	2,9	2,7	
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)			689,000	2,4	2,5	2,5	2,3	
Odabrane komponente potrošnje								
17.	Kolektivna potrošnja	P32	827,600	2,9	2,8	2,7	2,7	
18.	Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	38,500	0,1	0,1	0,0	0,0	
18.a.	Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
18.b.	Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	38,500	0,1	0,1	0,0	0,0	
19=9.	Izdaci po kamataima (uklju. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	0,300	0,0	0,0	0,0	0,0	
20.	Subvencije	D3	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	
21.	Formacija bruto fiksнog kapitala	P51	21,900	0,1	0,3	0,3	0,2	
22.	Ostalo (22 = 23 - (17+18+19+20+21))		13,100	0,0	0,0	0,1	0,1	
23.	Ukupna potrošnja	TE	901,400	3,1	3,2	2,9	2,9	

p.m. naknada zaposlenima	D1	648,4	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9
--------------------------	----	-------	-----	-----	-----	-----	-----

Tabela 2: Izgledi budžeta šire vlade – FBiH

		ESA kod	God. 2011	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
			Nivo (bn NCU)	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima								
1.	Šira vlada	S13	-64,200	-0,2	-0,5	-0,3	0,2	0,8
2.	Centralna vlada	S1311	41,700	0,1	0,0	0,1	0,4	0,9
3.	Državna vlada	S1312	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Lokalna vlada	S1313	-3,800	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
5.	Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-102,100	-0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,2
Šira vlada (S13)								
6.	Ukupan prihod	TR	6.778,400	23,6	24,0	23,7	23,0	22,4
7.	Ukupna potrošnja	TE	6.842,600	23,8	24,5	24,0	22,8	21,5
8.	Neto zaduživanje/ kreditiranje	EDP.B9	-64,200	-0,2	-0,5	-0,3	0,2	0,8
9.	Izdaci po kamataima uključujući FISIM	EDP.D41	100,100	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
10.	Primarni bilans		35,900	0,1	-0,1	0,1	0,6	1,2
11.	Jednokratne i druge privremene mjere		0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda								
12.	Ukupan porez (12 = 12a+12b+12c)		3.062,600	10,7	10,4	10,2	10,1	9,9
12.a	Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.590,600	9,0	8,7	8,6	8,5	8,4
12.b	Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	404,000	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
12.c.	Porez na kapital	D91	68,000	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
13.	Socijalni doprinosi	D61	2.632,000	9,2	9,0	8,8	8,7	8,5
14.	Prihod od imovine	D4	154,000	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5
15.	Ostalo (15 = 16- (12+13+14))		929,800	3,2	3,9	4,2	3,8	3,5
16=6	Ukupan prihod	TR	6.778,400	23,6	24,0	23,7	23,0	22,4
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)			5.694,600	19,8	19,4	19,0	18,7	18,4
Odabrane komponente potrošnje								
17.	Kolektivna potrošnja	P32	3.048,100	10,6	10,7	10,5	10,0	9,5
18.	Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.494,500	8,7	8,7	8,5	8,1	7,7
18.a.	Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18.b.	Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.494,500	8,7	8,7	8,5	8,1	7,7
19=9.	Izdaci po kamataima (uključujući FISIM)	EDP.D41 + FISIM	100,100	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
20.	Subvencije	D3	256,000	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
21.	Formacija bruto fiksнog kapitala	P51	183,200	0,6	0,8	0,9	0,9	0,8
22.	Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		760,700	2,7	3,0	2,8	2,6	2,3
23.	Ukupna potrošnja	TE	6.842,600	23,8	24,5	24,0	22,8	21,5

p.m. naknada zaposlenima	D1	1590,8	5,5	5,6	5,5	5,2	4,9
--------------------------	----	--------	-----	-----	-----	-----	-----

Tabela 2: Izgledi budžeta šire vlade – RS

	ESA kod	God. 2011	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
		Nivo (bn NCU)	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1.	Šira vlada	S13	-86,800	-0,3	-0,7	-0,4	-0,1
2.	Centralna vlada	S1311	-124,600	-0,4	-0,3	0,0	-0,1
3.	Državna vlada	S1312	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Lokalna vlada	S1313	1,500	0,0	-0,2	-0,2	0,0
5.	Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	36,300	0,1	-0,2	-0,2	0,0
Šira vlada (S13)							
6.	Ukupan prihod	TR	3.647,500	12,7	12,1	11,8	11,5
7.	Ukupna potrošnja	TE	3.734,300	13,0	12,8	12,2	11,6
8.	Neto zaduživanje/ kreditiranje	EDP.B9	-86,800	-0,3	-0,7	-0,4	-0,1
9.	Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklј. FISIM	66,500	0,2	0,3	0,3	0,4
10.	Primarni bilans		-20,300	-0,1	-0,4	0,0	0,3
11.	Jednokratne i druge privremene mjere		0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12.	Ukupan porez (12 = 12a+12b+12c)		1.830,400	6,4	6,1	5,9	5,8
12.a	Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.408,800	4,9	4,7	4,5	4,5
12.b	Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	390,500	1,4	1,3	1,3	1,3
12.c	Porez na kapital	D91	31,100	0,1	0,1	0,1	0,1
13.	Socijalni doprinosi	D61	1.365,700	4,8	4,6	4,6	4,5
14.	Prihod od imovine	D4	9,900	0,0	0,2	0,1	0,1
15.	Ostalo (15 = 16- (12+13+14))		441,500	1,5	1,3	1,3	1,1
16=6	Ukupan prihod	TR	3.647,500	12,7	12,1	11,8	11,5
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)			3.196,100	11,1	10,7	10,5	10,3
Odabrane komponente potrošnje							
17.	Kolektivna potrošnja	P32	1.248,800	4,4	4,2	4,0	3,8
18.	Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1.758,000	6,1	6,2	6,2	5,9
18.a.	Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
18.b.	Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.758,000	6,1	6,2	6,2	5,9
19=9.	Izdaci po kamatama (uklј. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	66,500	0,2	0,3	0,3	0,4
20.	Subvencije	D3	180,100	0,6	0,5	0,4	0,4
21.	Formacija bruto fiksнog kapitala	P51	315,900	1,1	1,1	0,9	0,7
22.	Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		165,000	0,6	0,5	0,3	0,4
23.	Ukupna potrošnja	TE	3.734,300	13,0	12,8	12,2	11,6

p.m. naknada zaposlenima	D1	930,7	3,2	3,2	2,9	2,8	2,7
--------------------------	----	-------	-----	-----	-----	-----	-----

Napomena: U tabeli su konsolidovani podaci svih nivoa vlasti u RS (budžet RS, korisnici budžeta RS unutar i izvan Glavne knjige trezora, opštine/gradovi i vanbudžetski fondovi). Pored toga tabela sadrži podatke o sredstvima od projekata finansiranih iz inostranstva i sredstvima sa escrow računa.

Tabela 2: Izgledi budžeta šire vlade – BD

	ESA kod	God. 2011	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
		Nivo (bn NCU)	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1.	Šira vlada	S13	9,100	0,0	-0,1	0,0	0,0
2.	Centralna vlada	S1311	9,100	0,0	-0,1	0,0	0,0
3.	Državna vlada	S1312	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Lokalna vlada	S1313	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
5.	Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6.	Ukupan prihod	TR	203,200	0,7	0,7	0,6	0,6
7.	Ukupna potrošnja	TE	194,100	0,7	0,8	0,6	0,6
8.	Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	9,100	0,0	-0,1	0,0	0,0
9.	Izdaci po kamatama uklj. FISIM	EDP.D41	0,900	0,0	0,0	0,0	0,0
10.	Primarni bilans		10,000	0,0	-0,1	0,0	0,0
11.	Jednokratne i druge privremene mjere		0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12.	Ukupan porez (12 = 12a+12b+12c)		169,200	0,6	0,6	0,5	0,5
12.a	Porez na proizvodnju i uvoz	D2	152,500	0,5	0,5	0,5	0,4
12.b	Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	15,600	0,1	0,1	0,1	0,0
12.c.	Porez na kapital	D91	1,100	0,0	0,0	0,0	0,0
13.	Socijalni doprinosi	D61	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
14.	Prihod od imovine	D4	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
15.	Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		34,000	0,1	0,1	0,1	0,1
16=6	Ukupan prihod	TR	203,200	0,7	0,7	0,6	0,6
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)			169,200	0,6	0,6	0,5	0,5
Odabrane komponente potrošnje							
17.	Kolektivna potrošnja	P32	119,700	0,4	0,5	0,4	0,3
18.	Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	32,400	0,1	0,1	0,1	0,1
18.a.	Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
18.b.	Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	32,400	0,1	0,1	0,1	0,1
19=9.	Izdaci po kamatama (ukl. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	0,900	0,0	0,0	0,0	0,0
20.	Subvencije	D3	0,000	0,0	0,0	0,0	0,0
21.	Formacija bruto fiksнog kapitala	P51	19,100	0,1	0,1	0,0	0,0
22.	Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		22,000	0,1	0,1	0,1	0,1
23.	Ukupna potrošnja	TE	194,100	0,7	0,8	0,6	0,6

p.m. naknada zaposlenima	D1	78,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
--------------------------	----	------	-----	-----	-----	-----	-----

Tabela 3: Potrošnja šire vlade po funkcijama

	% BDP	COFOG Code	BiH		Inst.BiH		FBiH		RS		DB	
			2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015
1.	Generalne javne usluge		6,0	5,1	0,7	0,7	3,6	3,2	1,4	1,0	0,3	0,3
2.	Odbojna		1,2	1,1	1,0	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Javni red i bezbjednost		4,0	5,2	1,1	1,1	1,9	1,7	1,0	2,4	0,0	0,0
4.	Ekonomski poslovi		2,4	1,9	0,1	0,1	0,2	0,2	2,1	1,6	0,0	0,0
5.	Zaštita okoliša		0,7	0,6	0,0	0,0	0,7	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0
6.	Stambeni smještaj i objekti u zajednici		1,1	0,7	0,0	0,0	0,6	0,6	0,5	0,1	0,0	0,0
7.	Zdravstvo		6,2	3,6	0,0	0,0	3,9	3,5	2,2	0,1	0,1	0,0
8.	Rekreacija, kultura i vjera		0,6	0,5	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,0	0,0
9.	Obrazovanje		5,0	6,3	0,0	0,0	3,2	2,8	1,7	3,3	0,1	0,1
10.	Socijalna zaštita		13,6	11,0	0,2	0,0	9,5	8,6	3,8	2,3	0,1	0,1
11.	Ukupna potrošnja (stavka 7 = 26 u tabeli 2)		40,7	35,9	3,1	2,9	23,8	21,5	13,0	11,0	0,7	0,5

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti šire vlade

Postoci od BDP-a	ESA kod	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Bruto zaduženost ⁶³		35,5	37,0	36,6	38,9	30,9
2. Promjena koeficijenta bruto zaduženosti		2,0	1,5	-0,4	2,3	-8,0
Doprinosi u promjeni bruto zaduženosti						
3. Primarni bilans ⁶⁴		-0,1	-0,7	0,0	0,8	1,7
4. Izdaci po kamatama (ukl. FISIM) ⁶⁵		0,6	0,7	0,8	0,8	0,7
5. Korekcija tokova		1,3	0,0	-1,2	2,3	-7,0
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije ⁶⁶		0	0	0	0	0
- Neto akumulacija finansijskih sredstava ⁶⁷		0	0	0	0	0
Od čega:						
- Sredstva od privatizacije		0	0	0	0	0
- Efekti vrednovanja i ostalo ⁶⁸		0	0	0	0	0
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu ⁶⁹		1,8	2,1	2,2	2,2	1,9
Ostale relevantne varijable						
6. Tekuća finansijska sredstva ⁷⁰						
7. Neto finansijski dug ($7 = 1 - 6$)		35,5	37,0	36,6	38,9	30,9

Tabela 4a: Potencijalne obaveze

% GDP	Godina X-1	Godina X
Javne garancije		Opciono
Od čega: vezano za finansijski sektor		Opciono

⁶³ Prema definiciji u Uredbi 3605/93 (nije ESA koncept).⁶⁴ Vidi stavku 10 u tabeli 2.⁶⁵ Vidi stavku 9 u tabeli 2.⁶⁶ Razlike koje se tiču izdataka po kamati, ostalih izdataka i prihoda mogle bi se po potrebi razdvajati.⁶⁷ Tekuća sredstva, sredstva po trećim zemljama, preduzećima pod kontrolom vlade i druge razlike između kotiranih i nekotiranih sredstava mogu bi se po potrebi razdvajati.⁶⁸ Izmjene zbog kretanja u kursu valuta, te operacije na sekundarnom tržištu mogu bi se po potrebi razdvajati.⁶⁹ Uz posredovanje izdataka po kamati (ukl. FISIM zaveden kao potrošnja) podijeljenih sa nivoom duga iz prethodne godine.⁷⁰ AF1, AF2, AF3 (konsolidirano po tržišnoj vrijednosti), AF5 (ako kotira na berzi, uključujući udjele u uzajamnim fondovima).

Tabela 5: Odstupanje od prethodnog programa

	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Rast BDP-a (% poena)					
Prethodno ažuriranje	2,4	2,1	4,0	4,8	-
Najnovije ažuriranje	1,4	0,2	1,3	3,6	3,9
Razlika	-1,0	-1,9	-2,8	-1,2	3,9
2. Neto kreditiranje šire vlade (% od BDP-a)					
Prethodno ažuriranje	-1,3	-1,1	0,1	1,1	-
Najnovije ažuriranje	-0,7	-1,5	-0,8	0,0	1,0
Razlika	0,6	-0,4	-0,9	-1,1	1,0
3. Bruto zaduženost šire vlade (% od BDP-a)					
Prethodno ažuriranje	32,9	33,0	30,3	26,2	-
Najnovije ažuriranje	35,5	37,0	36,6	38,9	30,9
Razlika	2,6	4,0	6,3	12,7	-

Tabela 6: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvirEFP-a⁷¹

	Dimenzija	God. 2011	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
Kratkoročna kamatna stopa ⁷²	Godišnji prosjek	1,39	0,58	0,3	n/a	n/a
Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	4,3	3,055	4,2	n/a	n/a
Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	1,39	1,29	1,3	1,3	n/a
Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	1,1	-5,4	0,7	0	n/a
Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek					
Svjetskirast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	4,4	3,9	4	4,5	n/a
Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	1,5	-0,3	0,4	1,6	n/a
Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek					
Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	8,7	5,3	5,1	6,2	n/a
Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	104	105,7	105,8	106,5	106,9

Napomena: Za kratkoročnu kamatnu stopu dati su podaci za tromjesečni Euribor, projekciju za 2013. godinu dala je ECB. Za dugoročnu kamatnu stopu dati su podaci za 10-godišnje nominalne prinose na vladine obveznice euro zone, a projekciju za 2013. godinu dala je ECB.

Za 2013. godinu podaci predstavljaju procjene Europske centralne banke iz rujna 2012. godine, publikacija ECB staff macroeconomic projections for the euro area, september 2012.

Izvor: ECB

⁷¹Tabela bi se trebala uključiti u sam program, ali ako ne, ove pretpostavke se trebaju dostaviti i Vijeću i Komisiji skupa uz program.

⁷²Ukoliko je neophodno, čista tehnička pretpostavka.

TABELA 7: Matrica obaveza u skladu s politikom**Institucije BiH**

	Opis politike	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015	
	1. Reforme vezane za indirektno oporezivanje					
A.	Poreska politika	Strategija u području indirektnih poreza u periodu 2013-2015 podrazumijeva simultano djelovanje Uprave za indirektno oporezivanje (UIO) i Upravnog odbora na dva područja: (i) u pravcu kontinuiranog usklađivanja politike indirektnog oporezivanja sa pravnim okvirom EU, te (ii) u pravcu modernizacije UIO i administrativnih procedura u cilju povećanja efikasnosti ubiranja prihoda od indirektnih poreza i smanjenja porezne evazije . Ove reforme su detaljno opisane u poglavlju 4. EFP-a				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	-18,2	27,8	27,0	19,0	
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode		35,0	27,0	19,0	
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	18,2	7,2			
	2. Ustvrdjivanje i jačanje kapaciteta Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije					
A.	Administrativna reforma	Agencija je počela sa radom 2011 godine kada su predviđeni troškovi za minimalno funkcionisanje Agencije. U 2012 i 2013 godini predviđena su sredstva za punu operativnost Agencije.				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	-0,6	-0,3			
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0			
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,6	0,3			
	Ukupni neto utjecaj na budžet					
	Ukupni utjecaj na budžetske prihode		35,0	27,0	19,0	
	Ukupni utjecaj na budžetsku potrošnju	24,2	7,5			

Federacija BiH

	Opis politike	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015
1. Izmjena Zakona o porezu na dohodak					
A.	Poreska politika	Izmjenama se planira uvođenje progresivnih stopa poreza na dohodak, proširenje obuhvata (dohodak od kapitala), proširenje poreske osnovice (naknade za topli obrok). Detaljniji opis u poglavlju 4.EFP-a.			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	10,0	15,0	15,0
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	10,0	15,0	15,0
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Novi Zakon o igrama na sreću					
A.	Poreska politika	Sveobuhvatno zakonsko uređenje oblasti igara na sreću i stvaranja uslova za postizanje povećanja prihoda po osnovu priređivanja igara na sreću.			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	10,0	10,0	10,0
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	10,0	10,0	10,0
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Izmjena Zakona o poreskoj upravi FBiH					
A.	Administrativna reforma	Ova reforma je usmjerenja na pojačanu kontrolu i naplatu poreskih prihoda i obuhvata niz mjeru koje su opisane u poglavlju 4. EFP-a			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	10,0	10,0	15,0
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	10,0	10,0	15,0
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Revizija boračko-invalidske zaštite					
A.	Ostale mjere/politike				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	11,0	5,0	5,0	
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0	0,0	
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	-11,0	-5,0	-0,5	
5. Smanjenje plata u javnom sektoru					
A.	Ostale mjere/politike				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	12,0			
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0			

B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	-12,0			
	6. Racionalizacija materijalnih troškova				
A.	Ostale mjere/politike	Izdaci za materijal i usluge veći su u 2013. godinu iz slijedećih razloga: obezbjedenja sredstava za popis stanovništva u 2013. godini, sprovedbu Zakona o matičnim knjigama, puštanja u funkciju dodatnih zatvorskih kapaciteta, potrebe obezbjedenja dodatnih sredstava za nesmetano funkcionisanje Poreske uprave.			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	19,0	32,7	10,3	4,8
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0	0,0	0,0
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	-19,0	32,7	-10,3	4,8
	7. Privatizacija*				
A.	Ostale mjere/politike				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)		16,3		
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode		16,3		
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju				
	Ukupni neto utjecaj na budžet				
	Ukupni utjecaj na budžetske prihode		46,3	35,0	40,0
	Ukupni utjecaj na budžetsku potrošnju	-42,0	27,7	-15,3	-4,8

*Napomena: Uticaj na budžet je izračunat kao razlika neporeskih prihoda budžeta FBiH 2013. i 2012. godine.

Republika Srpska

	Opis politike	God. 2012	God. 2013	God. 2014	God. 2015	
	1. Zakon o doprinosima					
A.	Profil provedbe *	Prema novom Zakonu o doprinosima, koji će stupiti na snagu od 1. januara 2013. godine, doći će do promjene u strukturi stopa doprinosa. Tako je predviđeno da se stopa doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje poveća za 0,5% (sa 18% na 18,5%) a da se istovremeno stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje smanji za isti procenat (sa 12,5% na 12%), što u prebijenom stanju ne dovodi do izmjena u ukupnom opterećenju. Pored toga, za određenu kategoriju registrovanih nosioca poljoprivrednih gazdinstava je uvedena obaveza uplate doprinosa. Uz predviđeno smanjenje plata za narednu godinu, procjenjuje se da će u prebijenom stanju doći do povećanja prihoda FPIO, u iznosu od oko 24 mil. KM.				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	24,0			
B.1	Direktni utjecaj na prihode Fonda PIO	0,0	24,0	X	X	
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	0,0	X	X	
	2. Zakon o porezu na dobit					
A.	Profil provedbe *	Izmjenom Zakona o porezu na dobit uvedena je olakšica koja se odnosi na umanjenje poreske osnovice prilikom utvrđivanja poreza na dobit za iznos izvršenog ulaganja u opremu, postrojenja i nepokretnosti za obavljanje vlastite registrovane proizvodne djelatnosti.				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	-10,5			
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	-10,5	X	X	
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	X	X	X	
	3. Racionalizacija materijalnih troškova					
A.	Profil provedbe *	Ostvarena ušteda od 4,6 mil.KM na poziciji materijalnih troškova u 2013.g., s tim da su u ukupnom iznosu materijalni troškovi povećani za 8,4 mil.KM iz razloga što je obezbjeđeno 13 mil.KM za popis stanovništva. (8,4 - 13 = -4,6 mil.KM ušteda)				
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	-8,4			
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0	X	X	
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	8,4	X	X	
	4. Racionalizacija plata i naknada zaposlenima					

A.	Profil provedbe *	<p>Rashodi za lična primanja u republičkom budžetu, u 2013. g., iznose 642,1 mil. KM, što predstavlja umanjenje od 56,5 mil. KM, odnosno 8,1 % u odnosu na sredstva koja su planirana budžetom za 2012. g. Primanja zaposlenih umanjena su za 10% u odnosu na trenutno stanje, uz izuzimanje plata sudija i tužioca. Posmatrano na nivou Opšte vlade, rashodi za lična primanja zaposlenih planirana su u iznosu 891 mil. KM, što je za 5,3% (odnosno 49,6 mil.KM) manje u odnosu na očekivano izvršenje u 2012. g. U 2014. i 2015. g. se planira zadržavanje ovih rashoda na istom nivou, odnosno rast od oko 1% kao rezultat povećanja radnog staža zaposlenih.</p>			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	0,0	49,6		
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0	X	X
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	0,0	-49,6	X	X
5. Zakon o socijalnoj zaštiti					
A.	Profil provedbe *	<p>Novi Zakon o socijalnoj zaštiti sa sobom donosi niz mjera, postupaka i metoda rada, koji će podrazumijevati obezbjeđivanje dodatnih resursa. Zakonskim rješenjima predviđeno je da se budžet Republike i budžet jedinica lokalne samouprave uključe u sufinasiranje osnovnih prava, kao što su novčana pomoć i dodatak za pomoć i njegu drugog lica i dr. Zakon omogućava osnivanje različitih ustanova socijalne zaštite, putem kojih će se pružati usluge. Novi Zakon prepoznaje nove korisnike, te uređuje načine ostvarivanja njihovih prava u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnom praksom sistema socijalne, porodične i dječje zaštite Republike Srbije.</p> <p>Na osnovu ovog Zakona je u 2012.g. planirano 18 mil.KM za izdvajanja u drugoj polovini godine, dok je u 2013.g. planirno godišnje izdvajanje od 36 mil.KM (a što je u odnosu na 2012.g. povećanje od 18 mil.KM).</p>			
B.	Neto direktni utjecaj na budžet (eventualni)	-18,0	-18,0		
B.1	Direktni utjecaj na budžetske prihode	0,0	0,0	X	X
B.2	Direktni utjecaj na budžetsku potrošnju	18,0	18,0	X	X
Ukupni neto utjecaj na budžet					
	Ukupni utjecaj na budžetske prihode	0,0	13,5		
	Ukupni utjecaj na budžetsku potrošnju	18,0	-23,2		

NAPOMENA:

Navedeni efekti predstavljaju efekte budžeta tekuće godine u odnosu na budžet prethodne godine